

BIBLIOTEKA I EDUKACJA

Elektroniczne czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

ISSN 2299-565X

NOWOCZESNE TECHNOLOGIE W BIBLIOTEKACH

2012 nr 1

BIBLIOTEKA I EDUKACJA

2012 nr 1

redaktor prowadzący numeru
Stanisław Skórka

NOWOCZESNE TECHNOLOGIE W BIBLIOTEKACH

2012 nr 1

Rada programowa

dr hab. prof. UP Hanna Batorowska, Instytut Bezpieczeństwa
i Edukacji Obywatelskiej, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska
mgr Krystyna Drożdżewicz, Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie, Polska
Laudalina Esteireiro, Biblioteca Central da Biblioteca, Arquivo e Museu Universidade dos Açores,
Ponta Delgada, Portugalia
dr Güssün Güneş, Central Library, Department of Information
and Records Management, Marmara University, Sztambuł, Turcja
Shai Inbar, Central Library, Levinsky College of Education, Tel Awiw, Izrael
dr Lidia Ippoldt, Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie, Polska
dr Luc Leguerinel, Instytut Neofilologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska
dr Małgorzata Niziołek, Instytut Neofilologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska
dr hab. Maria Piłtypczak-Majerowicz, Polska
Beth Posner, Library Resource Sharing, The Graduate Center
of the City University of New York, Stany Zjednoczone Ameryki
dr Stanisław Skórka, Biblioteka Główna, Instytut Nauk o Informatyce,
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska
dr Bogumiła Twardosz, Biblioteka Główna, Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu, Polska
dr Renata Zając, Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Redaktor naczelny

mgr Ewa Piotrowska, Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Redaktor prowadzący numeru

dr Stanisław Skórka,
Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Opracowanie graficzne i łamanie

mgr Barbara Krasieńska, Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska
mgr Bartłomiej Siedlarz, Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Administrator

mgr inż. Mirosław Uram, Biblioteka Główna, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Polska

Czasopismo jest dostępne na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe (CC BY 4.0).
Publikacja recenzowana.

ISSN 2299-565X

Wydawca

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego
30-084 Kraków, ul. Podchorążych 2
tel. (12) 662-63-61, fax (12) 637 22 43
strona: <http://www.bg.up.krakow.pl/newbie>

Spis treści

Tytułem wstępu (Stanisław Skórka)	9
Od redakcji (Ewa Piotrowska)	11

ARTYKUŁY

Elektroniczne czasopisma bibliotekarskie w Polsce (Renata Ciesielska-Kruczek)	15
Biblioteka akademicka wobec wyzwań użytkowników „generacji Google (Stanisław Skórka)	27
E-learning wsparciem dla biblioteki (Aneta Kowalska, Joanna Radzicka)	39
Efektywność szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek (Dagmara Bubel)	53
Przygotowanie materiałów do e-learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (Folga Agnieszka, Janas Magdalena, Kołakowska Joanna, Sobol Anna) . . .	71

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA BIBLIOTEK

Działalność edukacyjna Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie w roku szkolnym 2011/2012 (Krystyna Drożdżewicz, Lidia Ippoldt)	79
Konkursy plastyczne formą promocji biblioteki (Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska)	81

SPRAWOZDANIA

Otwarcie Bibliotekarze.eu (Marzena Błach, Justyna Buczyńska-Łaba) . . .	89
Bibliotekarka nowoczesną kobietą — sprawozdanie (Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska)	95
Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek (Renata M. Zając)	101

WYDARZENIA

Noc z kulturą rosyjską w Bibliotece..., czyli o Rosji w Krakowie nieco inaczej (Piotr Milc)	109
--	-----

Tydzień Bibliotek w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie (Anna Piotrowska)	113
Warsztat biblioterapeuty (Ewa Piotrowska)	117

REKOMENDACJE

Nowości w Bibliotece Głównej UP w Krakowie (Gabriela Meinardi)	121
Przegląd piśmiennictwa (oprac. pracownicy Biblioteki Pedagogicznej w Krakowie)	123

Stanisław Skórka

Dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie
Redaktor prowadzący numeru

Tytułem wstępu

Edukacja jest jednym z najważniejszych obszarów działalności biblioteki, który — zdaniem piszącego te słowa — w kontekście postępującej technologii informacyjnej i komunikacyjnej poruszany jest zbyt rzadko. Chcąc wypełnić tę niszę chcemy zaproponować e-czasopismo pt. „Biblioteka i Edukacja” — poświęcone szeroko rozumianemu kształceniu w bibliotekach i dla bibliotek. Liczymy, iż znajdą się w nim przykłady dobrych praktyk, wyniki badań oraz cenne wskazówki pozwalające rozwiązać przynajmniej niektóre problemy, z jakimi borykają się bibliotekarze i specjaliści od informacji oraz osoby przygotowujące studentów do wykonywania tych profesji.

Idea utworzenia czasopisma internetowego „BiE” narodziła się w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie jako odpowiedź na duże zainteresowanie tematyką konferencji *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej*, którą Biblioteka Główna i Instytut Informacji Naukowej Uniwersytetu Pedagogicznego zorganizowały w maju 2011 r. Do współpracy następnie włączyły się Biblioteka Pedagogiczna w Krakowie oraz Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie. Zapraszamy również inne biblioteki oraz instytucje, które rozumieją misję bibliotek i chciałyby włączyć się w działania na rzecz poszerzenia wiedzy i świadomości na ten temat.

Wraz z opublikowaniem pierwszego numeru „BiE” odczuwam treść, zdaje sobie bowiem sprawę, że konkurencja na rynku czasopism o tematyce bibliologicznej jest duża, a waga problematyki bardzo znacząca. Wierzę jednak, że zagadnienia, które będą poruszane zwrócą uwagę społeczności zarówno bibliotekarskiej, jak i akademickiej, a w przyszłości pozwolą „BiE” zająć stałe miejsce wśród polskich e-czasopism fachowych. Dziękując redakcji, radzie programowej „BiE” za trud w przygotowanie niniejszego numeru życzę wielu sukcesów i co najmniej sześciocyfrowej liczby stałych czytelników.

Ewa Piotrowska

Redaktor prowadzący numeru

Od redakcji

„Biblioteka i Edukacja” jest publikacją recenzowaną, a recenzentem pierwszego numeru jest Pani Profesor Wanda Pindlowa, której w tym miejscu redakcja składa serdeczne podziękowania za pomoc i fachowe uwagi. Półrocznik wydawany w modelu Open Access adresujemy do bibliotekarzy, specjalistów z dziedziny informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, studentów. Czasopismo posiada również swoją wersję angielską, na której zamieszczamy abstrakty artykułów.

W pierwszym numerze „BiE” zamieszczono kilka interesujących tekstów koncentrujących się wokół problemów związanych z nowoczesnymi technologiami w bibliotekach. Renata Ciesielska-Kruczek analizuje polskie czasopisma bibliotekarskie online, informuje o tematyce, procesie redakcyjnym, odbiorcach tego typu publikacji. Stanisław Skórka przedstawia „generację Google» oraz wyzwania stojące w związku z tym przed bibliotekami akademickimi. Aneta Kowalska i Joanna Radzicka omawiają zastosowanie e-learningu w Bibliotece Politechniki Krakowskiej. Dagmara Bubel wprowadza czytelników w tematykę roli szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek. Z kolei pracownicy Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie przedstawiają w swym tekście proces przygotowań do realizacji szkolenia e-learningowego dla studentów I roku naszej uczelni. W czasopiśmie zamieszczono również relacje z konferencji oraz innych ciekawych wydarzeń mających miejsce w bibliotekach krakowskich, związanych m.in. z Tygodniem Bibliotek.

Życzymy przyjemnej lektury i czekamy na Państwa opinie. Kolejne numery czasopisma poświęcone będą zagadnieniom bibliotek obcojęzycznych oraz *information literacy* w bibliotekach akademickich. Wszystkich zainteresowanych zapraszamy do współpracy i nadsyłania swoich publikacji lub propozycji tematyki poszczególnych numerów czasopisma. Przydatne informacje znajdą Państwo w działach „Kontakt” oraz „Dla autorów”. Mamy nadzieję, że „BiE” sta-

nie się platformą wymiany doświadczeń bibliotekarzy reprezentujących różne środowiska oraz inspiracją do dyskusji na temat modelu nowoczesnej biblioteki i jej związku z edukacją.

ARTYKUŁY

Renata Ciesielska-Kruczek

Biblioteka Instytutu Neofilologii Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Elektroniczne czasopisma bibliotekarskie w Polsce. Zarys problematyki

Streszczenie: Czasopisma elektroniczne są odpowiedzią na nowy model komunikowania, w którym priorytetem jest szybkie przekazywanie informacji o osiągnięciach naukowych i badawczych. Artykuł podzielono na trzy części. Pierwsza zawiera informacje ogólne z wyliczeniem plusów i minusów publikacji elektronicznych. Kolejna analizuje pod względem wydawców i częstotliwości wydań 56 polskich, naukowych i fachowych czasopism bibliotekarskich publikowanych zarówno w formie drukowanej jak i elektronicznej. W trzeciej części omówiono 9 tytułów bibliotekarskich e-czasopism uwzględniając informację o ich tematyce, zespołach redakcyjnych, czytelnikach i autorach tekstów.

Słowa kluczowe: czasopisma elektroniczne, czasopisma bibliotekarskie polskie.

Wstęp

Dynamika rozwoju czasopism elektronicznych jest efektem zapotrzebowania na najnowsze wyniki badań, analizy oraz aktualną informację naukową. Definicja czasopisma elektronicznego, e-czasopisma — określa je jako czasopisma zapisane w postaci cyfrowej i dostępne poprzez medium elektroniczne¹. Historia e-czasopism uświadamia jak postęp technologiczny ostatnich trzech dekad zmienił świat komunikacji naukowej. Już na początku lat 80. XX wieku redagowane były pierwsze czasopisma tego typu. Należy tu wymienić powstałe w Stanach Zjednoczonych *Mental workload* lub *Computer Human Factors* w Wielkiej Brytanii. W Polsce pierwsze czasopismo elektroniczne *Donosy* zostało wydane przez zespół fizyków Uniwersytetu Warszawskiego w 1989 r. Obecnie naukowcy, autorzy tekstów zainteresowani są szybkim publikowaniem wyników swoich badań, redakcje - obniżeniem kosztów publikacji i dystrybucji, natomiast czytelnicy oczekują szybkiego dostępu do artykułów o interesującej ich tematyce.

Dlaczego e-czasopisma zyskały tak dużą popularność we współczesnym świecie? Warto tu wymienić najistotniejsze plusy i minusy tego typu publikacji.

¹ Czapiak G. (oprac.), *Podręczny słownik bibliotekarza*, Warszawa 2011.

Zalety czasopism elektronicznych udostępnianych w modelu open access:

- globalny zasięg zasobu czasopism elektronicznych,
- szybki proces publikacji (kilka tygodni od dostarczenia artykułu do redakcji),
- brak ograniczeń przestrzenno-czasowych,
- jednoczesny dostęp dowolnej ilości użytkowników,
- szybkość i łatwość wyszukiwania artykułów o określonej tematyce,
- użytkownicy bezpłatnie korzystają z publikacji (możliwość wydrukowania, skopiowania) pod warunkiem podania danych bibliograficznych,
- indeksowanie tytułów w bazach bibliograficznych,
- zapewniony dostęp do treści archiwalnych,
- możliwość monitorowania zainteresowań danym tekstem za pomocą statystyk,
- większy wskaźnik cytowań,
- niskie koszty,
- forma e-czasopism ulega ciągłym zmianom, istnieje możliwość dodania do artykułów zdjęć, grafiki, dźwięku, animacji (pliki z danymi, audio, wideo),
- udogodnienia dla osób z dysfunkcją wzroku lub słuchu (zmiana wielkości czcionki, możliwość odsłuchania treści artykułu).

Wady e-czasopism:

- ograniczenia techniczne (łącza Internetowe, oprogramowanie),
- różnorodność formatów zapisu danych i związanej z tym konieczności instalowania odpowiednich programów,
- koszty związane z zakupem komercyjnych baz danych².

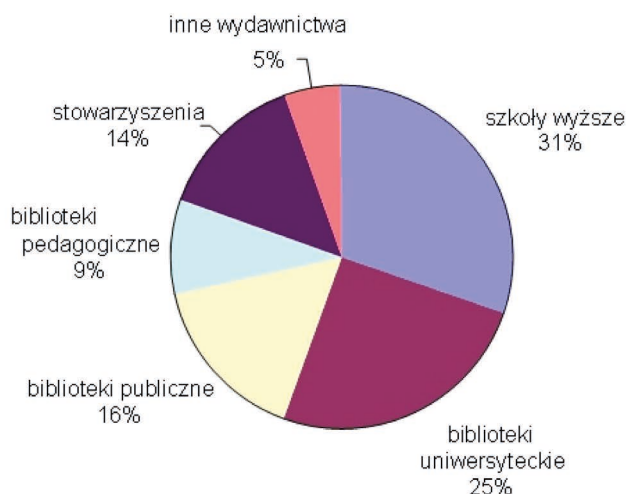
Atrakcyjność czasopism open access wynika przede wszystkim z łatwości i swobody przepływu informacji, co jest niezbędnym warunkiem rozwoju naukowego i postępu³. Dodatkowym atutem publikowania w e-czasopismach jest zachowanie przez autora możliwości swobodnego dysponowania swoim dziełem. Obecnie licencje otwarte (Creative Commons) ułatwią instytucjom i autorom upublicznianie swojego dorobku w Internecie, a użytkownikom, odbiorcom informacji dają pewność co do zakresu wykorzystania dzieła naukowego.

Wraz z pojawieniem się czasopism elektronicznych powstały dylematy dotyczące jakości publikowanych tekstów. Padają zarzuty, że bez dostatecznej kontroli publikacji jakość może przejść w ilość. Wymieniany jeszcze kilka lat temu

² Dane związane z historią oraz wady i zalety publikacji elektronicznych na podstawie: Nahotko M., *Naukowe czasopisma elektroniczne*, Warszawa 2007.

³ Maciejewska Ł., Moskwa K., Urbańczyk B., *Czasopisma naukowe Open Access – model otwartego dostępu do wiedzy*. W: IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach Open Access, Toruń, 7-8 grudnia 2007 roku [online], 2007 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/maciejewska_moskwa_urbanczyk.php#8.

w licznych artykułach brak zaufania do poziomu merytorycznego zawartości czasopism elektronicznych nie znajduje potwierdzenia w świetle przeprowadzanych badań. Czasopisma w formie elektronicznej stały się bowiem najważniejszym źródłem informacji we wszystkich dyscyplinach naukowych⁴. Badania przeprowadzone w Wielkiej Brytanii w latach 2009 - 2010 w formie wywiadu, ankiety i obserwacji potwierdzają ilościowe dane systemów komputerowych, „iż czasopisma naukowe stają się kluczowe dla wszystkich dyscyplin a e-forma jest podstawowym sposobem dostępu”⁵ do informacji.

Wykres. 1. Analiza czasopism elektronicznych wyszczególnionych w bazie danych Arianta, według kryterium wydawniczego. Źródło: opracowanie własne.

⁴ Nicholas D., Williams P., Rowlands I., *Researchers' e-journal use and information seeking behavior*, "Journal of Information Science: principles and practice", 2010, Vol. 36, nr 4, s. 494-516.

⁵ Tamże, s. 494.

Czasopisma bibliotekarskie w Polsce publikowane jednocześnie w formie drukowanej i elektronicznej

Informacja o naukowych i fachowych polskich czasopismach elektronicznych zebrana została w utworzonej w 2005 r. bazie danych Arianta <http://www1.bg.us.edu.pl/bazy/czasopisma/>. Zawiera dane o 3187 czasopismach (stan na dzień 15.06.2012 r.) z różnych dziedzin nauki, a wyniki wyszukiwania można ograniczyć wybierając z listy dziedzinę, częstotliwość, rodzaj czasopisma oraz sposób udostępnienia. „Baza zamieszcza wszystkie ważne informacje, które są dodatkowo sprawdzane w innych źródłach, jest codziennie aktualizowana”⁶.

Na podstawie zawartych informacji w bazie Arianta zostało wyselekcjonowanych 56 tytułów czasopism naukowych i fachowych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej posiadających wersje drukowaną i elektroniczną.

Wydawcami fachowych i naukowych czasopism elektronicznych z szeroko rozumianej tematyki bibliotekarskiej są: uczelnie wyższe, biblioteki wyższych uczelni, towarzystwa i stowarzyszenia, instytuty naukowe oraz wydawnictwa komercyjne. Odkąd pojawiła się możliwość publikowania elektronicznego, forma ta zaczyna być coraz częściej stosowana. Redakcja *Bibliotekarza Warmińsko-Mazurskiego* tak informuje o zmianie nośnika: „Pierwszy internetowy *Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski* jest kontynuacją dotychczasowego pisma. Zmieniliśmy rodzaj nośnika, zachowane zostały natomiast wszystkie dotychczasowe działania i - co najważniejsze - niezmienny pozostał cel przedsięwzięcia: zapewnienie płaszczyzny wymiany myśli, wiedzy i doświadczeń wszystkim bibliotekarzom naszego województwa”⁷.

Największą grupę stanowią wydawnictwa szkół wyższych — a w szczególności instytutów Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa (17 tytułów - 31 %), bibliotek uniwersyteckich oraz naukowych (14 tytułów — 25%) oraz bibliotek publicznych (9 tytułów — 16%). Istotną grupę stanowią towarzystwa i stowarzyszenia, biblioteki pedagogiczne oraz wydawnictwa komercyjne reprezentowane na przykład przez Wydawnictwo Raabe (*Biblioteka. Dwumiesięcznik dla nauczycieli*) lub Agencję Sukurs (*Biblioteka w Szkole*).

Ze względu na rodzaj dystrybucji czasopisma elektroniczne można podzielić na:

- czasopisma elektroniczne funkcjonujące wyłącznie w wersji elektronicznej (czasopisma oferujące dodatkowe usługi, np. chat, wyszukiwarka, portal dziedzinowy)
- czasopisma elektroniczne będące odpowiednikami wydawnictw drukowanych (udostępniające pełne teksty, często z archiwum numerów, wybrane artykuły, abstrakty, spisy treści).

⁶ Drabek A., *Polskie czasopisma open access - próba charakterystyki*, „Bibliotheca Nostra”, 2009, nr 3/4, s. 47.

⁷ Ławryniewicz R., *Od redaktora*, „Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski”, [online], 2003, nr 1/2, [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/1-2_03-ie/odred.htm.

Dokonując bardziej szczegółowej analizy uwzględniającej podział ze względu na formę ukazywania się, wyróżnić należy cztery⁸ rodzaje czasopism elektronicznych, które wraz z przykładami prezentuje tabela 1.

Rodzaje czasopism elektronicznych	Przykłady
Czasopisma wyłącznie elektroniczne (e-czasopisma) – czasopisma, których tekst jest dystrybuowany wyłącznie w formie cyfrowej	Biuletyn EBIB Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski Biuletyn Informacyjny BG AEK Exempli Gratia Bibliotekarz Opolski Infotezy Podkarpackie Studia Biblioteczne Warsztaty Bibliotekarskie Tytuł Ujednolicony
E-d-czasopisma – czasopisma głównie dystrybuowane w formie elektronicznej, ale z możliwością bardzo ograniczonej dystrybucji w formie papierowej	Polish Libraries Today (50 kopi drukowanych)
D-e-czasopisma – czasopisma głównie dystrybuowane w formie papierowej, ale posiadające też formę elektroniczną	Bibliotekarz Folia Toruniensia Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis
D+e czasopisma – tworzone równolegle w dwóch formach papierowej i elektronicznej	Bibliotheca Nostra

Tab. 1. Podział czasopism elektronicznych z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej ze względu na formę udostępniania. Źródło: opracowanie własne.

⁸ Podział dokonany na podstawie artykułu Roberta Klinga i Ewy Callahan, przedstawiony w książce M. Nahotko, *Naukowe czasopisma elektroniczne*, Warszawa, 2007, s. 18.

Poniżej omówionych zostanie 9 tytułów publikowanych tylko w wersji on-line.

Czasopisma elektroniczne dystrybuowane wyłącznie w formie cyfrowej

W dalszej części artykułu zostaną przedstawione informacje o tematyce, redakcjach, czytelnikach i autorach tekstów czasopism, których treść jest dystrybuowana wyłącznie w formie cyfrowej. Tytuły czasopism wymienione zostały w tabeli nr 2.

Tytuł	Data początkowa	Wydawca	Poprzedni tytuł	Częstotliwość
<i>Biuletyn EBIB</i> http://www.ebib.pl/?page_id=24	1999	Stowarzyszenie EBIB	Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy	10 numerów rocznie
<i>Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski</i> http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/	1972 ; Data online: 1999; od 2003 - wersja tylko online	Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny, Olsztyn	Bibliotekarz Olsztyński, 1972-1998	Kwartalnik. Od 1992 r. pismo, mimo że jest kwartalnikiem ukazuje się w cyklu półrocznym - wydawane są numery łączne 1/2 i 3/4.
<i>Biuletyn Informacyjny Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie</i> http://kangur.uek.krakow.pl/biblioteka/biuletyn/index.php?Strona=biezacy	Od 1998 r. w wersji elektronicznej.	Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie	Biuletyn Informacyjny Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Krakowie (online), do 1997 r. wyd. w formie drukowanej	Półrocznik
<i>Exempli Gratia</i> http://www.pbw.gda.pl/exempli.html	2005; Nr 1-4 ukazały się w formie drukowanej wraz z wersją elektroniczną. Od nr 5 dostępne tylko w wersji elektronicznej.	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej (Gdańsk)		Półrocznik
<i>Bibliotekarz Opolski</i> http://www.bibliotekarzopolski.pl	2011	Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki w Opolu	Stanowi kontynuację kwartalnika: Pomagamy sobie w pracy, wyd. od 1981 roku	Kwartalnik

<i>Infotezy</i> http://www.ujk.edu.pl/infotezy/	2011	Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego (Kielce). Instytut Bibliotekoznawstwa i Dziennikarstwa		Półrocznik
<i>Podkarpackie Studia Biblioteczne</i> http://psb.univ.rzeszow.pl/	2012	Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego		Nieregularnie ⁹
<i>Warsztaty Bibliotekarskie</i> http://www.pedagogiczna.edu.pl/warsztat.htm	W latach 2002-2003 pismo wydawane było w wersji drukowanej. Od 2004 r. ukazuje się tylko w wersji online.	Biblioteka Pedagogiczna w Piotrkowie Trybunalskim	Podtytuł: Poradnik nie tylko dla bibliotekarzy	Kwartalnik
<i>Tytuł Ujednolicony</i> http://centrum.nukat.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=22&Itemid=135	2010	Centrum NUKAT		Kwartalnik

Tab. 2. Czasopisma elektroniczne dystrybuowane wyłącznie w formie cyfrowej. Źródło: opracowanie własne.

Tematyka

Zakres tematyczny czasopism obejmuje zagadnienia współczesnego bibliotekarstwa, bibliologii, informacji naukowej, historii bibliotek, dziejów książki i zbiorów bibliotecznych. Zamieszczane są recenzje, wywiady, zestawienia bibliograficzne, sprawozdania z konferencji i imprez czytelniczych. E-czasopisma są platformą wymiany doświadczeń, w której dominują artykuły o charakterze analitycznym lub statystycznym. Prezentują także różnego typu biblioteki, ich organizację, prowadzone badania i projekty. Niezmiennie istotne są sprawozdania z ogólnopolskich i światowych konferencji, dzięki którym czytelnicy zapoznają się z rozwiązaniami stosowanymi w naukowym bibliotekarstwie.

E-czasopisma wydawane przez biblioteki publiczne zamieszczają propozycje metodyczne ułatwiające pracę z czytelnikiem, przybliżają zagadnienia prawne dotyczące działalności bibliotek, zawierają informacje o nowościach na rynku wydawniczym. Bibliotekarze składają relacje z przeprowadzonych imprez i festiwali, dzielą się scenariuszami przeprowadzonych lekcji bibliotecznych, informują o wydarzeniach środowiska bibliotekarskiego. Wyodrębnione sta-

⁹ Korespondencja z redaktorem naukowym *Podkarpackich Studiów Bibliotecznych*, p. Bożeną Jaskowską, 13 czerwiec 2012.

łe działy, spisy treści, porządkują układ składający się z artykułów naukowych na temat, któremu poświęcony jest numer; sprawozdań — relacji z konferencji; recenzji oraz aktualności.

Redakcje

W redakcjach pracują doświadczeni bibliotekarze i pracownicy naukowcy tworząc zespoły: redaktorski, techniczny, korekty oraz tłumaczeń, np. *Biuletyn EBIB*. W przypadku tego czasopisma każdy numer ma swojego redaktora prowadzącego, który jest odpowiedzialny za kształt numeru, jego jakość i komunikację z autorami.

Zwraca uwagę fakt, że pracownicy redakcji tychże pism związani są zawodowo w większości z jedną instytucją. Wyjątkiem jest zespół redakcyjny *Biuletynu EBIB* reprezentowany przez różne ośrodki biblioteczne z całej Polski. Poziom merytoryczny i jakość opracowania technicznego zależą od redakcji, które liczą od 3 do kilkunastu osób, a proces wydawniczy przebiega podobnie jak w czasopiśmie drukowanym (redakcja, korekty, skład). Redakcje czasopism elektronicznych publikują tylko artykuły oryginalne. Oczywiście w tego typu czasopismach istotną rolę odgrywają osoby pełniące funkcje webmasterów i grafików.

Komitety redakcyjne selekcjonują i oceniają otrzymane materiały. Zawartość numerów dowodzi, że w redakcjach pracują specjaliści i pasjonaci, którym zależy na wymianie wiedzy i doświadczeń. Jak podkreśla Bożena Bednarek-Michalska: „model ewoluujący czasopisma niekoniecznie jest komfortowy dla jego redaktorów, niesie wiele stresów i problemów, ale także jest wyzwaniem, niespodzianką, która może przynieść radość tworzenia”¹⁰.

Redakcje ustalają własne procesy i zasady publikacji. Przykładem może być utworzone w 2011 r. czasopismo *Infotezy*, gdzie autor artykułu po zarejestrowaniu otrzymuje dostęp do szablonu, który ułatwia sformatowanie tekstu. Rejestracja i logowanie są niezbędne nie tylko do wysłania artykułu, ale również sprawdzania procesu wydawniczego. Artykuły po wstępnej ocenie redakcyjnej przesyłane są niezależnym recenzentom. Wykorzystanie mediów elektronicznych skraca proces kilkakrotnej recenzji artykułu przed przyjęciem go do upublicznienia.

Bogusława Macheta wymienia następujące etapy publikowania w czasopismach on-line: „automatyczne przekazywanie materiałów przez autorów (submission) i selekcjonowanie ich w procesie rewizji/recenzji (peer review), przygotowanie zaakceptowanych materiałów do prezentacji oraz archiwizacji, prezentacja gotowej publikacji w Internecie, archiwizacja zawartości, tj. zdeponowanie publikacji w stabilnym, publicznie dostępnym archiwum elektro-

¹⁰ Bednarek-Michalska B., *EBIB - hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej?* [online], 2009 [dostęp: 2012-07-18]. Dostępny w WrlidWide Web: <http://www.nowyebib.info/publikacje-ebib/publikacje-o-ebib/106-ebib-hybryda-czy-nowa-forma-komunikacji-elektronicznej>.

nicznym”¹¹. Zainteresowanych techniczną stroną tworzenia e-czasopism odsyłam właśnie do tej publikacji.

Autorzy tekstów

Redakcje e-czasopism kierują zaproszenie do publikowania do całego środowiska bibliotekarzy, naukowców, specjalistów, studentów. Zachęcają do przysyłania artykułów wykorzystując reklamę, ogłoszenia na konferencjach, spotkaniach, wcześniejsze określenie tematycznego profilu kolejnych numerów. Na przykład roczne plany tematyki poszczególnych numerów zamieszcza *Biuletyn EBIB*.

W artykułach umieszczona jest informacja o miejscu zatrudnienia autora (*Biuletyn EBIB*, *Warsztaty Bibliotekarskie*, *Podkarpackie Studia Biblioteczne*, *Exempli Gratia*), a dodatkowo adres e-mailowy zamieszcza *Bibliotekarz Opolski*. Uważam, że ciekawym pomysłem i jednocześnie dopełnieniem artykułów jest zawarta informacja o autorach, którą zamieszczają *Infotezy* - dokładna nota biograficzna: stopień naukowy, wykształcenie, miejsce zatrudnienia, najważniejsze publikacje (nie więcej niż trzy), e-mail oraz zdjęcie. Niestety w *Biuletynie Informacyjnym BG UEK* — brak jakiegokolwiek informacji o autorach, a *Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski* tylko sporadycznie dodaje informację o miejscu zatrudnienia autora tekstu. Informacje jakie instytucje reprezentują autorzy tekstów posłużyły autorkom analizy *Kto publikuje w EBIB-ie?* dokonanej na podstawie 10-letniej historii pisma (za lata 1999-2008). Okazało się, że „największa liczba prac, bo aż 515 wyszła spod pióra bibliotekarzy reprezentujących biblioteki techniczne (136), uniwersyteckie (127), publiczne (63)”¹². Redaktor naczelna *Tytułu Ujednoliconego* Kamila Grzędzińska podkreśla, iż „początkowo grono autorów ograniczało się do pracowników Centrum NUKAT, z czasem zaczęło się poszerzać o bibliotekarzy, blogerów, znajomych. Kilka osób, które już stale piszą, nie są związane z zawodem bibliotekarza. Staramy się pozyskiwać bibliotekarzy z bibliotek współpracujących z NUKAT - to pismo jest przede wszystkim dla nich, ale też osoby z zewnątrz...”¹³.

Czytelnicy

Odbiorcami są bibliotekarze zatrudnieni we wszystkich typach bibliotek, pracownicy i studenci instytutów Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa, użytkownicy bibliotek. Do jak szerokiego kręgu odbiorców chcą dotrzeć twórcy wszystkich omawianych czasopism, niech świadczy deklaracja redakcji *Biule-*

¹¹ Macheta B., *Zagadnienia techniczne systemów wspomagających swobodny dostęp do literatury naukowej*. Cz. 1, *Otwarte czasopisma online*, „EBIB”, [online], 2006, nr 3 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: <http://www.ebib.info/2006/73/macheta.php>.

¹² Małecka E., Pietroń J., *Kto publikuje w EBIB-ie?* „EBIB”, [online], 2008, nr 9 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: http://www.nowyebib.info/2008/100/a.php?malecka_pietron.

¹³ Korespondencja z redaktorem naczelną *Tytułu Ujednoliconego*, p. Kamilą Grzędzińską, 22 maj 2012.

tynu EBIB iż są „przeznaczone dla bibliotekarzy oraz dla wszystkich osób zainteresowanych problematyką bibliotekarskiej profesji, informacji naukowej, technologii informacyjnych”¹⁴. *Infotezy* proponują swoim czytelnikom rejestrację. Zarejestrowany użytkownik ma możliwość komentowania tekstów, wysyłania wiadomości do autorów, a także przesyłania artykułów do zainteresowanych. Dzięki rejestracji zainteresowani otrzymują wiadomości o nowych wydaniach periodyku. Czytelnicy mają możliwość bezpośredniego wyrażenia swojej opinii i dokonania oceny danej publikacji. Taki przekaz angażuje dwie strony: autorów i odbiorców.

Reklama

Redakcje powyższych czasopism zamieszczają informacje o sobie nawzajem traktując je jako reklamę, a nie konkurencję. Czasami, tak jak to miało miejsce w przypadku *Tytułu Ujednoliconego* pojawił się drukowany zwiastun promujący pismo:

„*Tytuł Ujednolicony* ukazuje się tylko w wersji elektronicznej. Taki był zamysł od początku. Jedynym wyjątkiem jest pierwszy numer, który wydrukowaliśmy w nakładzie 300 egz. dla celów promocyjnych - rozdawaliśmy pismo na Tygodniu Otwartym NUKAT (maj 2010)”¹⁵.

Zakończenie

Biblioteki, których zadaniem jest zapewnienie użytkownikom odpowiednich narzędzi, takich jak portale czy wyszukiwarki, umożliwiające im skuteczne przeszukiwanie zasobów publikacji elektronicznych, same są wydawcami takich periodyków. Artykuł jedynie nakreśla istotę bibliotekarskich czasopism elektronicznych. Jest to spojrzenie bibliotekarza, użytkownika i propagatora tejsze formy publikacji.

Bibliografia:

1. Bednarek-Michalska B., *EBIB - hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej?* [online], 2009 [dostęp: 2012-07-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.nowyebib.info/publikacje-ebib/publikacje-o-ebib/106-ebib-hybryda-czy-nowa-forma-komunikacji-elektronicznej>.
2. Czapik G. (oprac.), *Podręczny słownik bibliotekarza*, Warszawa 2011.
3. Drabek A., *Polskie czasopisma open access - próba charakterystyki*, „*Bibliotheca Nostra*”, 2009, nr 3-4, s. 47.

¹⁴ *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy*. In *Wikipedia* [online], 2011 [dostęp: 2012-07-18]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/Elektroniczny_Biuletyn_Informacyjny_Bibliotekarzy.

¹⁵ Korespondencja z redaktorem naczelną *Tytułu Ujednoliconego*, p. Kamilą Grzędzińską, 22 maj 2012.

4. Ławrynowicz R., *Od redaktora*, „Bibliotekarz Warmińsko-Mazurski”, [online], 2003, nr 1/2 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/1-2_03-ie/odred.htm.
5. Macheta B., *Zagadnienia techniczne systemów wspomagających swobodny dostęp do literatury naukowej. Cz. 1, Otwarte czasopisma online*, „EBIB”, [online], 2006, nr 3 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: <http://www.ebib.info/2006/73/macheta.php>.
6. Maciejewska Ł., Moskwa K., Urbanczyk B., *Czasopisma naukowe Open Access – model otwartego dostępu do wiedzy*. W: IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach Open Access, Toruń, 7-8 grudnia 2007 roku [online]. 2007 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/publikacje/mat-konf/mat18/maciejewska_moskwa_urbanczyk.php#8.
7. Małecka E., Pietron J., *Kto publikuje w EBIB-ie?* „EBIB”, [online], 2008, nr 9 [dostęp: 2012-04-15]. Dostępny w World Wild Web: http://www.nowyebib.info/2008/100/a.php?malecka_pietron.
8. Nahotko M., *Naukowe czasopisma elektroniczne*, Warszawa 2007.
9. Nicholas D., Williams P., Rowlands I., *Researchers' e-journal use and information seeking behavior*, “Journal of Information Science: principles and practice”, 2010, Vol. 36, nr 4, s. 494-516.

Stanisław Skórka

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Biblioteka akademicka wobec wyzwań użytkowników „generacji Google”

Streszczenie: Od kilku lat z usług bibliotek akademickich zaczęli korzystać młodzi ludzie, którzy są rówieśnikami Internetu. Wychowywani zostali w poczuciu nieskrępowanego dostępu do informacji. Nadano już im rozmaite etykiety, jak np.: „pokolenie sieci”, „cyfrowi tubylcy”, „pokolenie kciuka”, „generacja Google” itp. Wyniki przytoczonych w artykule badań wskazują, iż mocną stroną „generacji Google” jest biegłość w obsłudze narzędzi informacyjnych, słabą zaś przetwarzanie informacji, tj.: wyszukiwanie, selekcja i jej ocena. Zauważone niedostatki w posługiwaniu się informacją otwierają przed bibliotekarzami szerokie pole do działania, obejmujące m.in. szkolenia w zakresie: umiejętności oceny wartości źródeł informacji i metod posługiwania się nimi, przetwarzania odnalezionej informacji i wykorzystywania jej do własnych celów. Pojawienie się generacji „sieciowych tubylców” nie zwiastuje końca bibliotek, lecz otwiera nowe możliwości na odegranie ważnej roli w procesie kształtowania społeczeństwa opartego na wiedzy. **Słowa kluczowe:** biblioteka akademicka, użytkownicy, pokolenie Google, edukacja informacyjna.

1. Koncepcje konsumentów informacji

Pojawienie się młodego pokolenia w każdej niemal dziedzinie życia jest najczęściej sygnałem nadchodzących zmian. Zwłaszcza, gdy jego nadejście poprzedzają wydarzenia o istotnym wpływie na nasze życie. Takimi były niewątpliwie rozwój komputeryzacji oraz Internetu, a wraz z nim form komunikowania się i przechowywania myśli ludzkiej. Wymiana pokoleń jest naturalnym zjawiskiem, nie zawsze akceptowanym, ponieważ najczęściej wiąże się ze zmianą dotychczasowego rytmu pracy, zakresu obowiązków — krótko mówiąc: nie pozwalała popaść w rutynę.

Najbliższe lata dla bibliotek akademickich zapowiadają się szczególnie interesująco, ponieważ do szkół wyższych przychodzą młodzi ludzie będący rówieśnikami Internetu (lata 1991-1992). Pokolenie to wychowywało się w świadomości nieskrępowanego dostępu do informacji. Wiadomości do sprawdzianów i pierwszych egzaminów zdobywali korzystając już m.in. z Wikipedii i wyszukiwarki Google. W 2012 r. można bez zbędnej przesady powiedzieć, iż młodzi

ludzie żyją, pracują i uczą się online — są *always on*. Cechy i przyzwyczajenia młodego pokolenia znajdują odzwierciedlenie w formach komunikacji, języku, doborze źródeł informacji, w obszernym sektorze usług (zarówno edukacyjnych, jak i komercyjnych). O tym, że jest to wyjątkowe pokolenie mogą świadczyć liczne publikacje próbujące klasyfikować użytkowników i nadawać im różnorodne etykiety nawiązujące do wykorzystywanych przez nich technologii lub metod poszukiwania informacji. I tak, pojawiły się terminy: „pokolenie sieci”, „cyfrowi tubylcy”, „pokolenie kciuka”, „generacja Google”¹. W dalszej części przedstawiony zostanie przegląd koncepcji charakteryzujących młode pokolenie oraz zbiór propozycji działań, jakie podjąć może biblioteka akademicka wychodząc naprzeciw jego potrzebom.

„Pokoleniem sieci” (ang. *Net generation*) nazwano społeczność emocjonalnie otwartą na sieć globalną i wszelkie nowości z dziedziny technologii informacyjnych. Generacja od najmłodszych lat obcująca z Internetem; świadoma swoich praw do swobodnego wyrażania myśli i poglądów oraz nieograniczonego dostępu do informacji; mająca silne poczucie niezależności i zaufanie we własne siły². Termin „pokolenie sieci” obejmuje przede wszystkim internautów, wśród których Philip E.N. Howard, Lee Rainie i Steve Jones, wyróżnili:

- obywateli sieci — osoby najdłużej korzystające z Internetu, wykorzystujące go w pracy i życiu osobistym, do edukacji i rozrywki,
- utylitarian — mniej intensywnie korzystających z Internetu, głównie do celów praktycznych,
- eksperymentatorów — posiadających małe doświadczenie w pracy z Internetem, wykorzystujących sieć do celów rozrywkowych,
- nowicjuszy — początkujących internautów, korzystających z sieci głównie w czasie wolnym do celów rozrywkowych³.

W literaturze anglojęzycznej pojawiły się także pojęcia „Pokolenie Y” i „Pokolenie millenijne”⁴. Do jego cech wg Didier Lombarda należą: wiek 18-30 lat — obejmujący nie tylko osoby dorastające w epoce rozwoju Internetu, ale w ogóle technologii informacyjnych i komunikacyjnych, członkowie tej społeczności zachowują bliskość z sieciami telekomunikacyjnymi poprzez dostępne urządzenia — z tego powodu nazywa się ich niekiedy „pokoleniem komórki”⁵. Osoby z „Pokolenia Y” są użytkownikami serwisów społecznościowych, ich zachowania konsumenckie są różne od zachowań poprzednich pokoleń — cechuje je niecierpliwość i żądanie natychmiastowej reakcji, np. wolą wypróbować indukcyjnie wszystkie dostępne w urządzeniu funkcjonalności i opcje, aż w koń-

¹ Lombard D., *Globalna wioska cyfrowa: drugie życie sieci*, Warszawa 2009, s. 116.

² Stankiewicz K., *Społeczno-kulturowe zróżnicowanie użytkowników Internetu*. In: Sokołowski M. (red.), *Oblicza Internetu : architektura komunikacyjna sieci*, Elbląg, 2007, s. 264.

³ Cyt. za: Stankiewicz K., s. 266.

⁴ Lombard D., s. 113-114.

⁵ Tamże, s. 116.

cu trafią na poszukiwaną, niż zastanowić się i drogą dedukcji samodzielnie odnaleźć rozwiązanie⁶. Jak można dowiedzieć się z pobieżnych studiów literatury z okresu przed-internetowego, już w latach 70-tych dostrzegano wzrost wymagań użytkowników, co do szybkości i formy dostarczanej im informacji⁷. Zjawisko to nie jest więc charakterystyczne wyłącznie dla odbiorców informacji ery Internetu, ale raczej stałą cechą związaną z postępem.

Współczesne młode pokolenie odróżnia się od poprzednich m.in. wysoką sprawnością w posługiwaniu się narzędziami komunikacji i współpracy, które potrafią efektywnie wykorzystać w miejscach pracy, podnosząc tym samym swoją wartość zawodową. W większym zakresie uczestniczą oni w życiu sieci poprzez m.in. tworzenie własnych treści (tekstów, zdjęć, wideo). Czynniki te oraz zjawisko konwergencji mediów doprowadziły do ewolucji roli użytkownika z odbiorcy do twórcy i konsumenta jednocześnie — Alvin Toffler nazwał go prosumentem, od słów producent (ang. *producer*) i konsument (ang. *consumer*)⁸. Współczesny użytkownik informacji nie jest wyłącznie jej biernym odbiorcą, lecz także autorem i nadawcą. Weryfikuje, ocenia i komentuje treści opublikowane przez innych, tworzy i publikuje własne zasoby informacyjne, indeksuje je i organizuje zasoby cyfrowe dla siebie i dla innych. Na treściach generowanych przez użytkowników bazują m.in. serwisy typu Web 2.0.

Marc Prensky w 2001 r. analizował społeczność uczniów, których określał terminem „cyfrowi tubylcy” (ang. *digital natives*) ze względu na sposób ich funkcjonowania i korzystania z technologii informacyjnych. W swoim artykule stwierdził, że młode pokolenie myśli i przetwarza informację inaczej od swoich poprzedników, których z kolei nazywa „cyfrowymi imigrantami”⁹. „Cyfrowi tubylcy” to ludzie nauczeni otrzymywać informację natychmiast, preferujący swobodny do niej dostęp oraz uznający wyższość przekazu graficznego od tekstowego. Poza tym są interesowni — najlepiej funkcjonują w środowiskach sieciowych, potrafią także działać równolegle na wielu płaszczyznach i wielozadaniowo¹⁰. M. Prensky zaproponował koncepcję dostosowania metod i treści nauczania do preferencji młodego pokolenia, którą można ogólnie podsumować jako tradycyjne treści w nowej, technologicznej i multimedialnej oprawie.

Podobne cechy młodego pokolenia ery Internetu przytoczono w raporcie z badań dla JISC wykonanym przez University College of London CIBER Group w 2008 r. pod kierownictwem Davida Nicholasa, który dotyczył zjawiska tzw. „generacji Google”. „Generacja Google” została zdefiniowana jako pokolenie urodzone po 1993 r., dorastające w świecie zdominowanym przez sieć glo-

⁶ Tamże, s. 116-117.

⁷ Sordylowa B., *Podstawowe zagadnienia informacji naukowej*, Kraków 1977, s. 171.

⁸ Toffler A., *Trzecia fala*, Warszawa 1980, s. 310.

⁹ Prensky M., *Digital natives, digital immigrants* [online], 2001 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>.

¹⁰ Tamże, s. 2.

balną i technologie informacyjne, dla którego pierwszym i podstawowym źródłem informacji jest Internet¹¹. Celem badań opisanych w raporcie była m.in. analiza zachowań wyszukiwawczych młodzieży. Wynika z nich że:

- 89% uczniów gimnazjów i liceów rozpoczyna wyszukiwanie informacji od wyszukiwarki internetowej,
- 93% użytkowników jest zadowolonych lub bardzo zadowolonych ze swoich doświadczeń w korzystaniu z wyszukiwarek,
- wyszukiwarki bardziej odpowiadają stylowi życia uczniów niż biblioteki cyfrowe i istniejące fizycznie,
- uczniowie nadal bywają w bibliotekach, ale w mniejszym zakresie (czytają mniej) od chwili odkrycia zasobów w Internecie,
- książki są podstawowym zasobem biblioteki wykorzystywanym przez tę grupę, z zasobami cyfrowymi są oni słabo zaznajomieni¹².

Do cech charakteryzujących „pokolenie Google” zaliczono również: lepsze obeznanie z technologiami niż u ich nauczycieli, preferowanie postawy interaktywnej od bycia pasywnym odbiorcą informacji, pierwszeństwo w użyciu informacji wizualnej, tendencja do czerpania z cudzych utworów (tzw. pokolenie „wytnij — wklej”)¹³.

Autorzy raportu wskazali także na cechy negatywne „generacji Google”, tj.: nieumiejętność sformułowania odpowiednich terminów wyszukiwawczych, stosowanie języka naturalnego w zapytaniach, np.: „co to znaczy architektura informacji?”, domaganie się odpowiedzi, a nie źródeł informacji (dokumentów), poświęcanie zbyt małej ilości czasu na ocenę wartości wyszukanej informacji. Mitem wg zespołu D. Nicholasa jest również twierdzenie, iż pokolenie Google to eksperci od wyszukiwania, ponieważ mają oni problemy m.in. z wyselekcjonowaniem słów kluczowych do zapytania wyszukiwawczego.

Obraz młodego pokolenia odpowiada cechom współczesnego użytkownika Internetu, które wskazał specjalista od użyteczności — Steven Krug. Wg niego internauci są:

- niecierpliwi,
- nie czytają, lecz przeglądają,
- nie wybierają optymalnie, lecz zadowolają się wynikiem uzyskanym od wyszukiwarki,
- nie zastanawiają się jak coś działa — po prostu jakoś sobie radzą¹⁴.

Podsumowując tę część artykułu można wskazać kilka cech wspólnych wszystkim koncepcjom przytoczonym wcześniej. Są to: niecierpliwość w pozyskiwa-

¹¹ *Information behaviour of the researcher of the future: a CIBER briefing paper* [online], 2008 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/reppres/gg_final_keynote_11012008.pdf.

¹² Tamże, s. 7.

¹³ Tamże, s. 19.

¹⁴ Krug S., *Nie każ mi myśleć: o życiowym podejściu do funkcjonalności stron internetowych*, Gliwice 2006.

niu informacji, stosowanie wyszukiwarek, jako podstawowego źródła informacji, brak umiejętności formułowania odpowiednich zapytań wyszukiwawczych oraz oceny wartości informacji. Wyniki przytoczonych tu badań wskazują, iż mocną stroną „generacji Google” jest biegłość w obsłudze narzędzi informacyjnych (komputery, telefony, iPady itp.), słabą zaś przetwarzanie informacji, tj. wyszukiwanie, selekcja i jej ocena.

Zauważone wśród młodych ludzi niedostatki w posługiwaniu się informacją — towarem bezcennym w XXI wieku — otwierają przed bibliotekarzami szerokie pole do działania, obejmujące m.in. szkolenie w zakresie: rozpoznawania własnych potrzeb informacyjnych, umiejętności oceny wartości źródeł informacji i metod posługiwania się nimi, a także przetwarzania odnalezionej informacji i wykorzystywania jej do własnych celów. Celem działania bibliotekarzy powinno być więc utrzymanie odpowiednio wysokiego poziomu wiedzy nt. pozyskiwania informacji, którą legitymować się powinien absolwent szkoły wyższej w XXI wieku, z drugiej zaś strony, aby nie zrażać zbyt wysokimi wymaganiami, wychodzenie naprzeciw zapotrzebowaniu w zakresie różnorodności form dostępu do wiedzy oraz zadbanie o aktualność posiadanych zasobów bibliotecznych¹⁵.

W następnej części przedstawione zostaną propozycje, w jaki sposób biblioteka akademicka może stać się atrakcyjną dla nowych użytkowników, dorastających w świadomości nieograniczonego dostępu do rozmaitych treści, osiągalnych natychmiast po kliknięciu przycisku „Szukaj”.

2. Nowy użytkownik — wyzwanie czy „dopust Boży”?

Społeczność młodych ludzi, których cechy opisane zostały w pierwszej części tekstu od kilku lat pojawia się już w uczelniach wyższych, a tym samym w bibliotekach akademickich. Jednym z celów priorytetowych bibliotekarzy powinno być wywołanie wśród jak największej liczby użytkowników potrzeby stałego korzystania z usług biblioteki. Do jego osiągnięcia nie wystarczy jedynie ograniczyć się do wypożyczania im książek. Konieczne jest zastosowanie bardziej wyrafinowanych metod, które pozwolą nawiązać z czytelnikiem więź zapewniającą tzw. lojalność klienta (przywiązanie do marki, dzięki zaspokojeniu potrzeb i osiągnięciu przez niego korzyści)¹⁶.

Edukacja „cyfrowych tubylców” wg M. Prensky’ego i Joan Lippincott¹⁷ powinna odbywać się za pomocą ich języka, przy zastosowaniu nowych technologii

¹⁵ *Perceptions of libraries, 2010: context and community*: [a report of the OCLC membership] [online], 2011, s. 64-71 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.oclc.org/reports/2010perceptions.htm>.

¹⁶ *Lojalność klienta*. In Encyklopedia zarządzania [online], 2008 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: http://mfiles.pl/pl/index.php/Lojalno%C5%9B%C4%87_klienta.

¹⁷ Lippincott J., *Net generation students and libraries*. In Oblinger D. G., Oblinger J. L. (eds.), *Educating the net generation* [online], 2005 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101.pdf>.

do przekazania wiedzy, zarówno tej wynikającej z tradycji i osiągnięć nauki, jak i współczesnej. M. Prensky zaproponował wykorzystanie np. gier komputerowych¹⁸. Z kolei J. Lippincott uważa, że warto wykorzystać metodę gier do szkoleń bibliotecznych oraz wzmocnić warstwę wizualizacyjną systemów informacji stosowanych w bibliotekach¹⁹.

Taka metoda w przypadku biblioteki akademickiej byłaby niewątpliwie atrakcyjna, lecz trudna do zastosowania z powodów ekonomicznych i merytorycznych. Niewątpliwie jednak biblioteka powinna oferować nowoczesne formy tradycyjnych usług oraz innowacyjne rozwiązania w zakresie udostępniania zasobów i współpracy z użytkownikami, wykorzystując do tego Internet i nowe technologie komunikacji. Zaspokajanie potrzeb informacyjnych z zastosowaniem komputerów i Internetu jest już codziennością, brak tych narzędzi świadczyłby o zacofaniu i jeszcze bardziej obniżył status biblioteki jako źródła wiedzy w oczach młodych ludzi.

3. Jak przyciągnąć „pokolenie Google” do biblioteki?

Niezależnie od postępu cywilizacyjnego czy też znajomości technologii informacyjnych można za W. Flakiewiczem²⁰ wyróżnić następujące rodzaje użytkowników informacji:

- potencjalnych — którzy z różnych powodów zainteresowani są daną informacją,
- przypuszczalnych — mających bezpośredni lub pośredni dostęp do określonej informacji,
- rzeczywistych — osób posługujących się daną informacją w ramach swoich obowiązków służbowych,
- korzystających — czyli tych, którzy wynoszą bezpośrednią korzyść z posiadanej informacji, z racji jej użycia w określonym celu.

Posługiwanie się określoną typologią pozwala dostosować ofertę biblioteki akademickiej do określonej grupy odbiorców i tym samym prowadzenia zaplanowanych działań, których celem może być zwiększenie liczby odwiedzających i korzystających z usług użytkowników.

Zapewnienie bibliotece akademickiej stałego napływu nowych użytkowników jest celem nadrzędnym działalności prawdopodobnie każdej biblioteki. Do jego osiągnięcia wskazany jest udział bibliotekarzy oraz przyjęcie określonej strategii polegającej na: opracowaniu planu osiągnięcia celu i oferty usług, wybór form komunikacji, znalezienie atutów własnej biblioteki (np. zorganizowanie w bibliotece odpowiedniej przestrzeni do pracy grupowej i spotkań).

¹⁸ Prensky M., s. 4.

¹⁹ Lippincott J., s. 13.5.

²⁰ Flakiewicz W., *Systemy informacyjne w zarządzaniu : uwarunkowania, technologie, rodzaje*, Warszawa 2002, s. 28.

Planowanie

Odpowiednio przygotowany plan warunkuje powodzenie każdego projektu. Dzięki niemu łatwiej zorganizować pracę, zdefiniować kluczowe zamierzenia i nadzorować prace nad realizacją projektu.

Planując zakres usług dla określonego odbiorcy warto odwołać się do różnych technik stosowanych w instytucjach o charakterze komercyjnym, które służą podniesieniu sprzedaży i wzrostowi zaufania u klientów. Aby biblioteka mogła dokładniej dopasować własną ofertę do wymogów odbiorców warto przed jej ogłoszeniem zebrać dane od samych zainteresowanych, co do ich preferencji i potrzeb informacyjnych. Czytelnicy jako specjalny rodzaj konsumenta mają swoje cele i potrzeby, których uwzględnienie wpłynie na wyższą jakość usług biblioteki. Wyrazem takich potrzeb jest pięć tzw. „Reguł świadomego swej władzy konsumenta”:

1. Nie marnuj mojego czasu.
2. Daj mi to, co chcę i wtedy, kiedy tego chcę.
3. Daj mi konkret, a nie jakąś paplaninę.
4. Nie wykorzystuj mnie (użytkownicy są podejrzliwi).
5. Nie rozczarowuj mnie (e-klienci nie wybacząją)²¹.

Przytoczone wcześniej reguły przypominają „Pięć praw bibliotekarstwa” S.R. Ranganathana²², w których również zaakcentowano m.in. konieczność oszczędzania czasu czytelników oraz zaspokajanie ich potrzeb związanych z informacją.

Chcąc zwiększyć prawdopodobieństwo realizacji swoich celów bibliotekarze mogą posługiwać się m.in. biznesplanem, w którym charakteryzuje się potencjalnych odbiorców, ich potrzeby, motywy, sposoby, jakimi dokonują zamówień, analizę konkurencji itp²³.

Podejmowanie decyzji o wyborze strategii rozwoju biblioteki ułatwić może również zastosowanie technik zaczerpniętych z ekonomii, m.in. macierzy decyzyjnych. Jedną z nich jest tzw. „macierz bostońska” (BCG)²⁴. Polega ona na wyodrębnieniu słabych i mocnych stron danej firmy z uwzględnieniem ich finansowania i ewentualnych zysków. Wyróżnia się w niej cztery obszary, w których klasyfikuje się usługi w zależności od ich znaczenia dla firmy oraz wielkości kosztów wymaganych do ich wytworzenia i utrzymania. I tak wyróżnia się: „gwiazdy” i „dojne krowy” — przynoszące duże zyski, tzw. „znaki zapytania” i „psy” — dające słabą rentowność (rys. 1). Niskich nakładów finansowych wymagają „dojne krowy” i „psy”, wysokich zaś „gwiazdy” i „znaki zapytania”²⁵.

²¹ Windham L., Orton K., *Dusza nowego konsumenta: podstawy zachowania i preferencje e-klientów*, Warszawa 2001, s. 43-44.

²² Po raz pierwszy opisane w: Ranganathan S. R., *Five laws of library science*, Madras ; London 1931. Cyt. za Crawford W., Gorman M., *Future libraries: dreams, madness & reality*, Chicago ; London 1995, s. 7.

²³ Tokarski A., Tokarski M., Wójcik J., *Jak solidnie przygotować profesjonalny biznesplan*, Warszawa 2007.

²⁴ Macierz BCG. In *Encyklopedia zarządzania* [online], 2009 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: http://mfiles.pl/pl/index.php/Macierz_BCG.

²⁵ Miłkowska I., Wanielińska K., *Słownik menedżerów*, Wrocław 1998, s. 137-138.

		Względny udział w rynku	
		Wysoki	Niski
Wzrost rynku	Wysoki	Gwiazdy – wysoka rentowność i duże potrzeby finansowe	Znaki zapytania – słaba rentowność i duże potrzeby finansowe
	Niski	Dojne krowy – wysoka rentowność i małe potrzeby finansowe	Psy – słaba rentowność i małe potrzeby finansowe

www.lekcjemarketingu.pl

Rys. 1. Rys. 1. Macierz bostońska, www.lekcjemarketingu.pl

Oferta

Niezależnie od szybkości i zakresu rozwoju nowych technologii informacji badania wykazują, że biblioteka kojarzy się głównie z książką²⁶. Pesymistycznie można założyć, iż żadna nowa technologia wprowadzona w bibliotece nie zmieni tej opinii, jednak różnorodność postaci książki w XXI wieku pozwala widzieć w tym fakcie wiele ciekawych wyzwań, które można podjąć z korzyścią dla użytkowników i biblioteki.

W 1876 roku amerykański bibliotekarz Charles A. Cutter przedstawił trzy podstawowe zasady szczególnie istotne w pracy bibliotek, tj.:

1. Umożliwiać odszukanie książki.
2. Pokazywać, jakie zbiory posiada biblioteka.
3. Pomagać w wyborze książki²⁷.

Mimo upływu lat reguły te wciąż są aktualne i powinny być przestrzegane. Dzięki Internetowi i technologiom komunikacyjnym mogą być realizowane na wiele sposobów, uwzględniając różnorodne interesy poszczególnych grup użytkowników.

²⁶ *Perceptions of libraries*, 2010, s. 38-39.

²⁷ Cutter Ch. A., *Rules for a dictionary catalog* [online], 1904 [dostęp: 2012-07-19]. Dostępny w World Wide Web: <http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc1048/>.

Ofertę biblioteki akademickiej dla „generacji Google” można podzielić na dwie kategorie usług. Pierwsza — związana jest z wychodzeniem naprzeciw potrzebom i wymaganiom młodej społeczności akademickiej — jeśli chcemy przyciągnąć młodzież do biblioteki to trzeba dołożyć wszelkich starań, aby była dla nich atrakcyjna, tj. korzystanie z jej usług przynosiło satysfakcję i wymierne efekty (szybkość obsługi, kompletność zasobów itp.).

Drugą kategorią — związaną z misją edukacyjną biblioteki — jest wspomniane już szkolenie użytkowników w zakresie wyszukiwania informacji w systemach informacyjnych (bazy danych, katalogi elektroniczne, biblioteki cyfrowe). Posługiwanie się nimi do odnajdywania informacji może być trudniejsze ze względu na specjalistyczny język, rozbudowany interfejs oraz sztywną, odmienną od stron internetowych strukturę zasobów informacyjnych. Szkolenie nie powinno ograniczać się jedynie do edukacji informacyjnej, ale także obejmować zagadnienia istotne dla rozwoju naukowego studentów, tj. sporządzania bibliografii, organizowania i selekcji informacji oraz umiejętności oceny jej jakości.

Do grupy zadaniowej opracowującej w bibliotece ofertę usług online i realizowanych na miejscu J. Lippincott proponuje włączać studentów²⁸, których opinie mogą okazać się cennymi wskazówkami, dzięki którym zaproponowane usługi będą trafiać w zapotrzebowanie ich beneficjentów. Zdaniem autorki usługi informacyjne dla użytkowników „generacji Google” powinny spełniać następujące kryteria:

1. Projektowanie nowych usług przy udziale studentów.
2. Integrowanie usług w jeden tzw. system zarządzania kursem.
3. Tworzenie usług dopasowanych do urządzeń mobilnych.
4. Projektowanie wizualnych komunikatów i instrukcji opisujących usługi.
5. Skupianie się na modelu partnerskim.
6. Akcentowanie problemów z oceną jakości zasobów informacyjnych.
7. Podkreślanie problemu polityki informacyjnej²⁹.

Różnorodność form komunikacji w usługach informacyjnych

Cyfrowi tubylcy, przyzwyczajeni do zaspokajania swoich potrzeb informacyjnych za pomocą Internetu, powinni w bibliotece akademickiej poczuć bliski sobie „klimat” nieograniczonego dostępu do informacji oraz otrzymać możliwość korzystania online z usług, zarówno na terenie biblioteki i uczelni, jak i z każdego innego miejsca z dostępem do Internetu. Nieodzowne jest wykorzystywanie powszechnie znanych narzędzi komunikacji stosowanych nie tylko przez biblioteki, ale przez każdą firmę chcącą konkurować w danej branży. Bi-

²⁸ Lippincott J., s. 13.9.

²⁹ Lippincott J., s. 13.9-13.10.

Fot. 1. Zrzut ekranu: strony głównej BG UP i profil BG na Facebooku

bioteka powinna posiadać: aktualny serwis WWW, blog, hasło w Wikipedii, profil na Facebooku i innych serwisach społecznościowych.

Stosowanie nowych form komunikacji w działalności biblioteki nie powinno oznaczać odrzucenia tych tradycyjnych, stosowanych wcześniej, np. indywidualnych konsultacji użytkownika z bibliotekarzem. Dzięki kontaktowi interpersonalnemu można lepiej poznać użytkownika, szybciej odpowiedzieć na jego potrzeby, a w razie konieczności przeszkolić w zakresie korzystania z określonej usługi. Badania amerykańskie dowodzą, że ponad 83% osób korzystających z porady bibliotekarza było usatysfakcjonowanych uzyskaną informacją i poprawiło swoją sprawność w zakresie poszukiwania i selekcji informacji³⁰.

Przestrzeń do studiowania i spotkań

Biblioteka oprócz zbiorów powinna oferować studentom przestrzeń do pracy grupowej, w której możliwa będzie swobodna rozmowa, dostęp do Internetu, a nawet spożywanie posiłków. Jest to powrót do tradycji bibliotek starożytnych w Aleksandrii i Pergamonie, w których oprócz kontaktu z literaturą można było spędzić czas na dysputach i spotkaniach. Model przyjaznej biblioteki realizo-

³⁰ *Perceptions of libraries*, 2010, s. 42-43.

Fot. 2. Przestrzeń do pracy grupowej w BG UP. Fot. Krzysztof Sobkowiak

wany jest od wielu lat w Stanach Zjednoczonych, gdzie bibliotekę akademicką traktuje się jako serce uczelni wokół której rozbudowywany jest kampus uniwersytecki³¹. Nowoczesna biblioteka zapewnia swoim użytkownikom oprócz dostępu do komputerów i sieci przede wszystkim swobodę w dostępie do zbiorów, funkcjonalnie zaplanowane i umeblowane miejsce do pracy, atmosferę dającą poczucie komfortu i sprzyjającą spotkaniom z: tekstem, nauką, kulturą oraz z innymi ludźmi. W nowopowstających bibliotekach odbiega się już od sztywnego podziału na trzy strefy (czytelniczą, magazynową i bibliotekarszą), trendem dominującym w budownictwie bibliotecznym stała się „elastyczność przestrzenna” ułatwiająca reorganizację struktury biblioteki stosownie do potrzeb – jak serwisu WWW. Używając tej metafory studenci „pokolenia Google” powinni mieć możliwość poruszania się po bibliotece w sposób analogiczny do nawigowania po cyberprzestrzeni, w której użytkownik samodzielnie wybiera i selekcjonuje informacje na interesujące go tematy.

³¹ Kobierska-Maciuszko E., *Budownictwo biblioteczne w ostatnim dziesięcioleciu : główne tendencje w projektowaniu*. In Jazdon A., Chachlikowska A. (red.), *Stan i potrzeby polskich bibliotek uczelnianych*, Poznań, 2001, s. 89.

Podsumowanie

Na podstawie wcześniejszych rozważań można wysnuć wniosek, iż pojawianie się nowych generacji użytkowników w bibliotekach akademickich jest procesem cyklicznym, powtarzającym się co kilka lat w zależności od zmian społecznych, technologicznych lub oświatowych. Wydawać się może, że bibliotekarze zdążyli do tego przywyknąć.

Trudno jednak oprzeć się wrażeniu, że tym razem jest nieco inaczej. Biblioteki również przeszły ewolucję, a postępujący rozwój w dziedzinie informatycznej pozwala przewidzieć, iż wymagania i potrzeby przyszłych studentów będą zmieniać się dynamiczniej niż dotychczas. Aby im sprostać, bibliotekarze już dziś powinni przyjąć postawę kreatywną w odniesieniu do swojej profesji, poszukiwać innowacyjnych rozwiązań oraz czerpać inspirację do podniesienia atrakcyjności biblioteki obserwując zmiany w otaczającym nas środowisku. Oczekiwania młodego odbiorcy od współczesnej biblioteki wymagają od pracowników biblioteki przyjęcia stanu gotowości na zmiany.

Przyciągnięcie młodzieży do biblioteki uczelnianej będzie łatwiejsze, jeżeli wokół różnych inicjatyw podejmowanych przez bibliotekę organizowane będą społeczności (informacje w serwisach internetowych, propozycje współpracy w komitetach organizacyjnych itp.). Budując wizerunek biblioteki warto skorzystać z metod i narzędzi znanych i sprawdzonych w ekonomii i biznesie.

Zanim „generacja Google” zawitała do uczelni swój pierwszy kontakt z biblioteką przeżywała na początku edukacji: w szkole podstawowej, w gimnazjum i szkole średniej. Wymiana doświadczeń z bibliotekarzami szkolnymi z pewnością mogłaby okazać się pomocna dla lepszego przygotowania się do pracy z nimi. Głos ten jest zarazem deklaracją chęci podjęcia współpracy w tym zakresie pomiędzy bibliotekami różnych typów. Pojawienie się generacji „sieciovych tubylców” w bibliotekach nie zwiastuje ich końca, lecz otwiera nowe możliwości, a tym samym szansę na odegranie ważnej roli w procesie kształtowania społeczeństwa opartego na wiedzy.

Jak nas cytować:

Skórka Stanisław, *Biblioteka akademicka wobec wyzwań użytkowników „generacji Google”*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=602>

Aneta Kowalska, Joanna Radzicka

Biblioteka Politechniki Krakowskiej

E-learning wsparciem dla biblioteki

Streszczenie: Celem artykułu jest omówienie zastosowania distance learningu w Bibliotece Politechniki Krakowskiej (BPK). Dzięki tej nowej formule kształcenia, bibliotekarze mają możliwość przygotowania profesjonalnych szkoleń e-learningowych adresowanych do różnych grup odbiorców. Wzbogacone o narzędzia multimedialne i interaktywne stanowią atrakcyjną formę przekazywania wiedzy i zdobywania kompetencji. BPK posadawia kursy na platformie e-learnigowej Politechniki Krakowskiej. Część z nich realizowana jest w ramach projektu „Politechnika XXI wieku...”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej. **Słowa kluczowe:** biblioteka, bibliotekarz, e-learning, zdalne nauczanie, platforma Moodle, szkolenie biblioteczne, edukacja informacyjna.

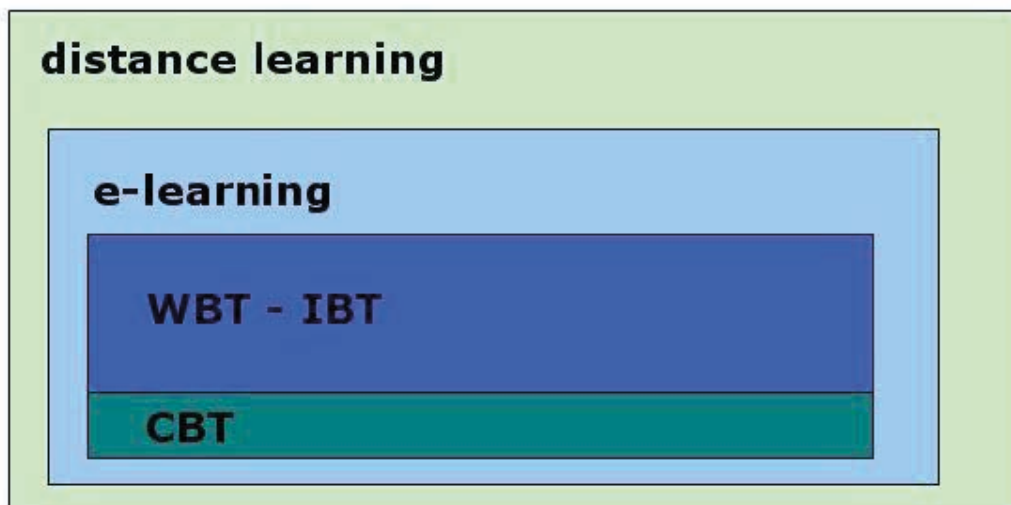
Rozwój i ekspansja mediów interaktywnych zmusza do zmian na wielu płaszczyznach działalności człowieka, również w obszarze edukacyjnym oraz działalności bibliotek. Intensywne wykorzystanie nowoczesnych środków przekazu przez społeczeństwo skłania do oceny oraz modyfikacji tradycyjnych sposobów kształcenia i komunikacji. Analizując zadania bibliotekarzy, np. zasady i normy określone w Kodeksie Etyki Bibliotekarza i Pracownika Informacji¹, oraz cechy e-learningu możemy znaleźć wiele punktów wspólnych. Nauczanie zdalne wydaje się być doskonałym narzędziem do sprostania wymaganiom i postawie bibliotekarza określonej w Kodeksie. Dzięki e-edukacji bibliotekarze, w roli uczestników i twórców kursów, mają możliwość rozwijania swojej wiedzy i umiejętności oraz aktywnego wykorzystania zdobytych kompetencji w pracy zawodowej. Pracownicy bibliotek zyskali nową drogę do poznawania użytkowników i odpowiadania na ich potrzeby oraz oczekiwania. Poprzez zdalne kursy bibliotekarze mogą zapewnić dostęp do informacji, tworzyć treści dla grup odbiorców oraz jednocześnie dawać możliwość indywidualnego ich wykorzystania. Dzięki tworzeniu informacji i wiedzy dostępnej w dowolnym czasie i miejscu, także dla bibliotek zanika bariera czasu i przestrzeni.

¹ *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/kodeks_etyki.html.

A to co wymienia się jako element ograniczający w e-learningu, czyli zależność od urządzeń technicznych, konieczność dostępu do Internetu to dla współczesnych użytkowników norma i warunek konieczny do efektywnego studiowania, czyli realizacji procesu kształcenia.

Nauczanie na odległość czyli distance learning (d-learning) jest procesem kształcenia, w którym uczeń i nauczyciel są oddaleni od siebie, a komunikacja bezpośrednia zostaje zastąpiona poprzez tradycyjną pocztę lub technologię. D-learning charakteryzuje się wyjściem poza ramy tradycyjnej klasy, gdzie wymagana jest obecność wszystkich uczestników kształcenia w jednym czasie i miejscu. W nauczaniu na odległość można wyróżnić:

- blended learning (nauczanie mieszane) – nauczanie, które łączy elementy tradycyjnego kursu (wykładu, ćwiczeń) i elementy nauczania na odległość;
- e-learning (elektroniczne nauczanie) – nauczanie przy wykorzystaniu elektronicznych środków przekazu (komputer, Internet, urządzenia audiowizualne, itp.);
- m-learning (mobile learning) – nauczania za pomocą urządzeń PDA (Personal Digital Assistant), oraz telefonów komórkowych.

Rys. 1. Modele e-learningu. Źródło: Źródło własne autorek.

Można wyróżnić następujące formy e-learningu:

- ComputerBased Training (CBT) — metoda nauczania i uczenia się, wykorzystująca komputer oraz wszelkiego rodzaju multimedia. Do przekazywania treści edukacyjnych wykorzystuje się Internet, intranet, extranet, e-mail, płyty DVD, CD;
- Web Based Training (WBT) lub Internet Based Training (IBT) — szkolenie w którym treści i materiały edukacyjne rozpowszechniane są poprzez sieć. WBT może być realizowane w formie²:
 - nauczania synchronicznego — forma szkolenia, w której uczniowie kontaktują się z nauczycielem w czasie rzeczywistym, poprzez wykorzystanie takich technik jak wideokonferencje lub telekonferencje. W tym wypadku uczeń od razu uzyskuje odpowiedź na postawione pytanie lub zaistniały problem;
 - nauczania asynchronicznego — forma kształcenia najczęściej utożsamiana z e-learningiem i w ostatnim czasie bardzo popularna; nie wymaga obecności nauczyciela w czasie rzeczywistym, uczeń kontaktuje się z nim oraz innymi uczestnikami szkolenia poprzez fora, czat, e-mail. Materiały dydaktyczne posadowione są na serwerze, natomiast czas ich realizacji zależy od uczącego się, który tempo pracy dopasowuje do swoich indywidualnych potrzeb i predyspozycji. Nauczanie to posiada mechanizmy kontroli i oceny prowadzonych zajęć przez nauczyciela³.

W zdalnym nauczaniu musi pojawiać się „miejsce, wspólna przestrzeń”, techniczne rozwiązanie pozwalające na wirtualne spotkanie nauczyciela i ucznia. Aplikacją internetową najczęściej wykorzystywaną w tym celu w Polsce jest Moodle (czyli *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*⁴). Platforma ta pozwala na tworzenie witryn edukacyjnych do realizacji zdalnego nauczania, a jej popularność związana jest z dostępnością i możliwością stosowania bezpłatnie, zgodnie z licencją GNU GPL⁵.

² *Rules for good design* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://www.webbasedtraining.com/primer_rules.aspx.

³ Zajączkowski G., *Metodyka e-learningu* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://www.eid.edu.pl/blog/wpis,metodyka_e-learningu,410.html.

⁴ Moodle [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.org/>.

⁵ GNU General Public License. In Wikipedia [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License.

Witamy w społeczności Moodle!

Moodle jest Systemem Zarządzania Kursami (CMS), znanym jako System Zarządzania Nauczaniem (LMS) lub Wirtualnym Środowiskiem Nauczania (VLE). Jest to darmowa aplikacja internetowa, którą nauczyciele mogą wykorzystywać do tworzenia witryn edukacyjnych.

Moodle.org jest społecznościowym serwisem, gdzie system Moodle jest tworzony i omawiany. Proszę użyć menu aby poznać system i się do niego przyłączyć.

Rys. 2. Strona główna Moodle. Źródło: Zbiory własne auterek.

Moodle posiada przyjazny, nieskomplikowany interfejs, który pozwala zarówno uczestnikom kursów jak i ich twórcom, szybko odnaleźć się w swojej roli i korzystać z oferowanych funkcjonalności. Moodle posiada różnorodne opcje ustawień, z których można korzystać przygotowując szkolenie. Dotyczą one między innymi:

- dostępu do kursów — użytkownikom można przypisywać określone role i związane z nimi uprawnienia (gość, student, nauczyciel, prowadzący, administrator i in.), tworzyć dostęp dla wybranej grupy użytkowników;
- możliwości zapisu na określony kurs (samodzielnie przez użytkownika, przez prowadzącego kurs, z wykorzystaniem klucza dostępu — hasła);
- układu treści zawartych w kursie (np. czasowy, tematyczny).
- Dostęp do platformy jest autoryzowany tzn. każdy użytkownik posiada własne konto — profil, który może modyfikować. Ponadto platforma:
- jest kompatybilna z różnorodnym oprogramowaniem, pozwala na publikowanie materiałów w wielu formatach np. pdf, doc, ppt, scorm i in.;
- posiada różnorodne aktywności, zasoby i składowe — pozwalające twórcom kursu na zorganizowanie materiałów dydaktycznych oraz sprawdzanie wiedzy uczestników (lekcje, quizy, fora, czat, ankiety, głosowania, zadania, zasoby, słownik itd.).

Pośród programów wykorzystywanych podczas przygotowywania kursów na Moodle'u wymienić można:

- eXe — eLearning XHTML editor — narzędzie zdalnego nauczania, dostępne na zasadach open source. Program pozwala na organizowanie treści w lekcje, na tworzenie struktur drzewiastych czyli tematów, a w ich obrębie podtematów. Posiada ponadto narzędzia umożliwiające dołączanie plików tekstowych, multimedialnych, stron internetowych, generowanie galerii obrazów, opracowanie testów (tworzenia pytań jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru, zadań typu prawda- fałsz, zdań z luką, quizów). Przygotowane materiały można eksportować np. w postaci strony www lub pliku,
- pozwalającego zamieścić lekcję na platformie e-learningowej⁶;
- Hot Potatoes — umożliwia tworzenie interaktywnych zadań samosprawdzających (np. krzyżówek, tekstów z lukami)⁷;
- pakiet Office (np. Word, Power Point) oraz programy graficzne jak np. Corel — dodatkowe narzędzia do przekazywania, urozmaicenia treści kursu;
- Ispring — program pozwalający przekształcać prezentacje przygotowane w programie Power Point na filmiki.

Zmiany w zakresie form nauczania znalazły odzwierciedlenie również w działaniach Politechniki Krakowskiej. Utworzono zespół do spraw e-learningu i platformę zdalnego nauczania E-learning Framework PK (ELF)⁸. Od kilku lat kształcenie na odległość na PK odbywa się z wykorzystaniem platformy Moodle. Realizowane są kursy tworzone przez poszczególne wydziały PK, a także międzywydziałowe jednostki PK, jak Centrum Pedagogiki i Psychologii, Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych oraz Bibliotekę PK.

Biblioteka PK włącza się w nurt zmian związanych z rozwojem technologii i zdalnym nauczaniem. Prekursorskie działania e-learningowe w BPK podjęto w 2009 roku podczas przygotowania szkolenia bibliotecznego dla studentów I roku w wersji on-line. Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej, samodzielnie zgłębiając tajniki e-learningu i platformy Moodle, stworzyli kurs składający się z trzech części, poświęconych kolejno:

- organizacji, zasobom i funkcjonowaniu poszczególnych agend Biblioteki PK — „Przewodnik po Bibliotece PK”;
- wyszukiwaniu dokumentów w zasobach BPK — „Katalog BPK”;
- samodzielnej obsłudze konta użytkownika — „Konto biblioteczne użytkownika biblioteki”.

W kursie korzystano z możliwości platformy Moodle, narzędzi Hot Potatoes oraz prezentacji przygotowanych w programie Power Point. Dostęp do kursu wyma-

⁶ *eXeXeLearning* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://exelearning.org/wiki>.

⁷ *Hot Potatoes* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://hotpot.uvic.ca/>.

⁸ *E-learning Framework PK* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://info.elf.pk.edu.pl/>.

Nie jesteś zalogowany(a) (Zaloguj się) | Polski (pl) ▼

Pomoc główna

Serwis informacyjny info.elf.pk.edu.pl

Bektroniczne Centrum Obsługi - eco.elf.pk.edu.pl

Kategorie kursów

- Wydział Architektury
- Wydział Fizyki, Matematyki i Informatyki
- Wydział Inżynierii Elektrycznej i Komputerowej (Electrical 3 Engineering and Computing)
- Wydział Inżynierii Lądowej
- Wydział Inżynierii Środowiska
- Wydział Inżynierii i Technologii Chemicznej
- Wydział Mechaniczny
- Studies in English - Studia w języku angielskim
- Centrum Pedagogiki i Psychologii
- Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych
- International Affairs - Współpraca Międzynarodowa 2
- Biblioteka PK
- Centrum Szkolenia i Organizacji Systemów Jakości
- Inne 4
- Kursy dla szkół 1
- Szkolenia z platformy Moodle dla studentów PK 1
- Archiwum kursów 2009/10
- Archiwum kursów 2010/11
- Archiwum kursów 2011/12

E-Learning Framework PK

Wirtualna Politechnika

Aktualności

- Szkolenia moodle
- Szkolenia moodle
- Szkolenia moodle
- Szkolenia
- Nagrody J.M. Rektora
- Konferencja Moodlemoot
- Szkolenie dla studentów
- Archiwizacja kursów
- INFORMACJA DOT. SZKOLEŃ
- Konferencja Online Educa - Berlin

Kalendarz

◀ czerwiec 2012 ▶

Pn.	Wt.	Śr.	Cz.	Pt.	So.	Ni.
.....						

Rys. 3. Platforma e-learningowa Politechniki Krakowskiej. Źródło: Zbiory własne autorek.

gał znajomości klucza dostępu. Pomyślne zdanie testów końcowych i wykonanie zadań na kursie przez studenta, uprawniało do otrzymania potwierdzenia w indeksie. Kurs był próbą dla pracowników w zakresie stosowania nowych narzędzi, nowej formy prowadzenia szkoleń. Przeznaczony był dla studentów, którzy z różnych przyczyn, nie brali udziału w tradycyjnym szkoleniu bibliotecznym (wykład, prezentacja), organizowanym dla studentów pierwszych roczników w pierwszych tygodniach rozpoczynającego się roku akademickiego. Odbycie szkolenia było obligatoryjne.

Drugim doświadczeniem e-learningowym dla pracowników BPK był kurs „Informacja naukowo-techniczna” realizowanym na Wydziale Inżynierii Środowiska. Były to zajęcia prowadzone w formie blended learning, czyli tradycyjne zajęcia ze studentami odbywały się w pracowni komputerowej, natomiast zadania uczestnicy wykonywali zdalnie poprzez platformę Moodle. Tematyka skupiała się wokół źródeł informacji naukowej, kryteriów wyszukiwania i oceny informacji, dziedzinowych zasobów elektronicznych. Integralną część kursu stanowiły treści dotyczące pisania prac zaliczeniowych, dyplomowych

(m.in. tworzenie przypisów, bibliografii załącznikowej, zasady cytowania). Był to kurs opcjonalny w semestrze zimowym 2009/2010 i 2010/2011. Propozycja kontynuowania kursu z tego zakresu wiedzy pojawiła się także w roku bieżącym. Kurs jest aktualnie modyfikowany i dostosowywany do wymogów organizacyjnych PK.

W roku akademickim 2011/12 całkowicie zmieniono sposób realizacji szkoleń bibliotecznych na PK. Odbycie szkolenia nie jest już wymagane do zapisu do Biblioteki PK. Zrezygnowano z prowadzenia tradycyjnych szkoleń, które zastąpiono prezentacją BPK podczas inauguracji roku akademickiego na poszczególnych wydziałach oraz Dniami Otwartymi organizowanymi w Bibliotece PK. W trakcie tych dni można poznać poszczególne agendy biblioteki, w bezpośrednim kontakcie z pracownikami uzyskać informacje na temat np. obsługi konta, wyszukiwania w katalogu. Dotychczasową wersję szkolenia on-line zastąpiono „Kursiem on-line dla użytkowników Biblioteki PK” od 2011 roku. Kurs ten posadowiony jest na platformie e-learningowej PK i dostępny dla wszystkich użytkowników zalogowanych na platformie, bez konieczności podawania hasła do samego szkolenia. W zamierzeniu twórców nowa postać e-kursu stanowi pomoc dla wszystkich, którzy chcą samodzielnie i efektywnie korzystać z Biblioteki, jej usług i zasobów. Kurs składa się z trzech części:

- moduł I „Kurs on-line dla użytkowników Biblioteki PK” – lekcja w programie exe, dotycząca agend, usług, zbiorów BPK oraz dwa filmiki na temat wyszukiwania dokumentów w katalogu bibliotecznym i z obsługi konta bibliotecznego;
- moduł II „Sprawdź się” – zestaw zadań samosprawdzających przygotowanych w programach Hot Potatoes oraz za pomocą narzędzi Moodle’a;
- moduł III „Materiały uzupełniające” – zbiór najważniejszych linków przydatnych użytkownikowi podczas korzystania z Biblioteki PK.

Kurs on-line dla użytkowników Biblioteki PK Jesteś zalogowany(a) jako Radzicka Joanna (Wyloguj)

e-Learning Framework PK

alf.pk.edu.pl KOI Zmień rolę na... Włącz tryb edycji

Aktywności

- Fora dyskusyjne
- Quizy Hot Potatoes
- Słowniki pojęć
- Zasoby

Administracja

- Włącz tryb edycji
- Ustawienia
- Przypisz rolę
- Oceny
- Outcomes
- Grupy
- Kopia zapasowa
- Odtwórz

Tematyka

Kurs on-line przeznaczony jest dla użytkowników Biblioteki PK, a w szczególności dla studentów I roku.

Materiały szkoleniowe kursu wzbogacone są o filmiki, quizy i inne zadania samosprawdzające, pozwalające na utrwalenie lub powtórzenie zdobytej wiedzy.

Losowe pojęcie ze słownika

Bibliografia

Uporządkowany spis (wykaz, zestawienie) dokumentów, dobranych wg pewnych kryteriów, spełniający określone zadania informacyjne.

Dziedzina wiedzy

zajmująca się opisywaniem dokumentów bibliotecznych; też: działalność praktyczna w tym zakresie.

Encyklopedia wiedzy o książce. Red. nac.

1

Kurs on-line dla użytkowników Biblioteki PK

- Biblioteka PK
- Konto użytkownika-filmik
- Katalog BPK-filmik:
 - wyszukiwanie
 - jak znaleźć książkę?

Rys. 4. Kurs on-line dla użytkowników BPK. Źródło: zbiory własne autorek.

Dalsze działania bibliotekarzy PK w zakresie e-learningu od 2010 roku związane są z projektem: „Politechnika XXI wieku – Program rozwojowy Politechniki Krakowskiej – najwyższej jakości dydaktyka dla przyszłych polskich inżynierów”. Jest to projekt współfinansowany przez Unię Europejską realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, poddziałania „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”⁹. Spośród szczegółowych celów projektu, w które wpasowuje się część wykonywana przez BPK, wymienić można: rozwój metod kształcenia na odległość, poprzez opracowanie i wdrożenie kursów w formie e-learningu i zwiększenie kompetencji kadry dydaktycznej¹⁰. W ramach projektu realizowanych jest 8 zadań. Działanie 7 pod tytułem „Rozwój E-Learningu”, skierowane jest do wszystkich studentów i dydaktyków PK. W latach 2011-2015 różne jednostki PK przygotowują łącznie kilkadziesiąt kursów, w tym BPK 8 kursów.

Rys. 5. Serwis informacyjny projektu „Politechnika XXI wieku”. Źródło: Zbiory własne auterek.

⁹ Priorytet IV „Szkolnictwo wyższe i nauka”, Działanie 4.1 „Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy”, Poddziałanie 4.1.1 „Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni”.

¹⁰ Politechnika XXI wieku - Program rozwojowy Politechniki Krakowskiej - najwyższej jakości dydaktyka dla przyszłych polskich inżynierów [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.pk21.pk.edu.pl/poklpk/main.php>.

Tworzenie kursów przez bibliotekarzy poprzedzone zostało kilkoma istotnymi działaniami. Przede wszystkim pracownicy BPK mieli możliwość przygotowania się do tworzenia kursów poprzez udział w szkoleniu „Nowoczesne metody nauczania – platforma Moodle”, realizowanym jako wsparcie metodyczne i techniczne w ramach projektu „Politechnika XXI wieku...”. Ponadto kilka osób rozszerzało swą wiedzę i umiejętności realizując w czasie prywatnym 100 godzinny kurs zdalny „Tworzenie kursów e-learningowych na platformie Moodle dla niewtajemniczonych”, zorganizowany przez Warmińsko-Mazurską Bibliotekę Pedagogiczną im. Karola Wojtyły w Elblągu¹¹. Kolejnym krokiem przygotowawczym, przed przystąpieniem do opracowania treści i formy kursów, było badanie kompetencji informacyjnych studentów PK. Ankietowe badanie przeprowadzone na grupie kilkuset studentów pomogło określić zakres merytoryczny i stopień szczegółowości planowanych kursów. Dodatkowo na potrzeby kursu „Przygotowanie do pisania pracy dyplomowej” na wydziałach PK prowadzono rozmowy z dziekanami lub osobami prowadzącymi seminaria dyplomowe. Celem wywiadów było uzyskanie informacji odnośnie wymagań i wytycznych dotyczących pisania prac dyplomowych.

Zgodnie z wymogami formalnymi projektu „Politechnika XXI wieku...” realizacja kursów została szczegółowo zaplanowana i rozpisana. Osiem kursów przygotowanych będzie w latach 2011-2014, na każdy z nich przypada określona liczba godzin, w ramach których odbywają się kolejne etapy prac:

1. opracowanie sylabusu kursu;
2. opis kursu (m.in. cele, organizacja, tematyka);
3. przygotowanie treści poszczególnych tematów;
4. przygotowanie zadań ułatwiających przyswojenie treści;
5. przygotowanie samosprawdzających testów;
6. posadowienie przygotowanych materiałów na platformie – testowanie i korekta.

Kursy przygotowywane przez bibliotekarzy PK adresowane są do różnych grup odbiorców. Dla studentów przeznaczone są:

- „Biblioteka naukowa – pierwsze kroki”;
- „Warsztat studenta – przyszłego inżyniera”;
- „Przygotowanie do pisania pracy dyplomowej”;
- „Podstawy informacji naukowej” – 7 wariantów dostosowanych do poszczególnych wydziałów Politechniki Krakowskiej.

Kolejne kursy to „Podstawy informacji naukowej” dla pracowników naukowych i dydaktycznych oraz doktorantów. Kursy te tworzone będą zarówno na poziomie podstawowym, jaki i specjalistycznym. Pierwszy przybliżyć będzie:

- ofertę biblioteki PK (oddziały, usługi, zasoby);

¹¹ *Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.wmbp.edu.pl>.

- wyszukiwanie informacji naukowej (sposoby, źródła);
- tematykę bibliografii (opisy bibliograficzne różnego typu dokumentów, zasady tworzenia przypisów, cytowania, tworzenia bibliografii załącznikowej, narzędzia do zarządzania bibliografią);
- zagadnienia dotyczące bibliometrii (narzędzia do wyszukiwania i analizy cytowań) oraz parametryzacji (wskaźniki, punktacje, listy, wymagania ministerialne);
- prawo autorskie;
- ideę otwartej nauki (Open Access).

W kursach specjalistycznych skierowanych dla pracowników naukowych i dydaktycznych poszczególnych wydziałów prezentowane treści zostaną rozszerzone i pogłębione. Znajdą się tu informacje dotyczące: norm i patentów, multidyscyplinarnych źródeł informacji, repozytorium PK, elektronicznych źródeł dziedzinowych, bibliometrii i parametryzacji.

Kategorie kursów:

Biblioteka PK / Podstawy informacji naukowej dla inżynierów

"Informacja naukowa" dla doktorantów - moduł podstawowy

Prowadzący: Stąporok Marta
Prowadzący: Dankiewicz Katarzyna
Prowadzący: Lipińska Dorota
Prowadzący: Radzicka Joanna
Prowadzący: Marcinek Marzena
Prowadzący: Lang Ewa
Prowadzący: Kowalska Aneta

 KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Warsztat studenta - przyszłego inżyniera

Prowadzący: Radzicka Joanna
Prowadzący: Dankiewicz Katarzyna
Prowadzący: Kowalska Aneta
Prowadzący: Marcinek Marzena
Prowadzący: Lipińska Dorota

 KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Celem kursu jest zapoznanie studenta z podstawowymi źródłami informacji, niezbędnymi w pracy przyszłego inżyniera. Kurs realizowany w ramach projektu "Politechnika XXI wieku"

Praktyczny sposób pisania prac dyplomowych

Prowadzący: Stąporok Marta
Prowadzący: Dankiewicz Katarzyna
Prowadzący: Lipińska Dorota
Prowadzący: Radzicka Joanna
Prowadzący: Marcinek Marzena
Prowadzący: Lang Ewa
Prowadzący: Kowalska Aneta

 KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPOŁECZNY

Rys. 6. Moduł Biblioteki PK z kursami dla użytkowników na platformie e-learningowej PK. Źródło: Zbiory własne autorek.

Kursy, które pracownicy BPK posadowili już na platformie e-learningowej to „Warsztat studenta-przyszłego inżyniera” oraz „Biblioteka naukowa – pierwsze kroki”. Pierwszy z nich ma na celu zapoznanie studentów z podstawowymi źródłami informacji, niezbędnymi w pracy przyszłego inżyniera. Tematyka kursu obejmuje podstawowe źródła informacji, typy dokumentów, wydawnictwa normalizacyjne, patenty, zasoby Biblioteki PK, ukryty Internet, wytyczne do oceny wiarygodności źródeł i zasady cytowania dokumentów źródłowych. „Warsztat...” wzbogacony jest o zadania i materiały interaktywne, testy i ćwiczenia samosprawdzające oraz słownik terminologiczny. Drugi kurs ma za zadanie zapoznanie użytkowników z podstawowymi zadaniami i organizacją biblioteki naukowej na przykładzie BPK.

Kolejny kurs to „Przygotowanie do pisania pracy dyplomowej”, od lipca 2012 r. udostępniony studentom PK na Moodle’u, jego efektem ma być zdobycie przez uczestników szkolenia umiejętności warsztatowych oraz redakcyjnych w pisaniu prac dyplomowych inżynierskich i magisterskich. Treści kursu podzielone są na 12 rozdziałów, ułożone według kolejności przygotowywania pracy dyplomowej i wzbogacone o materiały multimedialne. Po ukończeniu kursu student potrafi opracować i uporządkować materiał zawarty w pracy, formatować tekst wraz z elementami uzupełniającymi, poprawnie tworzyć przypisy i bibliografię załącznikową. Wie co to plagiat i dlaczego należy go unikać, zna cechy języka naukowego i zasady tworzenia definicji.

The screenshot shows the Moodle course interface for 'e-Learning Framework PK'. The main content area displays the course title 'Pisanie pracy dyplomowej - krok po kroku' under the 'Tematyka' section. Below the title is a list of course goals and resources, including 'Cele kursu', 'Wymagania i zasady korzystania', 'Organizacja kursu', 'Literatura przedmiotu', 'Forum aktualności', and 'Słownik przydatnych terminów'. On the left sidebar, there are navigation links for 'Osoby' (Uczestnicy), 'Aktywności' (Fora dyskusyjne, Słowniki pojęć, Zasoby), 'Szukaj w forum', and 'Moje kursy'. On the right sidebar, there are sections for 'Najświeższe wiadomości', 'Nadchodzące terminy', and 'Losowe pojęcia ze słownika'. The bottom of the page shows a list of course materials, including 'Informacja naukowa' for students and staff.

Rys. 7. Kurs „Przygotowanie do pisania pracy dyplomowej”. Źródło: Zbiory własne autorek.

E-learning stanowi nową drogę także do realizacji zadań biblioteki. Ich wyrazem jest misja BPK¹². I tak dzięki zdalnemu nauczaniu bibliotekarze wspierają edukację na Politechnice Krakowskiej, wpływają na rozwój umiejętności samokształcenia społeczności akademickiej. Wszystkie e-kursy organizowane przez BPK przeznaczone są do samodzielnej realizacji. Kolejność i czas przejścia poszczególnych rozdziałów (zagadnień danego szkolenia) zależą tylko od uczestnika, jego potrzeb, oczekiwań oraz posiadanej wiedzy. Nowe techniczne rozwiązania wdrażane do działań bibliotecznych pozwalają dostosowywać usługi do zmieniających się oczekiwań użytkowników, a także przyczyniają się do rozwoju kompetencji zawodowych środowiska akademickiego. Kursy konstruowane są w taki sposób, aby student i pracownik naukowy na różnych etapach swojej edukacji lub pracy mógł do nich powrócić i wykorzystać w celu uzyskania konkretnej informacji i pomocy. W związku z e-learningiem pojawia się także możliwość i konieczność doskonalenia się bibliotekarzy jako twórców kursów. Praktykowanie e-learningu wpływa na kreatywność w pracy bibliotekarza, daje bodziec do tworzenia kolejnych kursów oraz modyfikowania, uatrakcyjniania i aktualizowania materiałów już istniejących.

Bibliografia:

1. Bednarek J., Lubina E., *Kształcenie na odległość: podstawy dydaktyki*, Warszawa 2008.
2. *Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.wmbp.edu.pl>.
3. *E-learning Framework PK* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://info.elf.pk.edu.pl/>.
4. *eXeeXeLearning* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06], Dostępny w World Wide Web: <http://exelearning.org/wiki>.
5. *GNU General Public License*. In *Wikipedia* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://pl.wikipedia.org/wiki/GNU_General_Public_License.
6. *Hot Potatoes* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://hotpot.uvic.ca/>.
7. *Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/sbp/kodeks_etyki.html.
8. Kuciapski M., *Koncepcja i formy e-learningu* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.slideshare.net/mkuciapski/koncepcja-i-formy-elearningu-presentation>.
9. *Misja Biblioteki Politechniki Krakowskiej im. T. Kościuszki* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.biblos.pk.edu.pl/misja>.
10. *Moodle* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.org/>.
11. Penkowska G., *Meandry e-learningu*, Warszawa 2010.

12. *Politechnika XXI wieku — Program rozwojowy Politechniki Krakowskiej — najwyższej jakości dydaktyka dla przyszłych polskich inżynierów* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.pk21.pk.edu.pl/poklpk/main.php>.
13. *Rules for good design* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://www.webbasedtraining.com/primer_rules.aspx.
14. Zajączkowski G., *Metodyka e-learningu* [online], 2012 [dostęp: 2012-06-06]. Dostępny w World Wide Web: http://www.eid.edu.pl/blog/wpis,metodyka_e-learningu,410.html.

Jak nas cytować:

Kowalska Aneta, Radzicka Joanna, *E-learning wsparciem dla biblioteki*, „*Biblioteka i Edukacja*”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=595>

Dagmara Bubel

Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej

Efektywność szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek

Streszczenie: E-learning stanowić może jedną z metod edukacji użytkowników bibliotek i bibliotekarzy oraz element promocji biblioteki. Biblioteka, która pragnie sprostać oczekiwaniom nowoczesnych użytkowników oraz samych bibliotekarzy, coraz sprawniej wykorzystujących dostęp do zasobów sieci, nie może zlekceważyć e-learningu jako jednej z popularniejszych dziś form kształcenia na odległość. Nie bez znaczenia wydaje się więc popularyzacja zdalnego kształcenia, dzięki któremu coraz większa grupa pracowników bibliotek będzie tą drogą podnosić swoje kwalifikacje. Zanim jednak e-learning stanie się jednym z typowych elementów promocji biblioteki i wykładnikiem jej edukacyjnych funkcji, już na starcie należałoby przemyśleć, jak zaplanować politykę biblioteki w tym obszarze oraz jak efektywnie wykorzystać e-learning dla jej realizacji. Szkolenia on-line staną się tym samym alternatywnym systemem szeroko rozumianej edukacji w bibliotece zarówno dla jej użytkowników jak i pracowników. **Słowa kluczowe:** e – learning, edukacja, biblioteka, użytkownicy biblioteki, efektywność szkoleń, bibliotekarz.

Na przestrzeni ostatnich lat edukacja, w wyniku postępu technologicznego, zmieniła znacząco swoje oblicze na lepsze, ponieważ dzięki komputerom i Internetowi zdobywanie wiedzy stało się o wiele łatwiejsze i szybsze. Postęp technologiczny doprowadził do tego, że kursy stacjonarne nie są jedynym źródłem wiedzy, a tradycyjna książka nie jest już jedynym narzędziem poznania — trudno wyobrazić sobie dzisiaj funkcjonowanie, pracę i rozrywkę bez Internetu i wszelkich jego dobrodziejstw w postaci komunikatorów, portali społecznościowych czy „wszechwiedzącej” wyszukiwarki Google. Komputer z dostępem do Internetu jest dzisiaj potężnym narzędziem dydaktycznym, dającym niemal nieograniczone możliwości zdobywania wiedzy.

Tempo zmian zachodzących we współczesnym świecie wymaga ciągłego uczenia się i rozwoju osobistego tak w sferze zawodowej, jak i prywatnej, bez względu na wiek i dotychczasowe wykształcenie; wymaga także od edukacyjnej działalności bibliotek podążania za zmieniającymi się potrzebami. Taką możliwość stwarza e-learning, czyli, najprościej mówiąc, wszelkie działania

wspierające proces zdobywania wiedzy wykorzystujące nowoczesne technologie informatyczne. W literaturze przedmiotu proponuje się następującą definicję kursu e-learningowego: jest to „podporządkowany określonej celowi szkoleniowemu elektroniczny zasób treści, przeznaczony do samodzielnego wykorzystania i wyposażony w elementy nawigacyjne”. To szeroka definicja, otwarta, dająca możliwość różnych interpretacji; tak samo, jak odmienne mogą być szkolenia e-learningowe¹.

W obliczu zasygnalizowanych powyżej przemian niebagatelne znaczenie ma określenie roli szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek oraz wskazanie czynników warunkujących efektywność tych szkoleń – co uczyniono celem niniejszego artykułu.

Rola szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek

E-learning w istotny sposób zmienia proces szkoleń w bibliotekach, jak również wpływa na kształtowanie kapitału intelektualnego tych instytucji. Rola tego typu szkoleń w działalności bibliotek jest – biorąc pod uwagę zmieniające się potrzeby edukacyjne warunkowane postępem technologicznym współczesnego świata – coraz większa. Narzędzia edukacyjne tego typu stają się koniecznością, a niebawem będą standardem. Dynamiczny rozwój elektronicznych metod szkoleniowych wiąże się z potrzebą zastosowania takiej bazy szkoleniowej, która będzie w sposób maksymalnie efektywny wspierała strategię i cele biblioteki. Elearning jest narzędziem, które pozwala na efektywniejsze wykorzystanie kapitałów biblioteki: ludzkiego, organizacyjnego i klienckiego, a tym samym na poprawę efektywności kształtowania kapitału intelektualnego w tej instytucji.

Na kapitał intelektualny biblioteki składają się niematerialne zasoby, które można podzielić na²:

- kapitał ludzki – kompetencje, relacje, zdolności zespołów, wartości;
- kapitał organizacyjny – procesy innowacyjności, kultura organizacyjna;
- kapitał kliencki – użytkownicy, siła i wartość relacji z użytkownikami, potencjał użytkowników.

Efektywne zastosowanie systemu szkoleń e-learningowych znacznie wzmacnia wymienione obszary. Ponadto wdrożenie szkoleń e-learningowych w bibliotekach może przynieść wiele korzyści. Po pierwsze, e-learning stwarza możliwość personalizowania motywacji oraz pełnej weryfikacji poziomu wiedzy i postępów osób szkolonych. Proces nauki jest prowadzony indywidualnie,

¹ Hapke T., *Informationskompetenz 2.0 und das Verschwinden des „Nutzers“*, „Bibliothek. Forschung und Praxis”, [online], 2007, Vol. 31, nr 2, s. 140 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w World Wide Web: http://doku.b.tu-harburg.de/volltexte/2008/381/pdf/137_149.pdf.

² Hapke T., *Perspektive E-learning - Die Rolle von Universitätsbibliotheken in neuen Lernumgebungen*. In Krauß-Leichert U. (Hrsg.), *Teaching Library: Eine Kernaufgabe für Bibliotheken*, Frankfurt a. M., 2007, s. 41-80.

dzięki czemu pracownicy koncentrują się na nowych i najtrudniejszych dla nich fragmentach szkolenia, podnosząc w sposób stały poziom wiedzy i kwalifikacji³. Użytkownicy szkoleń elektronicznych mają możliwość pełnej kontroli nad przebiegiem nauki.

Poprawa jakości i ciągłości pracy następuje dzięki eliminowaniu godzin bezproduktywnych pracownika. Proces nauki jest realizowany w dogodnym dla niego momencie, bez potrzeby dojazdu do miejsca szkolenia, w efekcie czego zdobywanie wiedzy nie zakłóca funkcjonowania pracy biblioteki. Poza tym w wyniku wdrożenia e-learningu następuje redukcja kosztów związanych z organizacją szkolenia wyjazdowego, kosztów związanych z infrastrukturą szkoleniową oraz wynikających z nieobecności pracownika na stanowisku pracy. Ze względu na brak ograniczeń terytorialnych oraz ogromną elastyczność form szkoleniowych elearning jest skierowany zarówno do bibliotekarzy, jak i do użytkowników.

Należy podkreślić, iż dla bibliotek szkolenia e-learningowe nie są celem samym w sobie. Głównym czynnikiem decydującym o wdrożeniu tego typu rozwiązań w bibliotece są korzyści w postaci redukcji kosztów, poprawy jakości usług oraz efektywniejsze zarządzanie zasobami szkoleniowymi.

Czynniki warunkujące efektywność szkoleń e-learningowych w bibliotece

Spośród najistotniejszych czynników warunkujących efektywność szkoleń e-learningowych w działalności edukacyjnej bibliotek należy wskazać: treści szkoleniowe, kompetencje bibliotekarza, predyspozycje i przygotowanie przyszłych użytkowników szkoleń on-line.

Treści szkoleniowe

Przy dużej abstrakcyjności edukacji niestacjonarnej treści szkoleń e-learningowych są szczególnie ważne jako warunek powodzenia kursów. Atrakcyjnie „podana” treść wzbudza zainteresowanie odbiorcy i po pierwsze — zwiększa prawdopodobieństwo ukończenia kursu, po drugie — zapamiętania przekazanych informacji, a po trzecie, i chyba najważniejsze — wykorzystania zdobytej wiedzy i umiejętności w praktyce. Pewne problemy w interpretacji stwarza określenie „treść szkoleniowa”. Jest ono bardzo pojemne i zawiera między innymi⁴:

- zapisy w formie elektronicznej — e-booki, instrukcje, dokumenty i inne;
- prezentacje;
- zestawienia tekstowe i liczbowe;
- nagrania dźwiękowe i filmy edukacyjne;

³ Schirra D., *Ein Produkt - viele Möglichkeiten : Das Online-Tutorial Informationskompetenz*, „Bibliotheksdiens”, [online], 2007, Vol. 41, nr 7, s. 773-779 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w World Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2007/Infovermittlung010707.pdf.

⁴ Degkwitz A., *Chancen und Risiken integrierter Dienste und Services*, „ABI-Technik”, 2008, Vol. 28, nr 1, s. 15.

- zasoby wiedzy z baz eksperckich, z forów internetowych dla określonych grup użytkowników, informacje i doświadczenia wymieniane w czasie czatów edukacyjnych;
- różnorodne elementy multimedialne – gry interaktywne, testy, prace zespołowe wykonywane przez użytkowników w sieci;
- wideokonferencje i konferencje internetowe;
- wszelkie inne metody, sposoby i narzędzia wykorzystywane w czasie szkoleń e-learningowych.

Co zaś odróżnia w bibliotece kurs e-learningowy od szkolenia tradycyjnego? Jego główną cechą jest elektroniczna postać treści, warunkująca nauczanie w trybie zdalnym. Poza tym, w e-learningu zwiększają się możliwości samodzielnego planowania pracy własnej, wyboru najbardziej interesujących modułów (indywidualizacja szkolenia) i opracowania systemu powtórek; mniejsze są koszty, większa oszczędność czasu i mniejsze zaangażowanie osób trzecich w proces nauczania – również dzięki większej pracy własnej.

Cele szkolenia e-learningowego częściowo wynikają z jego zalet. To mobilizacja uczestników do samodzielnej pracy, wykształcenie w nich systematyczności i samodyscypliny. Główny jednak cel pozostaje taki sam, niezależnie czy mamy do czynienia ze szkoleniem tradycyjnym, czy też e-szkoleniem. Jest nim oczywiście sukces procesu dydaktycznego – widoczny poprzez nabycie odpowiedniej wiedzy i określonych umiejętności oraz zdolności ich praktycznego stosowania. Nauczanie w szkoleniu e-learningowym ma za zadanie funkcjonować na trzech poziomach zawartości. Są to⁵:

- poziom poznawczy – zachowania i umiejętności angażujące proces myślowy, czyli działanie, które sprawia, że odczuwa się potrzebę poznania i nabycia nowej wiedzy i umiejętności;
- poziom oddziaływania – nastawienie, postawa, emocje, odczucia, czyli działania motywujące e-słuchacza do kontynuacji nauki;
- poziom psychomotoryczny – zawartość wywołująca akcje i działania ruchowe użytkownika szkolenia.

Punktem centralnym służącym opracowaniu treści kursu e-learningowego jest wiedza formalna, ekspercka, specjalistyczna, zachowana w formie materiałów źródłowych. Jest to cenne i wygodne, ale niesie za sobą pewne ryzyko: łatwo bowiem przełożyć wiedzę „książkową” na treść szkoleniową, ale sposób jej wprowadzenia do e-learningu może nie być zgodny z celami edukacyjnymi e-kursu. Rozwiązanie stanowi praca nad treścią szkoleniową od podstaw. Można oczywiście korzystać z gotowych pomysłów, opracowań, wyjaśnień, ale korzystając z nich należy pamiętać o podporządkowaniu ich celom dydaktycznym

⁵ Bauer L. u.a., *Konzepteur Förderung der Wissenschaftskommunikation : Der Churer Ansatz zur Vermittlung von kollaborativen Kompetenzen*. In Ball R. (Hrsg.), *Wissenschaftskommunikation der Zukunft*: 4. Konferenz der Zentralbibliothek Forschungszentrum Jülich, Jülich, 2007, s. 81-92.

e-szkolenia, nigdy zaś odwrotnie. Metodyka kształcenia zdalnego ma za zadanie przełożyć treść merytoryczną na język e-learningu. Tymczasem, niezależnie od tego, jaką formą (stacjonarną czy zdalną) przeprowadzane jest szkolenie, najważniejszy jest odbiorca — czyli uczestnik kursu.

Za główne złe praktyki, które z dużym prawdopodobieństwem zwiększają ryzyko stworzenia małowartościowego szkolenia e-learningowego uważa się między innymi⁶:

- nieuwzględnianie celów szkoleniowych na etapie projektowania kursu;
- projektowanie i opracowywanie zasobów wiedzy elektronicznej przez osoby, które nigdy nie ukończyły żadnego kursu e-learningowego;
- brak nawiązania do bieżących potrzeb odbiorców;
- zbyt napięty harmonogram prac nad kursem;
- zbyt mocne przywiązanie do materiału wejściowego;
- brak interakcji międzyludzkiej w otoczeniu kursu;
- nieprzyjazną treść;
- brak dbałości o zgodność z uwarunkowaniami technologicznymi;
- nieadekwatny budżet.

Jak wynika z powyższego zestawienia w pierwszym etapie tworzenia kursu niezbędne jest znalezienie odpowiedzi na pytania: czego szkolenie ma nauczyć? kto jest odbiorcą? jakimi zasobami (finansowymi, edukacyjnymi, technologicznymi, innymi) dysponujemy? jaki jest czas realizacji zadania? jak dostarczymy materiały szkoleniowe? jak stwierdzimy, czy szkolenie spełniło swoją rolę? (co będzie wyznacznikiem nabycia nowej wiedzy i umiejętności). Istotne jest także przeprowadzenie analizy SWOT konkretnej sytuacji, w której się znajdujemy (szanse i mocne strony oraz ograniczenia i przeszkody, z którymi trzeba się zmierzyć). Analiza polega również na stwierdzeniu różnic pomiędzy stanem faktycznym, a zakładanym i określeniu kompetencji wejściowych przyszłych kursantów. W drugiej fazie należy dokonać wyboru najodpowiedniejszych narzędzi i pomocy edukacyjnych. Wybór ten uzależniony jest najczęściej od specyfiki informacji i/lub umiejętności, które mają zostać nabyte lub poszerzone. Następnie precyzuje się główne założenia programowe, obudowuje się je technologią i wsparciem trenerskim. Określa się również ramowy kształt szkolenia, szczególny nacisk kładąc na dobór multimediów i pomocy interaktywnych; opracowuje się schematy poszczególnych modułów i lekcji szkoleniowych; zaznacza się już teraz momenty, w których uczestnicy szkolenia będą mogli dokonać oceny szkolenia, wyrazić swoje opinie na temat treści i formy edukacyjnej.

⁶ Dammeier J., *Informationskompetenzerwerb mit Blended Learning : Ergebnisse des Projekts Informationskompetenz I der Bibliothek der Universität Konstanz*, „Bibliotheksdienst”, [online], 2006, Vol. 40, nr 3, s. 314-330 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2006/Infovermittlung010306.pdf.

W czasie szkolenia i po jego zakończeniu oceny częściowe zostaną użyte do formalnej oceny e-kursu. Trzeci etap – rozwojowy – służy pozyskaniu i stworzeniu niezbędnych elementów oraz opracowaniu materiałów. Im bardziej wielowątkowa, złożona (ale prosta w obsłudze) będzie treść szkoleniowa, tym większe jest prawdopodobieństwo, że osoba szkolona będzie mogła wykorzystać ją zgodnie z własnymi „zdolnościami edukacyjnymi” oraz osobistymi preferencjami. Opracowanie materiału powinno zachęcać użytkownika do pracy, motywować do zdobywania wiedzy, zachęcać do angażowania się w naukę i pobudzać do wykorzystywania zdobytej wiedzy i kompetencji w praktyce. Po opracowaniu ostatecznej formy i treści szkoleniowej, nadchodzi czas na testy szkolenia oraz sprawdzenie jego zgodności z celami. Znajomość ewentualnych problemów, utrudnień, przeszkód, które stoją przed szkoleniami e-learningowymi pozwala z wyprzedzeniem je określić oraz przygotować działania mające na celu ich wyeliminowanie lub chociażby zminimalizowanie⁷.

W efekcie badań sondażowych⁸ przeprowadzonych w 2011 roku w niemieckich bibliotekach naukowych stwierdzono, że powinna powstać instrukcja projektowania e-szkoleń w bibliotece. Proces ten, zdaniem respondentów, powinien rozpocząć się od:

- uświadomienia sobie tego, co chcemy osiągnąć poprzez daną formę aktywności, co wniesie ona do procesu kształcenia, jaką partię wiedzy chcemy przekazać, jak przeprowadzimy zaliczenie i ewaluację;
- zaprojektowania wprowadzenia do e-kursu i stworzenia przejrzystej instrukcji, określenia ilości czasu koniecznego dla zrealizowania jego sekwencji;
- zastanowienia się, czy zaprojektowane e-szkolenia są adekwatne do potrzeb użytkowników;
- wyboru źródeł wiedzy oraz zapewnienia uczestnikom dostępu do nich;
- zaplanowania swojej roli i aktywności, częstotliwości kontaktów z e-uczącymi się, ról dla uczestników e-szkoleń.

Na zakończenie warto przytoczyć dziewięć uniwersalnych kroków (elementów składowych), uznawanych powszechnie za niezbędne w projektowaniu kursów e-learningowych. Ich stosowanie pomaga również w rozwiązaniu problemów napotykanym w czasie pracy nad treścią e-szkolenia. Należą do nich⁹:

⁷ Sühli-Strohmenger W., *Neue Entwicklungen auf dem Wege zur „Teaching Library” - insbesondere bei den Wissenschaftlichen Bibliotheken*. In Krauß-Leichert U. (Hrsg.), *Teaching Library: Eine Kernaufgabe für Bibliotheken*, Frankfurt a. M., 2007, s. 11-33.

⁸ Dammeier J., *Informationskompetenzerwerb mit Blended Learning : Ergebnisse des Projekts Informationskompetenz in der Bibliothek der Universität Konstanz, „Bibliotheksdienst”*, [online], 2006, Vol. 40, nr 3, s. 314-330 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2006/Infovermittlung010306.pdf.

⁹ Blank A.-M., *E-Learning - der richtige Weg zur Vermittlung von Informationskompetenz? Konzepte aus Baden-Württemberg, Bayern, Nordrhein-Westfalen und der Schweiz* [online], 2007 [dostęp: 2012-07-26]. Do-

1. Motywowanie studenta (Motivate the Learner);
2. Wyjaśnienie (poinformowanie), co będzie treścią nauczania (Explain What is to be Learned);
3. Nawiązanie do wcześniejszej wiedzy (Recall Previous Knowledge);
4. Prezentacja nauczanych treści (Present the Material to be Learned);
5. Wspieranie uczących się (Provide Guidance for Learning);
6. Zachęcanie do aktywności własnej studenta (Active Involvement);
7. Dostarczanie informacji pozwalającej na samoocenę postępów w nauce (Provide Feedback);
8. Ocena przebiegu procesu uczenia się (Test Comprehension);
9. Wspieranie (zachęta) procesu utrwalania i poszerzania zdobytej wiedzy i umiejętności (Provide Enrichment or Remediation).

Kompetencje bibliotekarza

Dynamicznie zmieniający się rynek potrzeb edukacyjnych, postępująca digitalizacja, nowe priorytety na globalnym rynku edukacyjnym, rozwój gospodarki opartej na wiedzy — wszystkie te działania determinują nowe podejście do roli bibliotekarza w procesie kształcenia. Kreowanie nowoczesnego modelu edukacji musi przebiegać równolegle do modyfikacji tradycyjnej roli nauczyciela, a jak podkreśla prof. Wanda Pindlowa „w kontekście edukacji, aby przyciągnąć klientów, określa się nowe cyfrowe środki komunikacji jako te, które mogą zgromadzić w niewielkiej pamięci olbrzymie ilości informacji, a przez wykorzystanie elementów graficznych ułatwiają zrozumienie tego, co trudno wytłumaczyć przy pomocy języka...”¹⁰.

Nauczanie na odległość nie wyeliminowało jednak z procesu kształcenia bibliotekarza, a jedynie zmieniło jego rolę. Już nie mistrz — tylko doradca; nie encyklopedysta — lecz przewodnik po sieciowych zasobach informacji. Pozostała natomiast niezmienną ważną funkcją oceniającego, sprawdzającego poziom zdobytych przez uczestników procesu edukacji wiadomości i umiejętności. Wzrosły oczekiwania i zapotrzebowanie w obszarze umiejętności tworzenia wartościowych materiałów edukacyjnych i to na skalę niespotykaną dotąd w kształceniu tradycyjnym. Konieczne są nowe umiejętności wynikające ze specyfiki komunikowania się on-line i off-line oraz z szybkiego rozwoju nowych narzędzi służących tej komunikacji. Współcześnie bibliotekarz powinien posiadać szereg niezbędnych kompetencji, by sprostać oczekiwaniom i stawianym wymaganiom¹¹.

stępny w Word Wide Web: <http://www.ibi.huberlin.de/studium/fachschaft/reports/bidkongress2007/elearning>.

¹⁰ Pindlowa W., *Rola biblioteki w procesie e-więzania i e-wyłączania społecznego*. In: *Biblioteki XXI wieku : czy przetrwamy? : II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*: Łódź, 19-21 czerwca 2006 r.: materiały konferencyjne, Łódź, 2006, s. 48.

¹¹ Voges W., *Virtuelle Semesterapparate: Konzeption und Entwicklung eines neuen Angebots der Hochschulbibliothek der Fachhochschule Köln : Diplomarbeit FH, Köln 2008*.

1. Kompetencje techniczne i lingwistyczne określają, iż bibliotekarz prowadzący szkolenia on-line w bibliotece:
 - potrafi sprawnie obsługiwać system operacyjny komputera, popularne aplikacje biurowe, standardowe programy komunikacyjne, platformę(y) e-learning;
 - posiada podstawowe umiejętności w zakresie tworzenia stron WWW i korzystania z programów do tworzenia witryn internetowych;
 - umiejętnie korzysta z zasobów Internetu (zaawansowane wyszukiwanie informacji, pozyskiwanie danych z sieci, korzystanie z elektronicznych baz danych, obsługa i tworzenie plików w formacie PDF oraz innych popularnych standardach dokumentów funkcjonujących w Internecie, publikowanie w nim);
 - biegle włada przynajmniej jednym językiem obcym.
2. Kompetencje psychologiczno-pedagogiczne precyzują, że bibliotekarz:
 - w zależności od potrzeby, umie pełnić rolę mistrza, przewodnika lub przyjaciela, a w sytuacjach awaryjnych także „lekarza duszy”;
 - umiejętnie organizuje i kieruje pracą zespołu oraz motywuje uczestników szkolenia;
 - zna podstawy psychologii komunikowania się w sieci;
 - potrafi przyznać się do błędu;
 - jest otwarty na innych i tolerancyjny;
 - posiada umiejętność współodczuwania — empatię;
 - kontroluje swoje reakcje;
 - nie powiela szablonowych i rutynowych rozwiązań edukacyjnych — jest twórczy.
3. Kompetencje w dziedzinie planowania i projektowania determinują następujące umiejętności bibliotekarza:
 - tworzy scenariusze jednostek dydaktycznych w nauczaniu na odległość;
 - projektuje elektroniczne testy diagnozujące wiedzę oraz pozwalające przeprowadzić ewaluację zajęć (kursu);
 - tworzy własny program(y) nauczania (rozkład materiału nauczania) do realizacji w ramach (z elementami) edukacji na odległość;
 - implementuje gotowe programy nauczania do realizacji w środowisku edukacji wirtualnej, z wykorzystaniem zasobów Internetu oraz elektronicznych baz danych.
4. Kompetencje dydaktyczno-metodyczne definiują następujące oczekiwania wobec bibliotekarza:
 - jest dobrym pedagogiem, metodykiem odnoszącym wcześniej sukcesy w edukacji stacjonarnej (nie może zasłaniać swoich nie-

- kompetencji mediami, nie powinien zrywać kontaktu z tradycyjnym nauczaniem);
- kontynuuje i rozwija działalność badawczą, naukową;
 - zna w teorii i praktyce dydaktykę i metodykę kształcenia na odległość oraz aktywizujące metody nauczania.
5. Kompetencje komunikacyjne, medialne warunkują następujące cechy bibliotekarza:
- jest komunikatywny zarówno w relacjach interpersonalnych, jak i w kontaktach z innymi osobami w sieci;
 - potrafi jasno i precyzyjnie oraz jednoznacznie formułować komunikaty;
 - zna teorię i praktykę komunikowania werbalnego i niewerbalnego (przydatne zwłaszcza w wideokonferencjach);
 - posiada pełne rozeznanie w zasobach medialnych i sieciowych związanych z nauczaniem treściami;
 - potrafi umiejętnie prowadzić dialog, jest cierpliwym słuchaczem, rozmówcą, człowiekiem życzliwym i wyrozumiałym;
 - przestrzega dyskrekcji zawodowej;
 - otwarty na argumenty społeczności wirtualnej edukacji.
6. Kompetencje związane z kontrolą i oceną osiągnięć oraz jakościowym pomiarem pracy określają, iż bibliotekarz:
- systematycznie i bezzwłocznie dokonuje oceny osiągnięć;
 - dokonuje ewaluacji swoich zajęć, kursu e-learningowego.
7. Kompetencje dotyczące projektowania i oceny programów precyzują, iż posiadający je bibliotekarz:
- projektuje autorskie kursy e-learningowe wraz z materiałami dydaktycznymi dla uczestników;
 - potrafi ocenić pod względem merytorycznym, metodycznym i dydaktycznym gotowy kurs e-learningowy (materiały dydaktyczne, przydatność i nośność platformy, zgodność materiału nauczania z podstawą programową nauczania).
8. Kompetencje autoedukacyjne (związane z rozwojem zawodowym) bibliotekarza wskazują, że jest to osoba, która:
- pogłębia swoją wiedzę dotyczącą najnowszych trendów w swojej dziedzinie nauczania i pedagogice oraz e-learningu;
 - penetruje zasoby Internetu w poszukiwaniu informacji i wiedzy z zakresu prowadzonej działalności edukacyjnej.
9. Kompetencje moralne (etyczne) generują następujące oczekiwania w stosunku do bibliotekarza:

- przestrzega obowiązujących norm etycznych i moralnych, zarówno w rzeczywistości realnej, jak i w cyberprzestrzeni;
- rozwija podstawowe sprawności moralne, takie jak: punktualność, szczerść, uczciwość, pracowitość, obowiązkowość, roztropność, odwaga, sprawiedliwość, wyrozumiałość, ofiarność, zrównoważenie, opanowanie, wrażliwość na krzywdę, gotowość niesienia pomocy potrzebującym itp.

10. Kompetencje informatyczno-techniczne obejmują:

- umiejętność korzystania, przynajmniej w zakresie podstawowym, z narzędzi systemu operacyjnego oraz znajomość zasad jego funkcjonowania;
- obsługę przeglądarki internetowej;
- korzystanie z archiwów skompresowanych;
- obsługę przeglądarki dokumentów w formacie PDF (umiejętność konwersji dokumentów do formatu PDF);
- znajomość (w zakresie podstawowym) terminologii związanej z technologią informacyjno-komunikacyjną;
- obsługę programu pocztowego i popularnych komunikatorów internetowych;
- obsługę w zakresie podstawowym programu graficznego;
- obsługę edytora tekstu na poziomie średniozaawansowanym.

Ponadto w oparciu o wymieniane już badanie sondażowe sformułowano zestaw predyspozycji i kluczowych kompetencji e- bibliotekarza, który – zdaniem respondentów – powinien¹²:

- mieć świadomość swojej roli (uczący się w centrum procesu kształcenia);
- charakteryzować się zaangażowaniem w społeczność uczących się, obiektywizmem, konsekwencją w działaniach oraz cierpliwością;
- być elastycznym i dynamizować metody kształcenia stosowane podczas trwania e-kursu (przewaga grupy metod problemowych nad metodami podającymi);
- mieć świadomość, iż e-szkolenia stanowią kanał przekazywania nie tylko informacji i wiedzy, ale także emocji;
- umiejętnie sterować rozwojem i współpracą uczących się w środowisku on-line;
- systematycznie weryfikować udział uczestników w e-kursie i monitorować ich postępy;

¹² Dammeier J., *Informationskompetenzerwerb mit Blended Learning : Ergebnisse des Projekts Informationskompetenz in der Bibliothek der Universität Konstanz, „Bibliotheksdienst”*, [online], 2006, Vol. 40, nr 3, s. 314-330 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2006/Infovermittlung010306.pdf.

- właściwie zarządzać czasem w zakresie utrzymywania kontaktu z e-uczestnikami;
- wspierać e-uczestników, zwłaszcza niepewnych swoich umiejętności, zachęcać ich do aktywności w środowisku online;
- utwierdzać e-uczących się w przekonaniu, że ich udział w dyskusji jest ważny;
- indywidualizować proces kształcenia uczestników e-kursu w aspekcie stylu uczenia się, jaki preferują;
- rozwijać, wzmacniać i podtrzymywać proces kooperatywnego uczenia się e-uczestników;
- w zależności od treści kursu rozwijać i podtrzymywać zdolności krytycznego myślenia e-uczestników;
- przypisywać określone role poszczególnym członkom grupy, szczególnie w przypadku uczestników mniej angażujących się we współpracę.

Predyspozycje i przygotowanie przyszłych użytkowników szkoleń on-line

Powodzenie procesu edukacji zdalnej nie zależy tylko od użytych nowoczesnych mediów oraz przygotowania merytorycznego i kompetencji bibliotekarzy. Równie ważnym ogniwem decydującym o skuteczności i wynikach tej formy edukacji są określone predyspozycje i przygotowanie przyszłych użytkowników szkoleń on-line.

E-learning wymaga od użytkowników bibliotek specyficznych kwalifikacji i predyspozycji w co najmniej czterech wymiarach¹³:

- edukacyjnym;
- społecznym;
- psychologicznym;
- cywilizacyjno-kulturowym.

Poniżej przedstawiono zbiór cech predestynujących użytkownika do kształcenia w systemie e-learning.

1. Warstwa edukacyjno-techniczna określa, iż przyszły uczestnik edukacji na odległość:
 - jest przygotowany do samokształcenia (czyta ze zrozumieniem);
 - sprawnie obsługuje system operacyjny komputera i standardowe aplikacje biurowe;
 - zna co najmniej jeden język obcy w stopniu średnim;
 - potrafi korzystać z podstawowych usług internetowych: WWW, poczty elektronicznej, FTP oraz obsługuje pliki w formacie PDF,

¹³ Kellersohn A., *Hochschulbibliotheken als Dienstleister im Kontext von eLearning*, „ABI-Technik”, 2008, Vol. 28, nr 1, s. 20–29.

ZIP, RAR i innych popularnych standardach dokumentów funkcjonujących w Internecie.

2. Warstwa społeczna jest uwarunkowana następującymi cechami uczestnika kształcenia zdalnego w bibliotece:
 - potrafi skutecznie i bezkonfliktowo współpracować w grupie;
 - jest punktualny i solidny;
 - świadomy zagrożeń wynikających z tego typu edukacji (np. izolowanie się, alienacja);
 - jest tolerancyjny w stosunku do wypowiedzi swoich kolegów-studentów;
 - odpowiedzialny (powinien wnikliwie przeanalizować, czy w ciągu kilku najbliższych lat nie zmieni się jego sytuacja rodzinna i materialna);
 - wytrwały (podtrzymywać komunikację z innymi studentami);
 - formułuje precyzyjnie i rozważnie swoje sądy i opinie na forum, w korespondencji elektronicznej.
3. Warstwa psychologiczna determinuje następujące cechy jego charakteru:
 - ma silną wolę i duże samozaparcie;
 - posiada predyspozycje do komunikacji i nawiązywania bliższego kontaktu poprzez sieć;
 - ma silną motywację do zdobywania wykształcenia;
 - jest konsekwentny w działaniu;
 - potrafi dobrze organizować swój czas.
4. Warstwa cywilizacyjno-kulturowa warunkuje, że uczestnik edukacji zdalnej:
 - posiada znajomość wyznaczników kultury uczestników grupy e-learning, wspólnie z którymi zdobywa wykształcenie.

Ważnym elementem jest również wskazanie czynników motywujących do uczestnictwa w kursie on-line. Ponadto od e- użytkowników wymaga się, by byli odpowiedzialni za własny proces uczenia się i stosowali konstruktywne podejście do niego.

Pozostałe czynniki

Nie bez znaczenia dla komunikacji oraz sukcesu e-kursu pozostają też kompetencje językowe wszystkich zaangażowanych w jego realizację osób. Zbyt często bibliotekarze prowadzący szkolenia w przestrzeni wirtualnej, w której komunikacja jest ograniczona, stosują trudną terminologię, a ich komunikaty są przeładowane zbędnymi informacjami i pozbawione jasno sprecyzowanych wymagań. Powoduje to, że uczestnik e-szkolenia czuje się zagubiony lub zwyczajnie poddaje się już na samym początku. Jest to jeden z głównych czyn-

ników ograniczających efektywność e-kursów. Krótki i konkretny komunikat może zwiększyć efektywność kształcenia zdalnego o wiele bardziej niż długi, określający zbyt wiele zasad. Pierwszy komunikat formułowany do uczestników rozpoczynających e-kurs powinien być¹⁴:

- zwięzły;
- klarowny;
- personalny;
- nienawiązujący do treści dydaktycznych e-kursu, ale zwracający na siebie uwagę e-uczestników.

Nie na leży jednak pomijać także efektywnego zarządzania czasem. Zazwyczaj odczuwamy permanentny brak czasu, by realizować nasze zamierzenia — nie tylko te edukacyjne. Zdarza się, iż nieproduktywne wykorzystywanie czasu lub po prostu jego marnotrawienie następuje, gdy uczestnik ma do czynienia ze źle skonstruowanym e-szkoleniem. Poświęca on wtedy więcej czasu na zrozumienie niejasno sformułowanych instrukcji niż na wykonanie rzeczywistego zadania. Może to powodować zniechęcenie do dalszej pracy w środowisku on-line. W przypadku, gdy e-szkolenia są zaplanowane w prawidłowy sposób, uwzględniający realne ramy czasowe dla uczestnika, problem ten nie występuje¹⁵. Dobre zarządzanie czasem warunkowane jest też czynnikami niezależnymi od e-bibliotekarza i uczestników kursu — problemami technicznymi; dlatego e-bibliotekarz musi wykazać się elastycznością i cierpliwością. W takiej sytuacji konieczne jest zrezygnowanie przez niego ze ścisłego trzymania się harmonogramu realizacji e-szkolenia, np. wydłużenie terminu wykonania zadania, przy jednoczesnym dbaniu o utrzymanie współpracy w grupie. Nie wszystkie wypowiedzi formułowane przez uczestników e-kursu wymagają komentarza. Gdyby bowiem bibliotekarz chciał przedstawić swoją opinię czy udzielić wsparcia każdemu e-uczącemu się, byłoby to trudne do zrealizowania, i — co więcej — niekoniecznie potrzebne e-społeczności. Zapewnienie właściwej integracji i motywowanie e-uczestników w pierwszym rzędzie sprawi, że będą oni stanowili wsparcie dla samych siebie w kolejnych etapach kursu. Spowoduje to wypracowanie dobrego modelu zarządzania czasem wszystkich osób zaangażowanych w kurs, bez zbędnego angażowania e-bibliotekarza we wszelkie aktywności podejmowane przez uczestników. Można zatem powiedzieć, że efektywne zarządzanie czasem jest sztuką kompromisu pomiędzy zaangażowaniem się e-bibliotekarza a potrzebami kursantów.

¹⁴ Bieler D. u.a., *Lernen, Informationskompetenz und Visualisierung : Das Online- Tutorial DISCUS der Universitätsbibliothek der TU Hamburg-Harburg*, „ABI-Technik”, 2005, Vol. 25, nr 3, s. 162-181.

¹⁵ Kellersohn A., *Die Bibliothek auch als virtueller Lernort: Fachhochschulbibliotheken als eLearning- Dienstleister* [online], 2007 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w World Wide Web: http://www.opus-bayern.de/bib-info/volltexte/2007/287/pdf/easylearning_bibliothekartag_2007_opus.pdf.

Korzyści i wady szkoleń e-learningowych w bibliotece

E-learning w bibliotece posiada kilka korzyści istotnych z punktu widzenia kursanta¹⁶:

- pozwala na ukończenie kursu, szkolenia bez konieczności fizycznej obecności na zajęciach, jest to ogromną zaletą zwłaszcza dla osób z ograniczoną mobilnością (np. osób chorych, niepełnosprawnych, zamieszkujących wsie i miasta oddalone od centrów akademickich);
- nastawiony na indywidualną pracę e-learning pozwala na dostosowanie tempa przyswajanej wiedzy do możliwości
- kursanta, który ma swobodę w decyzji o tym jak szybko przejdzie do kolejnej lekcji;
- ilość powtórek danego materiału jest praktycznie nieograniczona, jeśli kursant nie zrozumiał czegoś za pierwszym
- razem, ma możliwość wrócenia do danej informacji, wielokrotnego odsłuchania czy obejrzenia materiału;
- możliwość uczenia się w dowolnym miejscu i o dowolnej porze, dzięki temu, iż zasoby wiedzy dostępne są w sieci
- przez 24h na dobę;
- zdobywanie wiedzy przez Internet nie musi kolidować z pracą zawodową; e-learning jest świetnym narzędziem do
- podnoszenia kwalifikacji zawodowych dzięki temu, że kursant sam decyduje o czasie, w jakim się dokształca;
- łączenie tradycyjnych form edukacji z elementami on-line zwiększa efektywność przyswajania wiedzy;
- e-learning pozwala także na podwyższanie kwalifikacji pracowników bibliotek bez ponoszenia zbędnych kosztów, a co
- więcej daje możliwość monitorowania uczestnictwa kursanta i postępów w nauce.

E-learning mimo swoich licznych zalet posiada także kilka wad, o których należy wspomnieć¹⁷:

- ponieważ nastawiony jest na indywidualny tryb nauki, wymaga od kursanta umiejętności zarządzania własnym czasem, sporej samodyscypliny w przechodzeniu do kolejnych lekcji i samozaparcia, gdy nie wszystko od razu wychodzi;
- by móc korzystać z e-learningu niezbędna jest znajomość podstaw obsługi komputera i poruszania się w Internecie;

¹⁶ Pawlowski J., *E-Learning-Standards: Chancen und Potenziale für die Hochschule der Zukunft*. In Euler D., Seufert S. (Hrsg.), *E-Learning in Hochschulen und Bildungszentren*, München, 2005, s. 453-472.

¹⁷ *eLearning im Dialog (eLeDia): Moodle Features* [online], 2008 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w World Wide Web: <http://moodle.de/mod/resource/view.php?id=2122>.

- brak bezpośredniej interakcji z prowadzącym i innymi kursantami może negatywnie wpływać na motywację do nauki;
- przeszkodą w korzystaniu z tej formy może być brak stałego dostępu do Internetu; znacznie wygodniej jest uczyć się w domu, niż w kawiarence internetowej.

Minusy e-learningu nie powinny jednak przesłonić przeważającej liczby plusów, tym bardziej, że wymienione powyżej wady to tak naprawdę przeszkody do pokonania na drodze do efektywnego zdobywania wiedzy.

Podsumowanie

Nowoczesne media zmieniają oblicza komunikacji społecznej, co daje się zauważyć także w edukacji zdalnej. Wykładniczy przyrost informacji oraz natychmiastowy do niej dostęp powodują konieczność nieustannego przeszukiwania i śledzenia informacji, dostępnej często już tylko w formie elektronicznej. Dlatego też w społeczeństwie informacyjnym wiedza i edukacja, dzięki którym zdobywa się umiejętność pozyskiwania, selekcjonowania i wartościowania informacji, są podstawowymi wartościami. Przy obecnych tendencjach do czynienia procesu studiowania bardziej mobilnym, a także wobec gwałtownie rosnącej potrzeby rozwijania oraz doskonalenia kwalifikacji bądź wręcz ich zmiany, e-learning wydaje się być niemal wymogiem cywilizacyjnym. Szkolenia e-learningowe stają się w związku z tym coraz popularniejsze. Nie jest to krótkotrwała, przejściowa moda, lecz silnie rozwijająca się metoda edukacyjna.

Biblioteki powinny zatem traktować e-learning jako skuteczne narzędzie wspomagające naukę. Wygoda ich stosowania, możliwość indywidualnego dostosowania czasu poświęcanego na naukę, często mniejsze nakłady finansowe, coraz powszechniejszy dostęp — wszystko to przemawia za wykorzystywaniem e-learningu jako metody edukacyjnej w bibliotece. We współczesnej rzeczywistości wykorzystywanie nowych rozwiązań ma niebagatelne znaczenie dla rozwoju i sprawnego funkcjonowania bibliotek, które aktywnie poszukują sposobów na poprawienie swojej efektywności, dążą do podnoszenia jakości świadczonych usług, tworzenia i wdrażania innowacji oraz rozwijania zawodowych kwalifikacji pracowników. Zastosowanie najnowszych technologii informatycznych podnosi ich atrakcyjność oraz skuteczność. Jak wskazuje praktyka, edukacja na odległość staje się — choć nie bez trudności — trwałym segmentem szkoleń doskonalących umiejętności zarówno pracowników, jak i grup użytkowników bibliotek.

Bibliografia:

1. Bauer L. u.a., *Konzept zur Förderung der Wissenschaftskommunikation : Der Churer Ansatz zur Vermittlung von kollaborativen Kompetenzen*. In Ball R. (Hrsg.), Wissen-

- schaftskommunikation der Zukunft: 4. Konferenz der Zentralbibliothek Forschungszentrum Jülich, Jülich, 2007, s. 81-92.
2. Bieler D. u.a., Lernen, *Informationskompetenz und Visualisierung : Das Online- Tutorial DISCUS der Universitätsbibliothek der TU Hamburg-Harburg*, „ABI-Technik“, 2005, Vol. 25, nr 3, s. 162-181.
 3. Blank A.-M., *E-Learning — der richtige Weg zur Vermittlung von Informationskompetenz? Konzepte aus Baden-Württemberg, Bayern, Nordrhein-Westfalen und der Schweiz* [online], 2007 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.ibi.huberlin.de/studium/fachschaft/reports/bidkongress2007/elearning>
 4. Bode A., *Die digitale Universität — Anforderungen an Infrastruktur und Serviceeinrichtungen der Hochschulen*, „Bibliothek. Forschung und Praxis“, [online], 2007, Vol. 31, nr 1, s. 37-40 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.bibliothek-saur.de/2007_1/037-040.pdf.
 5. Boden D., *Gaining a PILOT's Licence: supporting researchers at Imperial College London through the Postdoctoral Information Literacy Online Tutorial*. In Kohl-Frey O., Schmid-Ruhe B. (eds.), *Advanced users : information literacy and customized services* [online], Konstanz, 2008, s. 165-173 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://w3ub.unikonstanz.de/v13/volltexte/2008/5905/pdf/tagungsband1.pdf>.
 6. Bopp T. u.a., *Das Buch gehört nicht ins Regal — neue Möglichkeiten digitaler Bibliotheken als integraler Bestandteil einer ELearning- Dienstinfrastruktur* [online], 2006. [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.systemkonvergenz.de/Dokumente/Literatur/tr-mistel.pdf>.
 7. Dammeier J., *Informationskompetenzerwerb mit Blended Learning : Ergebnisse des Projekts Informationskompetenz I der Bibliothek der Universität Konstanz*, „Bibliotheksdienst“, [online], 2006, Vol. 40, nr 3, s. 314-330 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2006/Infovermittlung010306.pdf.
 8. Degkwitz A., *Chancen und Risiken integrierter Dienste und Services*, „ABI-Technik“, 2008, Vol. 28, nr 1, s. 8-19.
 9. *eLearning im Dialog (eLeDia): Moodle Features* [online], 2008 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://moodle.de/mod/resource/view.php?id=2122>.
 10. Gläser C., *Die Bibliothek als Lernort — neue Servicekonzepte*, „Bibliothek. Forschung und Praxis“, [online], preprint 2008 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.bibliothek-saur.de/preprint/2008/ar2512_glaeser.pdf.
 11. Hapke T., *Informationskompetenz 2.0 und das Verschwinden des „Nutzers“*, „Bibliothek. Forschung und Praxis“, [online], 2007, Vol. 31, nr 2, s. 137-149 [dostęp: 2012-7-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://doku.b.tu-harburg.de/volltexte/2008/381/pdf/137_149.pdf.
 12. Hapke T., *Perspektive E-learning — Die Rolle von Universitätsbibliotheken in neuen Lernumgebungen*. In Krauß-Leichert U. (Hrsg.), *Teaching Library: Eine Kernaufgabefür Bibliotheken*, Frankfurt a. M., 2007, s. 41-80.

13. Kellersohn A., *Die Bibliothek auch als virtueller Lernort: Fachhochschulbibliotheken als eLearning- Dienstleister* [online], 2007 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.opus-bayern.de/bibinfo/volltexte/2007/287/pdf/easylearning_bibliothekartag_2007_opus.pdf.
14. Kellersohn A., *Hochschulbibliotheken als Dienstleister im Kontext von eLearning*, „ABI-Technik“, 2008, Vol. 28, nr 1, s. 2029.
15. *fachlicher Informationskompetenz im Pflichtbereich* [online], 2007. [dostęp: 21.03.2012]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.opus-bayern.de/bibinfo/volltexte/2007/273/pdf/Klein-Annette.pdf>.
16. Klein A., Haberer M., *Lernen ohne Grenzen? Zur Vernetzung von E-Learning- Angeboten am Beispiel der UB* [online], 2006 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://www.opus-bayern.de/bibinfo/volltexte/2007/196/pdf/Haberer-Klein.pdf>.
17. Pawlowski J., *E-Learning-Standards : Chancen und Potenziale für die Hochschule der Zukunft*. In Euler D., Seufert S. (Hrsg.), *E-Learning in Hochschulen und Bildungszentren*, München, 2005, s. 453-472.
18. Pfeffer J., *Online- Tutorials an deutschen Universitäts- und Hochschulbibliotheken : Verbreitung, Typologie und Analyse am Beispiel von LOTSE, DISCUS und BibTutor: Master's Thesis FH* [online], 2006 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://eprints.rclis.org/archive/00008211/01/Masterarbeit_JoergenPfeffer.pdf.
19. Pindlowa W., *Rola biblioteki w procesie e-wtqczania i e-wyiqczania społecznego*. In *Biblioteki XXI wieku : czy przetrwamy?: II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej: Łódź, 19-21 czerwca 2006 r.: materiały konferencyjne*, Łódź, 2006, s. 45-50.
20. Pindlowa W., *Czy technika, która obecnie wspomaga komunikację między ludźmi doprowadzi do upadku zawodu bibliotekarza — pracownika informacji*, „EBIB”, [online] 2000, nr 9 [dostęp: 2012-7-26]. Dostępny w Word Wide Web: <http://ebib.oss.wroc.pl/arc/e009-03.html>.
21. Pindlowa W., *Wykorzystanie technologii elektronicznego przetwarzania w procesie informacji i komunikacji naukowej*, „Zagadnienia Naukoznawstwa”, 1999, nr 1, s. 79-85.
22. Schirra D., *EinProdukt — viele Möglichkeiten : Das Online-Tutorial Informationskompetenz*, „Bibliotheksdienst“, [online], 2007, Vol. 41, nr 7, s. 773-779 [dostęp: 2012-07-26]. Dostępny w Word Wide Web: http://www.zlb.de/aktivitaeten/bd_neu/heftinhalte2007/Infovermittlung010707.pdf.
23. Sühl-Strohmenger W., *Neue Entwicklungen auf dem Wege zur „Teaching Library“ — insbesondere bei den Wissenschaftlichen Bibliotheken*. In Krauß-Leichert U. (Hrsg.), *Teaching Library: Eine Kernaufgabe für Bibliotheken*, Frankfurt a. M., 2007, s. 11-33.
24. Voges W., *Virtuelle Semesterapparate : Konzeption und Entwicklung eines neuen Angebots der Hochschulbibliothek der Fachhochschule Köln : Diplomarbeit FH*, Köln 2008.

Agnieszka Folga, Magdalena Janas, Joanna Kołakowska, Anna Sobol
Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Przygotowanie materiałów do e-learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie

Streszczenie: W artykule zaprezentowano sposób przygotowania materiałów dydaktycznych do lekcji bibliotecznych, które zostaną wykorzystane podczas wdrażania formy łączącej szkolenie tradycyjne ze szkoleniem e-learningowym tzw. blended learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Omówiono zawartość pokazu utworzonego w programie Power Point, jak również tekstu dotyczącego wyszukiwania i zamawiania książek z katalogu elektronicznego oraz pytań testowych dla studentów rozpoczynających naukę na Uniwersytecie. **Słowa kluczowe:** szkolenie biblioteczne, blended learning.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną o zadaniach naukowych, dydaktycznych i usługowych¹. Biblioteka realizuje działalność dydaktyczną między innymi poprzez szkolenia biblioteczne dla studentów rozpoczynających naukę. Przysposobienie biblioteczne na Uniwersytecie Pedagogicznym jest obowiązkowe i studenci biorący w nim udział otrzymują zaliczenie. Zajęcia dla studentów studiów stacjonarnych prowadzone są przez pracowników Oddziału Informacji Naukowej. Natomiast dla słuchaczy studiów zaocznych szkolenia realizują pracownicy bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego. Do tej pory szkolenie składało się z wykładu oraz ćwiczeń, podczas których prezentowano katalog elektroniczny, a także stronę domową. Dodatkowo studenci wykonywali ćwiczenia w katalogu rzeczowym.

Biblioteka Główna w celu dostosowania formy kształcenia do wymogów współczesnej metodyki wdrażanej przez Uniwersytet Pedagogiczny postanowiła zmodyfikować szkolenia biblioteczne. Dodatkowym bodźcem wprowadzenia e-learningu były także potrzeby i oczekiwania współczesnych studentów.

¹ Regulamin.

Podjęto decyzję o wprowadzeniu szkolenia w formie łączonej, tzw. blended learningu, który wykorzystuje elementy szkolenia tradycyjnego i e-learningowego. Do głównych zalet blended learningu należy duża efektywność szkoleń związana z zachowaniem właściwych proporcji pomiędzy szkoleniem tradycyjnym a e-learningowym. Dodatkowo należy podkreślić indywidualizację procesu uczenia się poprzez brak ograniczeń związanych z czasem i miejscem wykonywania części e-learningowej. Kolejnymi atutami są możliwość kontroli procesu szkolenia oraz efektywne wykorzystanie czasu pracy zarówno pracowników jak i studentów, a także wydłużone godziny udostępnienia użytkownikom pomieszczeń, w których do tej pory odbywały się lekcje.

Zastosowanie e-learningu ma na celu indywidualne dostosowanie czasu szkolenia do potrzeb studentów oraz wykształcenie w nich systematyczności oraz samodyscypliny. Tradycyjna forma szkolenia została zachowana dla ćwiczeń w katalogu kartkowym i rzeczowym. Bezpośredni kontakt pracownika biblioteki z czytelnikiem pozwala na szybsze nabycie umiejętności korzystania z katalogu kartkowego, który w dalszym ciągu stanowi cenne źródło informacji. Ten rodzaj kontaktu bibliotekarza z czytelnikiem pozwala również na przełamanie barier związanych z użytkowaniem biblioteki, zarekomendowanie usług bibliotecznych oraz zachęcenie potencjalnych użytkowników do korzystania z biblioteki. Proces konstruowania kursu e-learningowego składa się z następujących etapów: analizy, projektowania, opracowania scenariusza, produkcji oraz realizacji. W artykule pominięto etap analizy i projektowania, natomiast skupiono się na metodyce tworzenia scenariusza i pytań testowych. Założeniem było stworzenie takiego rodzaju kursu, który nie koncentrowałby się tylko i wyłącznie na poprawnym rozwiązaniu testu, ale stwarzał okazję do zapoznania i oswojenia się z biblioteką oraz jej pracownikami.

W roku akademickim 2011/2012 rozpoczęto pracę nad przygotowaniem nowej formy szkolenia, aby studenci rozpoczynający naukę w kolejnym roku mogli z niej skorzystać. Podstawą szkolenia będzie prezentacja przygotowana w programie PowerPoint, która zostanie również umieszczona na stronie domowej biblioteki, wobec czego będzie ogólnodostępna dla wszystkich odwiedzających stronę Biblioteki. W trakcie jej opracowania bazowano na materiałach, które były wykorzystywane podczas szkoleń w formie tradycyjnej. Zakres materiału, który był prezentowany podczas wykładu został poszerzony i dostosowany do samodzielnego wykorzystania. Warto zaznaczyć, iż nową formę szkolenia opracowali pracownicy prowadzący dotąd tradycyjne szkolenia biblioteczne.

Materiał szkoleniowy stanowią 32 slajdy dotyczące Biblioteki Głównej oraz Bibliotek Systemu Biblioteczno-Informacyjnego Uniwersytetu Pedagogicznego. Na wstępie pokazu zamieszczono spis treści odsyłający do poszczególnych zagadnień. Na początku podano lokalizację Biblioteki Głównej oraz podstawowe informacje, czyli krótką historię, a także charakter gromadzonego księgozbioru. Następnie scharakteryzowano kategorie czytelników, którzy mogą za-

pisać się do biblioteki i omówiono proces wypożyczania książek oraz limity wypożyczeń. W dalszej kolejności zaprezentowano katalog elektroniczny: jakie zbiory rejestruje oraz w jaki sposób można z niego korzystać. Omówiono konto czytelnika podając podstawowe informacje potrzebne do zalogowania się. Wyjaśniono także w jaki sposób należy dokonać zamówienia książki online. W dalszej części przedstawiono rodzaje katalogów kartkowych, z których korzysta się w Bibliotece. Przedstawiono także sposób wyszukiwania i zamawiania książek w tego rodzaju katalogach oraz zaprezentowano rewersy. W dalszej części pokazu omówiono poszczególne działy Biblioteki Głównej. Zostały scharakteryzowane następujące oddziały: Wypożyczalnia, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, Czytelnia Główna, Czytelnia Czasopism oraz Oddział Informacji Naukowej. Przy prezentacji Oddziału Informacji Naukowej dodatkowo przedstawiono bazy własne Biblioteki tworzone w Oddziale; *Edukator*, *Biografik*, *Bibliografię Publikacji Pracowników Uniwersytetu Pedagogicznego*, jak również *Katalog Prac Doktorskich Uniwersytetu Pedagogicznego*. Przedstawiono także Pedagogiczną Bibliotekę Cyfrową oraz zamieszczono wykaz wszystkich Bibliotek Wydziałowych i Instytutowych Uniwersytetu Pedagogicznego wraz z podaniem ich lokalizacji. Na końcu pokazu przedstawiono Bibliotekę w Internecie informując o stworzonym profilu na Facebook'u, hasle w Wikipedii oraz blogu bibliotecznym — *Bibliodzienniku*.

Oprócz prezentacji przygotowano również szczegółowy tekst dotyczący wyszukiwania i zamawiania książek z katalogu elektronicznego. Dzięki opisowi użytkownicy będą poinformowani w jaki sposób wyszukiwać i zamawiać książki drogą elektroniczną. Omówione zostały poszczególne etapy zamawiania książek, kryteria wyszukiwawcze, lokalizacja książek występująca w Bibliotece Głównej oraz w Bibliotekach Systemu Biblioteczno-Informacyjnego Uniwersytetu Pedagogicznego. Przedstawiono również sposób prolongaty książek przez Internet. Inną formą zapoznania się z katalogiem elektronicznym będzie krótki film instruktażowy.

Podczas opracowywania materiałów szkoleniowych podstawową zasadę stanowiła minimalizacja przekazu oraz eliminacja niepotrzebnych komunikatów. Główną ideą było przygotowanie materiałów w sposób jak najbardziej zrozumiały dla odbiorców czyli studentów pierwszego roku. Pod uwagę wzięto fakt, że studenci będą wykonać samodzielnie test bez możliwości bezpośredniej pomocy ze strony bibliotekarza. Starano się nie używać fachowego słownictwa oraz przygotować materiały w sposób, który nie zmuszałby dodatkowo do tworzenia słownika używanych pojęć. Ograniczono użycie terminologii bibliotecznej, która mogłaby utrudnić zrozumienie treści i udzielenie poprawnej odpowiedzi w teście zaliczeniowym. Starano się, aby styl, którym się posłużono, był zrozumiały dla studentów, a treści zawarte w pokazach cechowała prostota. Ograniczono także elementy graficzne ilustrujące treść, aby nie rozpraszać

uwagi uczących się. Treści ujęte powyżej zawierają wyłącznie informacje, które stanowią podstawę do korzystania z biblioteki oraz jej zbiorów.

Kolejnym etapem było przygotowanie testu, który będą rozwiązywać studenci. Test jest elementem szkolenia o charakterze sprawdzającym, który określa stan wiedzy osoby szkolonej. Jednocześnie stwarza okazję do większego zaangażowania w kurs, pomaga również zapamiętywać treści. Zestawy testowe przygotowano w ten sposób, by pojawiające się w nich pytania miały zróżnicowany poziom trudności i aby nie wykraczały poza wiedzę przekazaną w materiałach dydaktycznych. Pierwotnie stworzono 130 pytań testowych, które zostały poddane weryfikacji przez pracowników wszystkich oddziałów Biblioteki Głównej. Zdecydowano się na pytania zamknięte, wymagające wyboru jednej z podanych odpowiedzi, ze względu na możliwość obiektywnego punktowania wyników i łatwej konstrukcji klucza punktowania. Do każdego pytania przyporządkowano po trzy odpowiedzi. Przygotowane pytania nie są typowymi przykładami zamkniętych pytań o charakterze dychotomicznym z dwiema możliwościami odpowiedzi „tak” albo „nie”. Formułowanie odpowiedzi o charakterze wykluczającym odpowiedzi o typie „tak” oraz „nie” wymaga dużo większego zaangażowania oraz jest dużo bardziej pracochłonne. Pytania tworzone były ściśle w oparciu o prezentację multimedialną. Dotyczyły one zarówno ogólnych, jak również szczegółowych informacji na temat korzystania z Biblioteki Głównej oraz Bibliotek Systemu Biblioteczno- Informacyjnego. Pytania zostały uszeregowane według określonych kategorii i dotyczą między innymi zbiorów biblioteki, zapisów do biblioteki oraz wymaganych dokumentów. Odnoszą się także do wypożyczania książek, jak również ich ilości w zależności od kategorii czytelnika. Obejmują katalogi biblioteczne — elektroniczne i kartowe oraz zasady zamawiania książek poprzez katalog elektroniczny, a także za pomocą rewersów. Dotyczą również prolongaty książek, baz bibliograficznych dostępnych w Bibliotece oraz zasad udostępniania materiałów bibliotecznych w Czytelni Czasopism, Czytelni Głównej,

Oddziale Informacji Naukowej oraz sposobu korzystania z Wypożyczalni Międzybibliotecznej i Pedagogicznej Biblioteki Cyfrowej. Pytania odnoszą się również do bibliotek wydziałowych i instytutowych oraz strony Biblioteki Głównej, a także informacji w sieci na temat biblioteki.

Sądzymy, że przygotowane materiały ułatwią studentom zaliczenie przysobienia bibliotecznego, jak również utrwalą ogólne zasady korzystania z biblioteki. Proponowane szkolenie ma na celu podniesienie umiejętności także z zakresu e-edukacji. Jednocześnie chcielibyśmy, aby proponowana forma gwarantowała sposobność szybkiego uzyskania odpowiedniej jakości informacji w celu usatysfakcjonowania studentów. Istotny jest również dostęp do wiedzy dający możliwość jej transferu na odległość.

Bibliografia:

1. Bartkowiak J., *Metodologia projektowania szkoleń e-learning*. In Mischke J. (red.) Akademia on-line, Łódź, 2005, s. 93-100.
2. Czarkowski J. J., *E-learning dla dorosłych*, Warszawa 2012.
3. Król D., Mieszkowska A., *Jaki kurs internetowy jest atrakcyjny i dla kogo?: rola osobowości, formy e-edukacji oraz sposobów komunikacji*. In Rudak L. (red.) : Wybrane zagadnienia e-edukacji, Warszawa, 2009, s. 47-64.
4. Penkowska G., *Meandry e-learningu*, Warszawa 2010.
5. Plebańska M., *E-learning : tajniki edukacji na odległość*, Warszawa 2011.
6. Zając M., *Metodyka i dydaktyka informatyki: kurs on-line*. In Mischke J. (red.) Akademia on-line, Łódź, 2005, s. 200-204.

Jak nas cytować:

Folga Agnieszka, Janas Magdalena, Kołakowska Joanna, Sobol Anna, *Przygotowanie materiałów do e-learningu w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=576>

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA BIBLIOTEK

Krystyna Drożdżewicz, Lidia Ippoldt
Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie

Działalność edukacyjna Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie w roku szkolnym 2011/2012

Statut Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie mówi, że biblioteka służy przede wszystkim potrzebom kształcących się i doskonalących nauczycieli, studentów przygotowujących się do zawodu nauczyciela. Do zadań biblioteki należy m.in. wspieranie nauczycieli w realizacji zajęć dydaktycznych i wewnątrzszkolnego doskonalenia. Zgodnie z tymi założeniami Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie koordynuje prace Zespołu Samokształceniowego Bibliotekarzy Bibliotek Szkolnych. W mijającym roku szkolnym udało się zorganizować trzy spotkania merytoryczne i jedno spotkanie podsumowujące Zespołu. Tematami spotkań była dokumentacja biblioteki szkolnej (ewidencja w bibliotece) oraz tworzenie programów własnych w bibliotekach szkolnych. Działalność edukacyjną rozszerzono do przedsięwzięć skierowanych też do nauczycieli przedszkoli i nauczania zintegrowanego, proponując im bezpłatny kurs z bajkoterapii. Kurs cieszył się ogromnym powodzeniem, o czym świadczą trzy jego edycje i ponad 80 uczestników. Charakter edukacyjny miało też spotkanie z dr Marią Molicką, zorganizowane przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Bibliotekę Pedagogiczną w Skawinie i Wydawnictwo Media Rodzina. Wykład poświęcony bajkoterapii wzbogacony został warsztatami biblioterapeutycznymi dla nauczycieli i bibliotekarzy.

W swojej ofercie biblioteka nie zapomina również o edukacji rodziców, dla których we współpracy z Urzędem Miasta i Gminy oraz Centrum Wspierania Rodziny przygotowała w mijającym roku ofertę dwóch spotkań edukacyjnych z wykorzystaniem elementów biblio- i bajkoterapii. Spotkania odbyły się w ramach Skawińskich Dni Profilaktyki. Pierwsze z nich poświęcono terapeutycznej wartości bajki, drugie, o charakterze warsztatowym, dotyczyło uzależnień dzieci i młodzieży i sposobów ustrzeżenia dzieci przed nimi. Biblioteka włą-

czyła się też w przygotowanie kolejnego spotkania edukacyjnego z pedagogiem Małgorzatą Więczkowską, poświęconego uzależnieniu od mediów, na które zaproszono m.in. rodziców i dziadków.

Dla poparcia swych działań edukacyjnych w zakresie bajkoterapii Biblioteka Pedagogiczna we współpracy z Urzędem Miasta i Gminy wydała drugi już tomik bajek terapeutycznych pt. „Magiczne bajki na dziecięce smutki. Bajki pomagajki dla nieco starszych dzieci”. Bajki mają charakter psychoedukacyjny, a uzupełnione zostały o scenariusze dla nauczycieli nagrane na płycie CD. Działalność edukacyjną z dziećmi prowadzimy również organizując wycieczki przedszkolaków i uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjalnych do naszej biblioteki. W obecnym roku szkolnym odwiedziły nas dzieci z 4 placówek.

Biblioteka wychodzi też naprzeciw oczekiwaniom maturzystów, przygotowując dla nich teczki tematyczne z materiałami przydatnymi do matury (głównie z języka polskiego), wystawę książek użytecznych do powtórek z różnych przedmiotów, wzory opisów bibliograficznych niezbędnych w prezentacji. Wiele z tych informacji zamieszczanych jest na bieżąco na naszej stronie www.

Placówka organizuje też konkursy i włącza się w organizację konferencji o charakterze edukacyjnym. W roku szkolnym 2011/2012 udało się sfinalizować 2 konkursy : fotograficzny pt. „Książka w roli głównej” oraz międzynarodowy konkurs plastyczno-fotograficzny pt. „Pejzaże mojego miasta” współorganizowany z Urzędem Miasta i Gminy i ze Skawińskim Stowarzyszeniem Miast Partnerskich.

Biblioteka była też współorganizatorem konferencji „Współczesne biblioteki. Między nowoczesnością a pragmatyzmem”, na której spotkali się bibliotekarze z całej Małopolski i województwa śląskiego.

Wszystkie powyższe przedsięwzięcia edukacyjne naszej biblioteki są dostrzegane nie tylko w środowisku lokalnym, ale i w Małopolsce, co doskonale promuje naszą placówkę w społeczności nauczycieli, studentów, uczniów, rodziców, dorosłych mieszkańców Gminy oraz naszych potencjalnych przyszłych czytelników obecnie uczących się jeszcze w szkołach podstawowych, bądź uczęszczających dopiero do okolicznych przedszkoli.

Jak nas cytować:

Drożdżewicz Krystyna, Ippoldt Lidia, *Działalność edukacyjna Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie w roku szkolnym 2011/2012*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=637>

Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Konkursy plastyczne formą promocji biblioteki

Streszczenie: Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w celu promocji instytucji rozszerza zakres działań między innymi poprzez organizację konkursów plastycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym i szkolnym. W artykule omówiono konkursy plastyczne, które były zorganizowane w bibliotece. Przedstawiono etapy realizacji konkursu oraz ich przebieg. Dodatkowo poruszono kwestie wpływu podejmowanych działań na wizerunek biblioteki. **Słowa kluczowe:** konkursy plastyczne, promocja biblioteki, wizerunek biblioteki, dzieci.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie poszerzając zakres swoich usług prowadzi między innymi działalność kulturalną i edukacyjną poprzez organizację konkursów plastycznych dla dzieci w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym i szkolnym. Mogłoby się wydawać, że tego typu działania należą do domeny bibliotek publicznych. Jednak Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie jest najstarszą uczelnią o profilu pedagogicznym w Polsce, kształcącą przyszłych nauczycieli. W związku z tym jesteśmy zobligowani utrzymywać więzi z instytucjami oświatowymi.

Działania tego typu wpływają na poprawę wizerunku biblioteki, a z kolei tworzenie pozytywnego wizerunku to jedno z kluczowych zadań organizacji. Wizerunek firmy to suma wszystkich wyobrażeń o marce lub produkcie istniejąca w jej bezpośrednim otoczeniu, głównie w nabywcach, obejmująca zbiór pozytywnych skojarzeń wywołanych po usłyszeniu nazwy lub ujrzeniu znaku graficznego¹. Odpowiedni wizerunek wpływa pozytywnie na relacje z otoczeniem oraz może być różnorodny w zależności od zaistniałych warunków. Wraz ze zmianą wyobrażeń oraz zainteresowań odbiorców może również podlegać przekształceniom.

Instytucja dbająca o poprawę wizerunku stara się zwiększyć renomę i przekazać klientom informację o istnieniu i działalności poprzez komunikację z oto-

¹ Lux J., *Reklama : 50% pojęć gratis : leksykon*, Warszawa 2011.

zeniem. Temu zamiarowi służy między innymi promocja, która ma na celu w bibliotece zwiększenie popularności usług, promowanie czytelnictwa, edukację środowiska akademickiego, animację życia kulturalnego oraz tworzenie więzi lokalnych. Promocja – według łacińskiego źródłosłowu – oznacza „poruszać się do przodu”. Promocja, jako element działań marketingowych, to komunikacja (przekazywanie treści) w celu przekonania innych do zaakceptowania pomysłów, idei i rzeczy².

Biblioteka Główna prezentuje się między innymi poprzez działania promocyjne bezpośrednie takie jak konkursy i wystawy, wykorzystując w celu popularyzacji usług reklamę wizualną. Definiowana jest ona jako reklama posługująca się środkami działającymi na zmysł wzroku za pomocą słowa pisanego, rysunku, barwy, kompozycji graficznej (ogłoszenia prasowe, ulotki, prospekty, plakaty, wystawy sklepowe, szyldy, billboardy, itp.). Wiedza człowieka o świecie w 4/5 kształtowana jest przez to, co dostrzega on swoim zmysłem wzroku (ludzie w zdecydowanej większości myślą obrazami) i dlatego najsukuteczniejszą formą reklamy jest ta, którą oparto o przekaz wizualny³.

Forma reklamy wizualnej oddziałująca na zmysł wzroku, niewątpliwie wzbudza zainteresowanie użytkowników biblioteki i wiąże się z kształtowaniem kontaktów z bezpośrednim jej otoczeniem. Istotne jest by reklama wizualna docierała do świadomości studentów, pracowników i użytkowników biblioteki oraz wywoływała określone reakcje lub odczucia odbiorców. Przez tę formę promocji docieramy do wielu odbiorców i ukazujemy bibliotekę jako instytucję przyjazną i otwartą. Chodzi nam również o ideę promowania biblioteki, książek oraz czytania, a także poprawę wizerunku bibliotekarza i biblioteki.

W Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w 2010 roku rozpoczęto działalność związaną z organizacją konkursów plastycznych i wystaw pokonkursowych dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Zdjęcie 1. Fot. Joanna Kołakowska

² Grzegorzczak A. M., *Reklama*, Warszawa 2010.

³ Lux J., *Reklama : 50% pojęć gratis : leksykon*, Warszawa 2011.

- *I konkurs (2010 r.)* — Ilustracyjność utworów Marii Konopnickiej — 182 prace.
- *II konkurs (2010 r.)* — Wyobrażenie biblioteki, bibliotekarza, książki i czytelnika — 128 prac.
- *III konkurs (2011 r.)* — *Ilustracyjność utworów Jana Brzechwy* — 302 prace.
- *IV konkurs (2011 r.)* — Przedszkole, szkoła, nauczyciel, klasa z moich marzeń — 296 prac.

Na zakończenie każdego konkursu były organizowane wystawy w holu Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego wszystkich prac, które wpłynęły. Ponadto konkurs: *Przedszkole, szkoła, nauczyciel, klasa z moich marzeń* był połączony z imprezą plenerową, podczas której odbyło się uroczyste wręczenie nagród.

Zdjęcie 2. Fot. Joanna Kołakowska

W związku z coraz większym zainteresowaniem społeczności akademickiej konkursami oraz wystawami pokonkursowymi, podczas konkursu pt. *Ilustracyjność utworów Jana Brzechwy* do wyboru nagrodzonych prac zostali włączeni użytkownicy Biblioteki Głównej. Czytelnicy przebywający w Bibliotece mogli oglądać prace i oddawać głosy.

Zdjęcie 3. Fot. Joanna Kołakowska

Dzięki zaangażowaniu różnych osób między innymi pracowników Uniwersytetu Pedagogicznego: dr Moniki Nęckiej i dr Bernadety Stano oraz prof. UP Alicji Panasiewicz uwaga całej społeczności akademickiej została skupiona na Bibliotece. Organizowanie różnych imprez w Bibliotece w tym konkursów plastycznych zapada w pamięć uczestników, dzieci, uczniów, ich rodzin, a także nauczycieli oraz studentów i pracowników Uczelni. Dodatkowo została przyjęta zasada, że dyplom otrzymuje każde dziecko, aby poczuło się usatysfakcjonowane. Ponadto na wszystkich dyplomach zamieszczany jest logotyp fundatora nagród, co stanowi dodatkową korzyść dla sponsora. Staramy się również, aby każdy uczestnik otrzymał drobny podarunek od Uczelni. W tym celu Biblioteka współpracuje z Biurem Promocji i Karier Uniwersytetu Pedagogicznego. O pozytywnym odbiorze konkursów świadczy coraz liczniejszy udział dzieci z coraz większej liczby szkół.

Konkurs plastyczny z racji charakteru, wprowadza w zabawę zabarwioną współzawodnictwem oraz rywalizacją. Zachęcane do pracy dzieci, przenoszą swój zapał w środowisko domowe i w sposób ekspresyjny wciągają domowników w atmosferę konkursową. Podczas realizacji konkursu naszym celem jest wzbudzenie zainteresowania u dzieci, przykucie ich uwagi oraz pobudze-

Zdjęcie 4. Fot. Joanna Kołakowska

nie chęci do wzięcia w nim udziału. Konkursy powinny dostarczać wiele radości oraz satysfakcji, ponieważ mają służyć miłemu spędzeniu czasu. Tego typu inicjatywy skłaniają do rozwijania wyobraźni, pobudzają postawy twórcze, kształcą, wychowują a jednocześnie relaksują. Jednocześnie upowszechniają plastykę i uczą obcować ze sztuką. Wybierana tematyka konkursów ma na celu wzbudzenie zainteresowania i przeżyć, które zainspirują dziecko do twórczej działalności i pobudzą estetyczną wrażliwość. Twórczość dziecięca jest zachowaniem zaspakajającym potrzebę komunikowania z otoczeniem. Wewnętrzna potrzeba wypowiedzania się poprzez plastykę jest szczególnie silna w wieku przedszkolnym. Działalność plastyczna pomaga odzwierciedlić myśli, spostrzeżenia i emocje oraz wspomaga dzieci w uczeniu się i rozwijaniu. Potrzeba wypowiedzania się wzrasta u dzieci w młodszym wieku szkolnym. Wówczas wypowiedzi plastyczne charakteryzuje otwartość i szczerość, naturalność i swoboda. Rysunek staje się jedną z podstawowych form ekspresji i porozumiewania się za pomocą różnych środków wyrazu. Twórczość plastyczna sprawia, że zainteresowania dzieci stają się bogatsze i obfitsze. Dzieci poprzez udział w życiu artystycznym uczą się dysponowania wolnym czasem. Wychowanie dzieci w obcowaniu z twórczością artystyczną pozwala na to, by

chciały one samodzielnie, bez przymusu przestawać z kulturą. Sztuka i twórcza aktywność dzieci pełnią ważną rolę w kształtowaniu dziecka. Wychowanie artystyczne pozwala na wzbogacenie postaw dzieci.

Niezmiernie ważne jest także zaszczepienie w dzieciach chęci korzystania z bibliotek oraz wywołanie pozytywnych skojarzeń z nią związanych. Poprzez obcowanie z biblioteką wychowujemy czytelników na przyszłe lata. Gdy w kontaktach dziecka z książką pojawi się biblioteka, dziecko może przełożyć pozytywne emocje także na kontakt z nią samą. Według Jacka Wojciechowskiego fatalne następstwa mają zwłaszcza złe kontakty z użytkownikami w bibliotekach szkolnych, ponieważ dla większości osób są to pierwsze i jedyne biblioteki, z jakimi się w życiu zetknęli. Działania promujące bibliotekę poprzez organizację konkursów wśród dzieci pozwalają na wzrost sympatii do niej, a także kształtują nowy sposób spędzania wolnego czasu. Tego typu inicjatywy przedstawiają instytucję jako organizację kreatywną, aktywną, mającą pomysły. Konkurs o ciekawej tematyce, przeprowadzony w odpowiedni sposób pozwala lepiej zapamiętać bibliotekę. Ponadto tego typu działania sprzyjają zawieraniu i poszerzeniu kontaktów z pracownikami Uczelni, a także zachęcaniu studentów do współudziału w życiu biblioteki. Pozwala to także na pogłębienie współpracy z instytucjami oświatowymi. Mamy nadzieję, że takie przedsięwzięcia wpływają na przełamywanie stereotypów w świadomości społecznej. Przedstawione inicjatywy mogą korzystnie oddziaływać na wizerunek zawodu bibliotekarza, gdyż promocja biblioteki ma na celu między innymi stworzenie sieci pozytywnych skojarzeń z instytucją.

Bibliografia:

1. Gloton R., Clero C., *Twórcza aktywność dziecka*, Warszawa 1988.
2. Grzegorzcyk A., *Reklama*, Warszawa 2010.
3. Jędrzejowska E., *Tematyka twórczości plastycznej dzieci przedszkolnych*. In Smak E., Włoch S. (red.), *Ku integralności edukacji wczesnoszkolnej*, Opole, 2011, s. 176-183.
4. Rozwadowska B., *Public relations : teoria, praktyka, perspektywy*, Warszawa 2002.
5. Szuman S., *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa 1990.
6. Szymoniuk B. (red.), *Komunikacja marketingowa : instrumenty i metody : praca zbiorowa*, Warszawa 2006.
7. Wiktor J. W., *Promocja system komunikacji przedsiębiorstwa z rynkiem*, Warszawa 2005.

Jak nas cytować:

Folga Agnieszka, Kołakowska Joanna, *Konkursy plastyczne formą promocji biblioteki*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=634>

SPRAWOZDANIA

Marzena Błach, Justyna Buczyńska-Łaba

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

OtwarciBibliotekarze.eu

Otwarci — bo mamy otwarte umysły
Bibliotekarze — to my!
EU — bo dążymy do europejskich standardów.

W dniach 15-16 października 2011 odbyło się kolejne, już szóste Forum Młodych Bibliotekarzy przebiegające pod hasłem OtwarciBibliotekarze.eu zorganizowane przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich przy udziale poznańskich bibliotek.

Pierwszy dzień otworzył wykład inauguracyjny Dyrektora Generalnego ZAiKS — Krzysztofa Lewandowskiego. Przedstawiciel SBP przywitał wszystkich uczestników Forum. Zgodnie z myślą przewodnią konferencji OtwarciBibliotekarze.eu poruszone zostały kwestie związane z umiejętnościami komunikacyjnymi bibliotekarzy, otwarciem na standardy i nowinki techniczne implementowane w bibliotekach zagranicznych i polskich. Konferencja obfitowała w ciekawe referaty, różnorodne warsztaty. Program był niezwykle bogaty, tak, iż nie sposób było wziąć udział we wszystkich warsztatach, niemożliwym było też wysłuchanie wszystkich wystąpień, ponieważ wygłaszane były w przebiegających równolegle czterech panelach tematycznych: *Kulturalny Bibliotekarz*, *Biblioteki w Europie*, *Rozwój osobisty*, *E-Bibliotekarz*.

Kulturalny bibliotekarz

W ramach tej sesji uczestnicy mieli okazję wysłuchać interesujących referatów dotyczących kulturalnej funkcji bibliotek. Magdalena Biniś-Szkopek i Magdalena Marcinkowska przybliżyły działalność kulturalną księżniczek naukowych na przykładzie Biblioteki Kórnickiej PAN. Jak do czytania zachęcać gimnazjalistów podpowiadała Aneta Szadzińska z Biblioteki szkolnej Gimnazjum nr 3 w Lublinie. Prelegenci poruszali również kwestie związane z udostępnianiem

dział w ramach licencji Creative Commons, która stanowi obecnie jedno z podstawowych narzędzi prawnych stosowanych w ruchu Open Access. Ciekawym pomysłem na „zdobycie” czytelnika okazało się zastosowanie gier fabularnych czy wykorzystanie magii oddziaływania na młodzież książek w bibliotece takich jak kultowa seria o Harrym Potterze. Abstrakty i opisy oraz prezentacje można odnaleźć na blogu VI Forum Młodych Bibliotekarzy¹. Mimo tej wirtualnej relacji, dostępnej w Internecie, temu co działo się podczas warsztatów warto poświęcić kilka słów.

Panele wykładów teoretycznych urozmaicały zajęcia taneczne, podczas których bibliotekarze uczyli się tańców izraelskich i bretońskich. Wszak kulturalny bibliotekarz tańczyć powinien znakomicie! Taniec może zostać wykorzystany jako przerywniki, urozmaicenie wydarzeń organizowanych w bibliotece dla dzieci. O tym, jak przygotować absorbujące zajęcia dla dzieci, dowiedzieć się można było podczas świetnych warsztatów zatytułowanych: *Wyobraźnio do dzieła, czyli wiersze Jana Brzechwy po nowemu* przygotowanymi i poprowadzonymi przez Elżbietę Skoczylas z Biblioteki Miejskiej w Puławach. Czytanie, śpiewanie lub nawet rapowanie tych bardziej znanych i mniej znanych utworów klasyka poezji dziecięcej oraz ich lektura i analiza przeplatana zabawami ruchowymi i plastycznymi wciągnęła uczestników do wspólnej zabawy. Przy okazji spotkanie okazało się „kopalnią” pomysłów i ujawniło niezwykłą kreatywność bibliotekarzy, którzy za małe pieniądze, lub bez jakichkolwiek nakładów finansowych wynajdują fantastyczne materiały i przygotowują oryginalne zajęcia dla najmłodszych. Cekiny i skrawki kolorowych ubrań na warsztaty plastyczno-literackie dostarcza zaprzyjaźniony second hand. Świetną zabawę mają dzieci z modelami, oddanymi za darmo, niepotrzebnymi sklepowymi manekinami!

Melania, taka jaka powinna

Równie ciekawe i inspirujące były spotkania przebiegające pod hasłem Rozwój osobisty. W ramach tego panelu odbyły się znakomite warsztaty prowadzone przez Urszulę Cimoch, prezentujące techniki zachowań asertywnych. Asertywność, czyli umiejętność odmawiania z uszanowaniem uczuć osoby nas o coś proszącej; zdolność do wyrażania swoich uczuć i potrzeb niezbędna jest przedstawicielowi każdego zawodu. Asertywność w bibliotekach potrzebna jest w kontaktach z kierownikami, relacjach ze współpracownikami, a przede wszystkim w kontaktach z użytkownikami biblioteki. Warsztaty Powiedz nie, gdy chcesz powiedzieć nie – asertywność w praktyce rozpoczęła krótka prezentacja uczestników, po której nastąpiła seria steatralizowanych opowieści. Bibliotekarze odgrywali scenki, w których bohaterami były osoby reprezentujące różne sposoby radzenia sobie w sytuacjach wymagających umiejętno-

¹ VI Forum Młodych Bibliotekarzy [online], 2011 [dostęp: 2012-07-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://vifmb.blogspot.com/2011/09/czy-bedziesz-wiedzia-jakim-gestem.html>.

ści taktownego odmawiania, wyrażania swoich uczuć, takich jak niezadowolenie, złość lub rozczarowanie z poszanowaniem drugiej osoby, kulturalnego zwracania uwagi na nieprawidłowości w pracy etc. Ideał asertywnego postępowania reprezentowała Melania, taka jaka powinna. Bibliotekarze na podstawie odgrywanych scenek mogli rozpoznać różne modele zachowania. Dodatkowo wypełnienie ankiety pozwoliło każdemu uczestnikowi warsztatów na określenie stopnia swojej asertywności. W drodze empirycznej bibliotekarze mogli przećwiczyć różne zachowania asertywne poprzez odgrywanie scenek wzorowanych na sytuacjach, które zdarzają się w bibliotekach. Jednym z zadań było odegranie roli bibliotekarki, która z powodu spóźnienia swojej koleżanki często była obarczana dodatkowymi obowiązkami. Między innymi zmuszona została do poprowadzenia, bez wszystkich potrzebnych materiałów, konkursu dla dzieci... Jak taktownie wyrazić swoje niezadowolenie i sprawić, by podobna sytuacja się nie powtórzyła? Prowadząca warsztaty podała uniwersalną technikę wyrażania negatywnych uczuć, której najważniejszą cechą było skoncentrowanie na swoich uczuciach. Wyeliminowanie negatywnych uwag i ostrej krytyki w stosunku do drugiej osoby. Metodę tę stosowaliśmy także odtworzając inne scenki wymagające asertywnego postępowania.

Opisane w powyższym, telegraficznym nieomal skrócie warsztaty prowadziła menedżerka i trenerka firmy szkoleniowej „Wsparcie Bibliotek”, organizującej kursy coachingowe, biblioterapeutyczne i wiele innych² Asertywność nie była jedynym wątkiem panelu Rozwój osobisty. Prelegenci zastanawiali się, co warunkuje skuteczną komunikację w bibliotece? Jak ze stresem w trudnych sytuacjach radzą sobie bibliotekarze? Jak komunikują się z czytelnikami niepełnosprawnymi? Również i te referaty dostępne są do wglądu online.

Podróżujący bibliotekarz

Do hasła otwartości na różnorodne rozwiązania biblioteczne nawiązywał również panel Biblioteki w Europie. W jego ramach zreferowane zostały biblioteczne peregrynacje. Nowinki techniczne, wiadomości o sposobie pracy za granicą zbierają podróżujący bibliotekarze z bibliotek uniwersyteckich, szkolnych. Dzięki nim odwiedziliśmy między innymi biblioteki duńskie, saksońskie, angielskie, bułgarskie i hiszpańskie.

Cyfrowy ogródek

O tym, jak otworzyć się na czytelnika i przyciągnąć go do biblioteki za pośrednictwem nowych mediów, wypowiadali się prelegenci wygłaszający swoje referaty w panelu: E-bibliotekarz. Pod tym hasłem wygłoszono prelekcje na temat blogów promujących czytelnictwo i biblioteki, domowych stron inter-

² Wsparcie Bibliotek [online], 2012 [dostęp: 2012-07-18]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.wsparciebibliotek.pl/>.

netowych — przy okazji omawiania strony internetowej Biblioteki Publicznej w dzielnicy Wola m. st. Warszawy Damian Zalewski zastanawiał się czy bibliotekarz może być Ogrodnikiem Cyfrowym? W kontekście zmieniającej się rzeczywistości nasuwa się odpowiedź twierdząca. Tak, zdecydowanie pracownik biblioteki powinien być cyfrowym ogrodnikiem, aktualizującym regularnie stronę internetową i wzbogacającym ją o nowe treści, aby być bibliotekarzem na miarę swoich czasów. W panelu E-bibliotekarz poruszono wiele zagadnień związanych między innymi z bibliotekami cyfrowymi oraz wykorzystaniem tak zwanych social media do promocji bibliotek. Mówiono o portalach społecznościowych, między innymi o Facebooku.

Tutaj nadmienić warto, że od grudnia 2011 roku Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego, prowadząca już uprzednio swój blog, dołączyła do rzeszy „facebookowiczów”. Profil naszej biblioteki na Facebooku prowadzi pracownik Oddziału Udostępniania — Piotr Milc. Zapraszamy czytelników do odwiedzin!

Podsumowując, wszystkie spotkania, które odbyły się w trakcie VI Forum Młodych Bibliotekarzy były owocne. Można stwierdzić, że cel, zamierzony przez organizatorów, jakim było umożliwienie młodym bibliotekarzom poszerzenie horyzontów zawodowych i osobistych, został osiągnięty. Podczas warsztatów można było zdobyć wiele użytecznych umiejętności, a także świetnie się zrelaksować, zwłaszcza podczas warsztatów tanecznych. Forum stało się platformą wymiany poglądów na bibliotekarskie kwestie związane z komunikacją, rozwojem osobistym, pozwoliło na nawiązanie znajomości i zdobycie kontaktów w różnorodnych ośrodkach bibliotekarskich z całej Polski.

Konferencja wpisała się w trend nowoczesnej i otwartej biblioteki zgodnie z hasłem Otwarcia Bibliotekarze, także dzięki temu, iż możliwe jest przeglądanie i wysłuchanie na żywo wykładów oraz obejrzenie prezentacji multimedialnych przedstawianych przez prelegentów w poszczególnych panelach. Bardzo szybko ruszył blog tegorocznego Forum Młodych Bibliotekarzy, gdzie można znaleźć aktualności, linki oraz szczegółowe informacje, subiektywne relacje notowane na żywo podczas wystąpień poszczególnych mówców.

Konferencji towarzyszyły również przeżycia artystyczne. Organizatorzy zadbali o piękną oprawę muzyczną wieczornego bankietu integracyjnego. Dodatkowo przybyśle spoza Poznania, a także rodowici Poznaniacy, otrzymali możliwość zwiedzenia miasta z przewodnikiem. Podczas spaceru, który odbył się po oficjalnym zamknięciu forum, sprecyzowaniu wniosków, spośród których najważniejszym był postulat corocznego organizowania konferencji dla młodych bibliotekarzy, poznaliśmy urocze zakątki rynku poznańskiego. Odwiedziliśmy Kolegiatę Poznańską — kościół pod wezwaniem św. Stanisława, gdzie w ołtarzu głównym znajduje się monumentalny obraz Szymona Czechowicza: Wskrzeszenie Piotrowina przez św. Stanisława. Również w tej barokowej świątyni zwrócono naszą uwagę na wyjątkowej klasy organy. Podczas spaceru zatrzymaliśmy się przy kościele św. Marcina, pomniku Karola Miarki i obowiązkowo przy pięknym

renesansowym ratuszu poznańskim, którego dzieje przywodzą na myśl krakowskie Sukiennice: gotycki zabytek odnowiony gruntownie w nowym renesansowym stylu po pożarze. Podobnie w przypadku poznańskiego ratusza: w połowie XVI wieku, po pożarze miasta, w czasie którego stary ratusz uległ częściowemu zniszczeniu, włoski architekt Jan Baptysta Quadro z Lugano rozbudował go w kierunku zachodnim, podpierając w ten sposób grożącą zawaleniem gotycką wieżę. Fasada otrzymała wówczas formę trzypiętrowej loggii. Ponad łukami arkad parteru umieszczono płaskorzeźby przedstawiające cnoty, którymi powinni odznaczać się rajcy miejscy, takie jak Cierpliwość i Roztropność, Miłość i Sprawiedliwość, Wiarę i Nadzieję oraz Męstwo i Umiarkowanie.

Uczestnictwo w poznańskim forum było niezwykle ciekawym doświadczeniem i z niecierpliwością czekamy na program kolejnego, VII już spotkania młodych bibliotekarzy, tym razem w Łodzi.

Uczestniczki Forum:

Marzena Błach i Justyna Buczyńska-Łaba z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

Jak nas cytować:

Błach Marzena, Buczyńska-Łaba Justyna, OtwarciBibliotekarze.eu, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=632>

Agnieszka Folga, Joanna Kołakowska

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Bibliotekarka nowoczesną kobietą — sprawozdanie

Streszczenie: Sprawozdanie z cyklu bezpłatnych spotkań: *Bibliotekarka nowoczesną kobietą* zorganizowanych przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego przy współpracy z Biurem Promocji i Karier Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Zajęcia odbyły się 23 lutego i 15 marca 2012 roku w Bibliotece Główniej Uniwersytetu Pedagogicznego w godzinach od 16.00 do 20.00. Dotyczyły zagadnień psychologicznych, a także aspektów związanych z wizerunkiem zewnętrznym. Istotą wykładów był rozwój osobisty, trening interpersonalny, podniesienie samooceny, jak również integracja kobiet pracujących w zawodzie bibliotekarza. Wykłady prowadzili specjaliści z danej dziedziny: psycholog społeczny prof. dr hab. Zbigniew Nęcki, personal coach Michał Mącznik, stylistka Małgorzata Kusper, kosmetolog/wizażystka Aldona Malarz oraz fryzjer stylistą Piotr Janus. **Słowa kluczowe:** stereotyp bibliotekarza, wizerunek bibliotekarza, zawód bibliotekarza, promocja biblioteki, marketing biblioteczny, wizerunek biblioteki, sprawozdanie, pracująca kobieta, bibliotekarz.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego przy współpracy z Biurem Promocji i Karier Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zorganizowała cykl bezpłatnych spotkań: BIBLIOTEKARKA nowoczesną KOBIETĄ. Przedsięwzięcie było następstwem przeprowadzonych przez Agnieszką Folgę i Joannę Kołakowską badań ankietowych wśród studentów Uniwersytetu Pedagogicznego w roku akademickim 2010/2011. Celem ankiety była analiza społecznej atrakcyjności osób pracujących w zawodzie bibliotekarza. Badania potwierdziły panujący w powszechnej opinii stereotyp, że praca bibliotekarza kojarzy się z wypożyczaniem książek. Ponadto badania wykazały, że pracownicy bibliotek nie są uznawani za osoby dobrze ubrane i nie są kojarzeni z atrakcyjnością fizyczną. W związku z tym, że aż 90% respondentów uznało, że postawa bibliotekarki ma bardzo duży wpływ na wizerunek biblioteki postanowiliśmy zorganizować cykl spotkań dla kobiet pracujących w zawodzie bibliotekarza. Dodatkowo idea zorganizowania spotkań powstała z deficytu tego typu inicjatyw przeznaczonych dla kobiet bibliotekarzy, jak również z braku spotkań łączących „przyjemne z pożytecznym”.

Zdjęcie 1. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Zdjęcie 2. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Zdjęcie 3. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Zdjęcie 4. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Zdjęcie 5. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Zajęcia poświęcone były zagadnieniom psychologicznym, jak również aspektom związanym z wizerunkiem zewnętrznym. Był to cykl dwóch spotkań, które odbyły się 23 lutego i 15 marca 2012 roku w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w godzinach od 16.00 do 20.00. Istotą wykładów był rozwój osobisty, trening interpersonalny, podniesienie samooceny jak również integracja kobiet pracujących w zawodzie bibliotekarza. Spotkania dały możliwość wykorzystania zdobytej wiedzy w pracy, spojrzenia na swoje życie z nowej perspektywy, naukę zmiany planów w konkretne cele, wyzwolenia się z błędnej identyfikacji ze świadomością społeczną oraz podążania własną, oryginalną drogą. Spotkania były zorganizowane dla kobiet z tego względu, że zawód bibliotekarza jest sfeminizowany, wobec czego stereotyp dotyczy głównie kobiet. W spotkaniach wzięło udział ok. 90 kobiet. Biorąc pod uwagę bardzo duże zainteresowanie byliśmy zmuszeni zamknąć listę uczestników w drugim dniu przyjmowania zapisów. Wykłady prowadzili specjaliści z danej dziedziny. Podczas pierwszego spotkania 23 lutego 2012 roku po przywitaniu Uczestniczek przez Dyrektora Biblioteki dra Stanisława Skórkę wykład inauguracyjny pt.: *Blaski i cienie komunikacji społecznej* wygłosił prof. dr hab. Zbigniew Nęcki — psycholog społeczny.

Zdjęcie 6. Fot. Krzysztof Sobkowiak.

Po przerwie kawowej kosmetykolog/wizażystka Aldona Malarz z Gabinetu Kosmetycznego *Imbir* wystąpiła z prezentacją: *Jak dobrze poczuć się w swojej skórze, czyli parę konkretów na temat skóry i podstaw pielęgnacji oraz makijażu*, następnie wykonała pokaz makijażu.

Kolejne wystąpienie fryzjera stylisty Piotra Janusa dotyczyło: *Współczesnych trendów i ich zastosowanie w życiu codziennym*. Po części teoretycznej chętne Uczestniczki mogły skorzystać z porad dotyczących fryzur. Panie z dużym zainteresowaniem i entuzjazmem wysłuchały opinii stylisty na temat własnych fryzur przy ogólnym zaciekawieniu audytorium.

Podczas pierwszego spotkania Uczestniczki miały możliwość wylosowania nagród. Aldona Malarz ufundowała dwie nagrody na zabiegi w Gabinetie Kosmetycznym *Imbir*. Natomiast Piotr Janus również zaoferował dwie nagrody (usługę strzyżenia i koloryzacji) we własnym Salonie. Dodatkowo każda z Uczestniczek jako upominek otrzymała gadżety promocyjne Uczelni, jak również krem od Krakowskiej Firmy Kosmetycznej *Bielenda*. Podczas drugiego spotkania Uczestniczki miały możliwość wylosowania sześciu zestawów kremów *Bielenda*. Ponadto Firma Kosmetyczna *Oriflame*, która prezentowała swoją ofertę w czasie drugiego spotkania przeznaczyła dla dziesięciu Uczestniczek zestawy kosmetyków. Upominki Firmy *Oriflame* trafiły do Pań wyłonionych także w drodze

losowania. W ramach spotkania w lutym istniała jeszcze możliwość wylosowania dwóch nagród ufundowanych przez stylistkę Małgorzatę Kusper w postaci vouchera na godzinne spotkanie: zakupy ze stylistką lub konsultacje w temacie wyboru odpowiednich ubrań i dodatków.

Podczas drugiego spotkania 15 marca 2012 roku Michał Mącznik — personal coach przeprowadził szkolenie: *Zmień swój status, dbaj o relacje*. Na szkoleniu można było się dowiedzieć czym są gry statusowe i skąd się wzięły oraz jakie jest ich zastosowanie w celu dbałości o relacje z innymi. Zostało również poruszone zagadnienie jak stosować gry statusowe, aby budować własny autorytet, jak również jakie zachowania podnoszą i obniżają status w grupie.

W ostatnim wystąpieniu stylistka Małgorzata Kusper wygłosiła prelekcję na temat: *Tajemnice świadomego kreowania swojego wizerunku* i odpowiedziała na pytania jak rozpoznać swoją sylwetkę, wybrać najlepsze kolory dla siebie, nauczyć się komponować garderobę oraz stać się prawdziwie stylową kobietą.

Na zakończenie każda z Uczestniczek otrzymała zaświadczenia potwierdzające uczestnictwo w cyklu spotkań. Biblioteka jako instytucja niedochodowa bardzo dziękuje prowadzącym, którzy zechcieli wystąpić bez honorarium i dodatkowo ufundowali nagrody dla Uczestniczek. Dziękujemy także firmie kosmetycznej *Bielenda* z Krakowa, która przekazała upominki dla wszystkich Uczestniczek, jak również Firmie *Oriflame*.

Patronami medialnymi przedsięwzięcia zostali: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Radio Plus, Portale: Miasto Kobiet, Republika Kobiet — Repka.pl oraz internetowy serwis kobiet — Obcasy.pl. Mamy nadzieję, że uczestnictwo w spotkaniach przełoży się na wizerunek bibliotek oraz pomoże przełamać panujący stereotyp biblioteki i bibliotekarki, ponieważ osoby pracujące w bibliotekach reprezentują własne miejsce pracy.

Jak nas cytować:

Folga Agnieszka, Kołakowska Joanna, *BIBLIOTEKARKA nowoczesną KOBIETĄ — sprawozdanie*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=628>

Renata M. Zając

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek

W dniach 17-18 maja 2012 odbyła się w Gdańsku konferencja zorganizowana przez Ateneum — Szkołę Wyższą w Gdańsku, Bibliotekę Gdańską PAN, Uniwersytet Gdański oraz Komisję Zarządzania i Marketingu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. VI Bałtycka Konferencja „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek” w tym roku nosiła tytuł „Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek”. Jednym z omawianych tematów była kondycja zawodu bibliotekarza, jego przyszłość oraz bibliotekarze w przeszłości. Wiele referatów poświęcono współpracy użytkowników z bibliotekarzami oraz ich wzajemnej komunikacji, w kontekście najnowszych technologii, schematów organizacyjnych bibliotek i przestrzeni bibliotecznej. W czasie dwóch dni wygłoszono 63 referaty w obrębie sześciu sesji, a udział wzięli bibliotekarze z bibliotek naukowych i publicznych polskich oraz goście zagraniczni z Ukrainy. W skład Komitetu Naukowego Konferencji weszły tak wybitne postacie bibliotekarstwa polskiego jak: prof. dr hab. Marian Huczek, prof. dr hab. Stanisław Rosiek, dr Stefan Kubów, dr Jolanta Laskowska, dr Marzena Świgoń i dr Maja Wojciechowska.

Uczestników powitał J.M. Waldemar Tłokiński, rektor Szkoły Wyższej Ateneum oraz Maja Wojciechowska i Zofia Tylewska-Ostrowska. Dwie pierwsze sesje plenarne rozpoczęła Jolanta Laskowska z Uniwersytetu Gdańskiego, referatem na temat czytelnictwa w dobie informacji cyfrowej. Zdiagnozowała przyczyny zapaści czytelnictwa, zaliczając do nich: wysokie ceny książek, przymus lekturowy i „testomanię”, likwidację bibliotek publicznych, trudną sytuację bibliotek szkolnych, brak tradycji czytania w rodzinnym domu oraz łatwość przekazu w mediach i multimediach, a następnie przedstawiła wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród gimnazjalistów gdańskich, któ-

re napawają umiarkowanym optymizmem, gdyż wykazały popularność e-booków wśród młodzieży.

W kolejnym wystąpieniu zatytułowanym „Centra informacji i galerie – współczesne tendencje organizacji przestrzeni publicznej w bibliotekach polskich” Agnieszka Łobocka omówiła organizację przestrzeni w wybranych, nowoczesnych budynkach bibliotek, które realizują ideę „biblioteki otwartej” i są nie tylko miejscem pracy indywidualnej i grupowej, ale także sceną imprez kulturalnych, działań artystycznych, towarzyskich spotkań lub odpoczynku w zieleni. Zawód infobrokera i jego znaczenie w bibliotekach uczelni, ośrodkach naukowych oraz oddziałach informacji biznesowej przybliżyła Katarzyna Baran z Biblioteki Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ w Krakowie.

Interesujące wnioski na temat wykorzystywania przez bibliotekarzy nowych narzędzi przedstawiła Beata Żuber z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koszalinie. Główną tezę artykułu był fakt, iż zautomatyzowane biblioteki łatwiej odpowiadają na oczekiwania społeczne i z tego powodu coraz częściej wykorzystują narzędzia budujące bibliotekę 2.0, co pośrednio przyczynia się również do poprawy wizerunku bibliotekarzy i bibliotek.

Polemikę z pierwszym referatem stanowiła prezentacja Renaty Piotrowskiej na temat obszarów aktywności zawodowej bibliotekarzy szkolnych w XXI wieku. Można podać wiele przykładów bibliotek w Polsce, w których pobudzają oni aktywność czytelniczą oraz prowadzą edukację informacyjną, dzięki czemu młode pokolenie coraz lepiej jest przygotowywane do uczestnictwa w społeczeństwie wiedzy. Referentka zaproponowała inicjatywy, które powinien podejmować każdy bibliotekarz pracujący w szkole.

Kolejny referat poruszał problemy związane z ukrytym Internetem. Beata Taraszkiewicz z Biblioteki Głównej Akademii Pomorskiej ukazała rolę tego zjawiska w kontekście „google generation” – pokolenia, dla którego odpowiedź na wszystkie pytania, także te związane z pracą naukową, dostarcza wyłącznie Internet.

Po przerwie omawiano zagadnienia związane z bibliotekarstwem za granicą. Agnieszka Mazurowska przedstawiła pracę bibliotekarzy w krajach Beneluksu, Dagmara Bubel porównała etyczne podstawy zawodu bibliotekarza i pracownika informacji w Polsce, Niemczech i w Estonii. Następnie Renata Samotyj z Biblioteki Naukowej Politechniki Lwowskiej omówiła współczesne tendencje budownictwa bibliotecznego na Ukrainie. W oparciu o analizę stron internetowych Ewa Amghar przybliżyła zebrany sposoby promocji stosowane przez biblioteki niemieckie. Andriy Andrukhiv z Politechniki Lwowskiej przedstawił projekt integracji serwisów internetowych ułatwiający poszukiwania literatury na interesujący temat. Bardzo interesującą prezentację na nie znany dotychczas temat przygotowała Ewa Piotrowska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W referacie omówiła edukację arabskich bibliotekarzy w dziedzinie bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz for-

my doksztalcania. Opisała arabskie szkoły wyższe w Egipcie, Omanie, Jordanii i Kuwejcie oraz pierwsze arabskie recenzowane czasopismo elektroniczne z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej „Cybrarians Journal”. Temat arabskiego bibliotekarstwa, nie poruszany do tej pory w Polsce wzbudził wśród uczestników konferencji duże zainteresowanie i zaowocował ożywionymi dyskusjami w kularach przy kawie.

Sesję plenarną kończyły wystąpienia sponsorów, a po nich toczyły się obrady w obrębie tej samej tematyki: komunikacja z użytkownikiem biblioteki. W dwóch równoległych sesjach zaprezentowano 16 referatów, w których poruszono zagadnienia oczekiwań wobec bibliotek akademickich oraz metodologii badań prowadzonych przez bibliotekarzy w tym zakresie. Renata Ciesielska-Kruczek z Biblioteki Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie zaprezentowała na przykładach wybranych bibliotek na świecie nowoczesne koncepcje wnętrza dostosowanych do potrzeb działalności naukowej i społeczno- kulturalnej, zarówno użytkowników, jak i pracowników. Po długim dniu obrad wytchnieniem był spacer po Parku Oliwskim oraz zwiedzanie Katedry Oliwskiej.

Drugi dzień konferencji był równie interesujący jak pierwszy i rozpoczął się od wyjątkowej atrakcji — prezentacji wybranych ksiąg z zabytkowych zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Gdańskiej PAN. Szczególną uwagę zwróciła Biblia z 1630 r. tłumaczona na język niemiecki przez Marcina Lutra, należąca niegdyś do Rady Miasta Gdańska, zdobiona okuciami w kształcie lwów i herbem Gdańska. Na wykłejce Biblia posiada listę urzędników miejskich, którzy na czele z burmistrzem Adrianem von der Linde w 1649 r. złożyli przysięgę Janowi Kazimierzowi, Dekrety Gracjana wydane w 1471 r. w Strasburgu posiadające bardzo ciekawą instrukcję użytkowania książki, którą można przetłumaczyć „Ty, czytelniku, zawsze pilnuj, aby ta księga leżała, albowiem gdy owa księga stoi, wówczas ciężko się opiera. Pozwalaj, aby otwierała się i zamykała (jedynie na leżąc), jeśli tego nie uczynisz, zaprawdę czeka cię marny los”.

Sesje tematyczne drugiego dnia obrad odbywały się w Bibliotece Gdańskiej PAN. Wyjątkowej urody stary budynek w neogotyckim stylu i nowoczesny oddany do użytku w 2005 r. nowy budynek Biblioteki PAN stworzyły wyjątkową atmosferę i ilustrację tematyki poruszanej przez niektórych prelegentów. Sesję plenarną rozpoczął referat Marcina Pędlicha z Zakładu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku pod tytułem „Nowe technologie, przestrzeń biblioteki i kultura adaptacji”, który zaprezentował na wybranych przykładach budynków bibliotecznych i usług zmiany technologiczne i ich wpływ na ofertę bibliotek. Za przykład może służyć coraz mniejsza liczba komputerów w bibliotekach, gdyż użytkownicy przychodzą z własnymi laptopami i komórkami.

Architekturę bibliotek i ideę „cybrary”, czyli inteligentnej organizacji w inteligentnym budynku na wybranych przykładach z całego świata, zaprezen-

towała Lidia Szczygłowska z Biblioteki Głównej Politechniki Częstochowskiej, a organizację przestrzeni w Bibliotece Politechniki Warszawskiej omówiła Jądwigą Siemiątkowska. Doświadczeniami związanymi z implementacją technologii RFID w Bibliotece Głównej Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej podzieliły się Sylwia Bem i Marlena Borowska. Ewa Rzeska z Biblioteki UMCS w Lublinie przybliżyła wyniki badań przeprowadzonych wśród pracowników naukowych, których celem była identyfikacja oczekiwań w stosunku do gromadzonego księgozbioru. Podobne badania, jednak dotyczące zbiorów zwartych w czytelnici i ich wykorzystania zaprezentowała Renata Borońska z Biblioteki Głównej Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy. Następnie uczestnicy mogli udać się na jeden z dwóch bloków tematycznych:

- Sylwetki bibliotekarzy, prowadząca mgr Grażyna Jaśkowiak (Dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego),
- Organizacja bibliotek, prowadząca dr Maria Otto (PAN Biblioteka Gdańska).

Po krótkiej przerwie odbyły się dwie równoległe sesje poświęcone tematyce zawodu bibliotekarza.

Intensywne dwudniowe obrady ukazały szybkie zmiany zachodzące w obszarze zarządzania bibliotekami, usług oraz wykorzystania przestrzeni bibliotecznej. Uczestnicy pełni nowych pomysłów umówili się na spotkanie w przyszłym roku na konferencji, której tematem będzie „Sfera kultury, sfera nauki — współczesny obraz biblioteki”.

Bibliotekarze z Krakowa zachęteni referatem na temat zmian w budownictwie bibliotecznym, wykorzystując wolny wieczór udali się do galerii handlowej „Manhattan” na zwiedzanie nowego oddziału biblioteki publicznej, która umożliwia ciekawe spędzenie czasu w galerii handlowej. Zaskoczeniem był dla nas wiek osób, które korzystały z jej usług. Przy komputerach i na kanapach czytając bieżącą prasę siedzieli seniorzy, małe dzieci bawiły się w kąciku malucha, starsze bawiły się przy ekranach z najnowocześniejszymi multimedialnymi grami konsolowymi. Wśród regałów z książkami, nagraniami muzycznymi, filmami i audiobookami krążyła młodzież i dorośli. Przy stanowisku wypożyczania materiałów przez cały czas naszego pobytu ustawiali się w kolejce użytkownicy. W osobnym pomieszczeniu, oddzielonym szybami uczyła się młodzież w wieku szkolnym oraz studenci. Biblioteka z wolnym dostępem do wszystkich materiałów kosztowała ok. 1 mln. złotych, jednak jej idea, funkcje i odbiór pokazują kierunek potrzeb współczesnych użytkowników. Sprawia ona także bardzo dobre wrażenie wizualne, dzięki czemu przyciąga nowych czytelników.

Wnioski jakie nasunęły się po konferencji są stosunkowo optymistyczne, ponieważ stwierdzamy, że Biblioteka Główna UP w Krakowie ma rozwinięte w dużym stopniu możliwości jakie daje Biblioteka 2.0. Zainspirowani referatami, postanowiliśmy wprowadzić możliwość dodawania własnych recenzji na por-

talu biblioteki, tworzyć aplikacje na telefony komórkowe oraz rozwinąć dziennikarstwo obywatelskie na portalach miejskich, by w ten sposób zachęcić szeroką publiczność do uczestniczenia w organizowanych imprezach. Najbliższą przyszłość naszej i innych bibliotek akademickich widzimy w udostępnianiu książek w formie elektronicznej. Odległą przyszłość naszej biblioteki wyznacza pozyskanie nowoczesnej siedziby, a co za tym idzie otwarte udostępnienie zbiorów i wprowadzenie systemu RFID oraz stanowisk samodzielnego wypożyczania i oddawania materiałów. Dzięki dużej liczbie uczestników i bardzo ciekawym prezentacjom, konferencja naświetliła aktualne tendencje w zarządzaniu usługami, zbiorami i przestrzenią biblioteczną.

Jak nas cytować:

Zając Renata M., „*Bibliotekarze i czytelnicy w dobie nowych technologii i koncepcji organizacyjnych bibliotek*”, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=626>

WYDARZENIA

Piotr Milc

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Noc z kulturą rosyjską w Bibliotece..., czyli o Rosji w Krakowie nieco inaczej

Początek maja to w każdej bibliotece czas wyjątkowy. W tym roku już po raz dziewiąty bibliotekarski świat przeżywał Ogólnopolski Tydzień Bibliotek. Akcja zapoczątkowana i organizowana przez Stowarzyszenie Bibliotek Polskich, w którą włączają się większe i mniejsze ksiąźnice z całego kraju. Nie inaczej było też i w naszej, Bibliotece Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W dniach od 8 do 17 maja przeżywaliśmy swoje święto. Cykl spotkań rozpoczął się od wykładów, które w tym roku nawiązywały zarówno do hasła Tygodnia „Biblioteka ciągle w grze”, jak i do głównego wydarzenia wieńczącego Tydzień, czyli *Nocy z kulturą rosyjską*.

Wśród wykładów znalazły się więc spotkania poświęcone kosmonautyce rosyjskiej, historii kinematografii rosyjskiej, przekłady literatury fantastycznej w literaturze rosyjskiej. Dla miłośników astronomii nie lada gratką okazało się spotkanie z członkami grupy Shadow Hunters, którzy opowiadali o wyprawach z okazji zaćmień słońca – „16 000 km pogoni za Cieniem.”. Przyjemne z pożytecznym próbowali połączyć dr Zbigniew Powązka i mgr Maria Powązka, którzy razem ze studentami Instytutu Matematyki opowiadali o związkach matematyki z historią i sztuką. I po raz kolejny okazało się, że to liczby rządzą światem. Nie zabrakło też oferty dla najmłodszych – przedszkolaki z zaprzyjaźnionej placówki mogły poznać jak maluje się matryoszki, a nieco starsi tworzyli książkę artystyczną. Cykl wykładów i warsztatów spotkał się ze sporym zainteresowaniem zarówno studentów i wykładowców naszej Uczelni, jak i okolicznych szkół, przedszkoli, a nawet mieszkańców osiedla.

Zwieńczeniem całego Tygodnia Bibliotek była *Noc z kulturą rosyjską w Bibliotece*. Jest to akcja, która już od trzech lat odbywa się w naszej Bibliotece. W tym roku sięgnęliśmy po temat mało znany, aczkolwiek bardzo interesujący – rosyjską kulturę. Pomocą w przygotowaniu spotkania służyło Centrum Kultury

i Języka Rosyjskiego, które działa przy naszym Uniwersytecie. Podkreślić tutaj należy zasługi dyrektora Centrum, pani mgr Heleny Ples. Dzięki jej pomocy udało się nawiązać współpracę z fundacją *Russkij Mir* z Petersburga. Wśród atrakcji przygotowanych na *Noc z kulturą rosyjską* znalazły się wykłady poświęcone współczesnemu teatrowi rosyjskiemu „Od Moskwy do Uralu” połączone ze scenicznym czytaniem dramatu. Wykład przygotowała mgr Ewa Kaźmierczak z Instytutu Neofilologii UP. Dla fanów lotnictwa i techniki przygotowany został wykład „Technika lotnicza Rosji – wczoraj, dziś i jutro”, który wygłosił Jan Hoffmann z Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie. Nie mogło zabraknąć oczywiście rosyjskiej muzyki – tutaj podkreślić należy występ Zespołu Pieśni i Tańca Małe Słowianki, a także koncerty: najpierw recital pieśni rosyjskich w wykonaniu studentek Instytutu Neofilologii – Ksenii Onyszkanycz i Liliany Śliwińskiej, a później koncert utworów Włodzimierza Wysockiego w wykonaniu Władimira Stockmana. W sferę sacrum przeniósł nas o. Zygfryd Kot SJ z Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Twórców Sztuki Sakralnej Ecclesia, który przygotował warsztaty pisania ikon, a następnie krótki wykład poświęcony tradycji i roli ikony w kulturze wschodniej. Miłośników podróży i turystyki zainteresowało spotkanie z podróżnikiem Romualdem Koperskim, który przedstawił swoje ciekawe historie z syberyjskich eskapad, dodatkowo ilustrując to ciekawymi zdjęciami, które pozwalały przenieść się w klimat tamtych miejsc. O związkach Polaków z Rosją i Syberią i o swoich wędrówkach opowiadał prof. Mariusz Wołos z Instytutu Historii UP. Wykład „Syberyjskie i uralskie wędrówki uczonego” zgromadził spore audytorium pragnące poznać życie mieszkańców tych dalekich terenów takie, jakim jest ono na co dzień. Dopełnieniem wieczoru były dwa wydarzenia: koncert zespołu Dzikie Pola, a także spektakl „Dworzec dla dwojga” w wykonaniu Teatru Nikoli.

Rosyjskiej Nocy i atrakcjom z nią związanym towarzyszyły też liczne wystawy, m.in. rosyjskiej techniki lotniczej, zdjęć Romualda Koperskiego z Syberii, rosyjskiej sztuki ludowej, oraz książek ze zbiorów Biblioteki Głównej, Biblioteki Instytutu Neofilologii, a także Centrum Kultury i Języka Rosyjskiego.

Kilkumiesięczne przygotowania uwieńczone zostały sukcesem. A świadczyć o tym może zadowolenie naszych gości – rosyjskiego Attache Konsularnego Igora Kowaliowa, władz naszej Uczelni – Rektora ds. Nauki i Współpracy Zagranicznej prof. Tadeusza Budrewicza i Kanclerza UP mgr Jana Kałużnego, pracowników i studentów naszej i innych krakowskich Uczelni, m.in. studentów teatrologii UJ, oraz uczniów okolicznych szkół czy mieszkańców sąsiednich domów. Wszyscy uczestnicy podkreślali, że zorganizowanie takiej Nocy było bardzo dobrym pomysłem i pozwoliło odkryć nieznane dotychczas związki Polski z Rosją.

Po ubiegłorocznej japońskiej *Nocy...*, tegorocznej rosyjskiej kulturze pora sięgnąć po coś z zachodu Europy. Kto wie, może w przyszłym roku wybierzemy się na odkrywanie Hiszpanii...

Jak nas cytować:

Milc Piotr, *Noc z kulturą rosyjską w Bibliotece., czyli o Rosji w Krakowie nieco inaczej.*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=624>

Anna Piotrowska

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. H. Kołłątaja w Krakowie

Tydzień Bibliotek w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie

To już IX edycja Tygodnia Bibliotek, społecznej akcji angażującej wszystkie rodzaje bibliotek, centra kultury, placówki oświatowe, wydawnictwa, media oraz władze lokalne w ukazanie znaczenia książki dla kultury i postępu cywilizacyjnego, rozwoju intelektualnego, zwłaszcza młodego pokolenia oraz promocję zawodu bibliotekarza. Tegoroczne hasło imprezy brzmiało „Biblioteka ciągle w grze”.

Biblioteka w grze czyli jaka? Potrzebna, przydatna, aktualna. Biblioteka nadszająca za swoimi czytelnikami i ich potrzebami. Postęp technologiczny, Internet, elektroniczne nośniki pamięci zmieniają naszą codzienność. Jesteśmy świadkami tworzenia się nowego rynku książki – książki w wersji cyfrowej. Coraz więcej wydawnictw ma w swojej ofercie e-booki i audiobooki. Świat się zmienia, zmienia się forma książki, zmienia się biblioteka.

W ramach tegorocznego Tygodnia Bibliotek zaproponowaliśmy naszym czytelnikom mecz – „czy jesteś kibicem książki papierowej czy elektronicznej” z wykorzystaniem dziecięcej gry piłkarzyki. Czytelnicy strzelali gole do jednej lub drugiej bramki, oddając w ten sposób swój głos. Zabawa trwała cały tydzień. Ostateczny wynik to 176 do 16 na korzyść formy tradycyjnej. Wersja tradycyjna książki jak i cyfrowa, mają swoje wady i zalety, każda z nich zaspokaja inne potrzeby czytelników. Książka w formie elektronicznej jest propozycją dla osób ceniących sobie szybki, mobilny dostęp do informacji, forma papierowa jest bardziej przyjazna, kiedy wymagany jest spokój i skupienie, bezpośrednie obcowanie z książką. Humanisci wciąż wolą szelest papieru niż klawiaturę.

„Odkąd istnieje książka, nie opracowano właściwie jej doskonalszej wersji. Podobnie jest z łyżką, młotkiem, kołem bądź dłutem.

Nie da się przecież ulepszyć łyżki”¹ powiedział Umberto Eco. Dwaj bibliofile, Umberto Eco i Jean-Claude Carrière w swojej książce „Nie myśl, że książki znikną” przekonują, że nowe formy, choć coraz bardziej powszechne, nie wyprą tradycyjnych woluminów. Czy ta optymistyczna wizja nie jest jednak tylko marzeniem intelektualistów? My bibliotekarze wierzymy, że nie, dlatego nie obawiamy się zaproponować naszym czytelnikom nowej formy dostępu do książki — czytelnici on line. Od 15 maja 2012 r. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie umożliwia swoim czytelnikom bezpłatny dostęp do wybranych publikacji z bazy ibuk.pl.

W Tygodniu Bibliotek nasze książki nie tylko uzyskały nową, elektroniczną formę, ale także wyszły na ulicę. Odjazdowy Bibliotekarz <http://odjazdowybibliotekarz.pl/> to rajd rowerowy bibliotekarzy, czytelników i wszystkich miłośników książek zorganizowany wspólnie z Wojewódzką Biblioteką z Publiczną w Krakowie. Naszym książkom urządziliśmy przejażdżkę rowerową, zorganizowaliśmy konkursy z nagrodami i wyruszyliśmy do Tyńca. Po raz pierwszy w Polsce, po raz pierwszy na świecie, został ustanowiony rekord w czytaniu książki podczas jazdy na rowerze — 26 minut bez przerwy. Czytanie odbywało się na dystansie 7,3 km. Bibliotekarze Karol i Justyna ustanowili ten rekord jadąc na tandemie.

Nie zabrakło także tradycyjnej oferty dla czytelników. W programie obchodów Tygodnia Bibliotek znalazły się 3 wystawy: książek o tematyce sportowej ze zbiorów PBW nawiązująca do tegorocznego hasła, wystawa „Z Sienkiewiczem wokół Afryki — 100-lecie powieści *„W pustyni i w puszczy”*”, której towarzyszyły zajęcia dla dzieci ze szkoły podstawowej — „Spotkanie z Afryką” oraz interaktywna wystawa cytatów pod hasłem „Co ludzie myślą o bibliotece”, która pozwalała czytelnikom nie tylko zapoznać się z opiniami różnych osób na temat biblioteki, ale także sformułować własne myśli i refleksje oraz wyrazić swoje zdanie o bibliotece. Z zapisów jakie zebraliśmy, wyłania się obraz miejsca przytulnego, przyjaznego, miejsca, gdzie można wyciszyć się, zatrzymać w biegu — tak potrzebnego w dzisiejszym zagonionym, zdominowanym reklamami świecie. Wciąż nie wypadamy z gry.

Na stronie internetowej Biblioteki zaproponowaliśmy bezstresowy konkurs czytelniczy. Należało odgadnąć autorów i tytuły dzieł, z których pochodziły wybrane przez nas cytaty związane ze sportem. Odpowiedzi, a więc i wyniki konkursu, były od razu dostępne na stronie. Przygotowano 28 fragmentów różnych dzieł będących czasem zaskakującym odkryciem. Konkurs okazał się sympatyczną zabawą dla miłośników literatury. Na naszej stronie w zakładce Wydawnictwa <http://www.pbw.edu.pl/o-nas/wydarzenia/119-konkurs-bezstresowy> nadal można zmierzyć się z tym wyzwaniem i sprawdzić swoją wiedzę.

¹ Carrière J.-C., Eco U., *Nie myśl, że książki znikną*, Warszawa 2010, s. 14-15.

„Biblioteka jest zbiorem snów zapomnianych, ale utrwalonych, jest szansą nieustannego powrotu a każdy powrót może stać się pierwszym przyjściem”. Jerzy Pilch².

Do takich powrotów, do ciągłych odwiedzin niezależnie od formy książki czy czasopisma, zapraszamy nieustannie. Przyszłość należy do różnorodności. Pojawiają się nowe formy czytania i zaczynamy je akceptować. Nie chodzi o wyparcie sprawdzonych form publikowania, ale uzupełnienie ich o nowe propozycje. Druk i forma cyfrowa będą używane równolegle, w zależności od sytuacji. Książki są różne — małe, duże, do czytania, słuchania, oglądania — dopasowane do indywidualnych potrzeb czytelników i sytuacji. I takie też są biblioteki.

Jak nas cytować:

Piotrowska Anna, *Tydzień Bibliotek w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Krakowie*, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=622>

² Pilch J., *Bezpowrotnie utracona leworęczność*, Kraków 1999.

Ewa Piotrowska

Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie

Warsztat biblioterapeuty

W dniach 12-13 maja 2012 roku odbyło się szkolenie pt. „Warsztat biblioterapeuty”, zorganizowane przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Zajęcia prowadziły Panie: dr Lidia Ippoldt z Biblioteki Pedagogicznej w Skawinie (nauczyciel biblioterapii z certyfikatem Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego) oraz dr Urszula Lisowska-Kożuch z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Pedagogicznego. Szkolenie przeznaczone było dla bibliotekarzy i nauczycieli. Obejmowało 15 godzin zajęć i kończyło się uzyskaniem zaświadczenia Polskiego Towarzystwa Biblioterapeutycznego. W programie zajęć znalazły się następujące tematy: wprowadzenie w zagadnienia biblioterapii i budowa warsztatu biblioterapeuty, warsztat dla osób dorosłych poświęcony wartościom, odrzucenie w grupie (praca z dzieckiem młodszym), program profilaktyczny z elementami biblioterapii, profilaktyka niedostosowania społecznego (warsztat dla młodzieży poświęcony asertywności). Szkolenie odbywało się w budynku Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, przy ul. Podchorążych 2.

W warsztatach wzięło udział 60 bibliotekarzy i nauczycieli nie tylko z Krakowa, ale także z innych regionów Polski. Wśród uczestników znalazły się osoby m.in. z Bochni, Brzeska, Częstochowy, Dębina, Krosna, Lublina, Miechowa, Myślenic, Ostrowa Wielkopolskiego, Oświęcimia, Przemyśla, Rybnika, Wadowic, Warszawy, Zabrze, Zawiercia. Byli to pracownicy bibliotek szkolnych (szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, a także szkół specjalnych), bibliotek pedagogicznych (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bielsku-Białej, Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie), bibliotek publicznych (m.in. z Krakowa, Lublina, Rybnika, Warszawy), bibliotek uczelni państwowych (Biblioteka Główna Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Biblioteka Medyczna Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum, Biblioteka Politechniki Kra-

kowskiej, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sanoku) oraz bibliotek szkół wyższych prywatnych (Wyższa Szkoła Zarządzania / Polish Open University w Krakowie), bibliotek naukowych (Biblioteka Śląska w Katowicach), pracownicy Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Gabinetu Arteterapii i Pomocy Pedagogicznej z Ostrowa Wielkopolskiego, a także studenci.

Tak duża różnorodność świadczy o tym, że problemami biblioterapii zainteresowane są osoby z wielu środowisk. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem, dlatego nie jest wykluczone, że w przyszłości odbędą się podobne spotkania. Istnieje zapotrzebowanie na tego rodzaju formy doskonalenia, a ankieta przeprowadzona wśród uczestników warsztatów dostarczyła organizatorom wiele cennych uwag oraz propozycji innych tematów szkoleń np. bazy danych, organizacja wystaw i wieczorów autorskich, edytorstwo, szkolenia dla osób pracujących w bibliotekach naukowych/akademickich (praca ze studentami, pracownikami naukowymi), pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych na zakup nowości w bibliotece, techniki arteterapii w pracy nauczyciela bibliotekarza, bajkoterapia, współczesna literatura dla dzieci, praca z małymi dziećmi w bibliotece, organizacja kursów dla osób dorosłych w bibliotekach (specyfika pracy, pozyskiwanie funduszy, promocja wydarzeń), biblioterapia osób niepełnosprawnych, przewlekłe chorych, z zaburzeniami psychicznymi itp., książka w terapii dysleksji, propozycje scenariuszy zajęć i innych form pracy z uczniami w bibliotekach szkolnych, kreatywność w bibliotece, praca z dziećmi z ADHD.

Patronem medialnym wydarzenia było czasopismo „Biblioteka w Szkole”. Dostarczyło ono swoje archiwalne numery do rozdania uczestnikom szkolenia, a także przekazało materiały promocyjne. Dla laureatów konkursu biorących udział w forum dyskusyjnym na łamach czasopisma przeznaczono dwa darmowe miejsca na warsztatach.

Wydawnictwo „Media Rodzina” przekazało dla osób biorących udział w „Warsztacie biblioterapeuty” kilka tytułów swoich książek.

Jak nas cytować:

Piotrowska Ewa, „Warsztat biblioterapeuty”, „Biblioteka i Edukacja”, [online], 2012, nr 1. Dostępny w World Wide Web: <http://www.bg.up.krakow.pl/bie/?p=620>

REKOMENDACJE

Gabriela Meinardi

Biblioteka Instytutu Neofilologii — Sekcja Romańska Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Nowości w Bibliotece Głównej UP w Krakowie

Boryczka B. (red.), *E-learning : nowe aspekty*, Warszawa 2011. Tom zawiera cenne materiały drugiej edycji ogólnopolskiej konferencji z cyklu „E-learning wyzwaniem dla bibliotek”, która odbyła się w dniach 14-15.09. 2010 r. w gmachu Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Chuchro E., Ochmański M., Zając M. (red.), *Kształcenie bibliotekarzy na potrzeby środowisk lokalnych*, Warszawa 2011. 2-tomowa publikacja jest jednym z efektów dwuletniego projektu, w który zaangażowane były najważniejsze uczelnie kształcące bibliotekarzy w Polsce. Dzięki niemu dotychczasowe przedmioty i ścieżki oraz programy praktyk zostały wzbogacone o dodatkowe zagadnienia takie jak : praca ze środowiskiem lokalnym, animacja życia społecznego, sytuacja prawna bibliotek, promocja i marketing, WEB 2.0

Has-Tokarz A., Malesa R. (red.), *Kulturotwórcze i edukacyjne funkcje bibliotek publicznych : teoria i praktyka*, Lublin 2011. Publikacja stara się przedstawić głównie misję, jaką mają spełniać biblioteki publiczne w społeczeństwie informacji i wiedzy — postrzegane jako centra informacji, edukacji i kultury. Jest próbą odpowiedzi na pytanie czy rzeczywiście placówki te są lokalnymi wrotami do wiedzy, czy realizują stawiane im cele i nadążają za zmianami otaczającego je świata. Publikacja porusza też kwestie wyzwań, jakie przed bibliotekami publicznymi stawia społeczeństwo informacji i wiedzy. Pokazuje przykłady rozwiązań praktycznych, które mogą być inspiracją dla środowiska.

Molicka M., *Biblioterapia i bajkoterapia : rola literatury w procesie zmiany rozumienia świata społecznego i siebie*, Poznań 2011. W pracy autorka zebrała swoje dotychczasowe doświadczenia, wyniki wieloletniej pracy naukowej i terapeutycznej. Szczególną uwagę zwraca na zagrożenie naszej „antynarracyjnej epoki”. Dowodzi, że rola książki w budowaniu zasobów osobistych jest nie do

przecenienia, szczególnie dla dziecka. Druga część poświęcona jest pokazaniu bajkoterapii jako metody w sytuacjach trudnych emocjonalnie.

Obrębska M. (red.), *O utrudnieniach w porozumiewaniu się : perspektywa języka i komunikacji*, Poznań 2011. Książka — zbiór artykułów składa się z dwóch części. Część 1 — „Perspektywa języka” zawiera charakterystykę języka i komunikacji osób z różnymi zaburzeniami (autyzm, zespół Aspergera, schizofrenia) oraz kulturę audiowizualną jako źródło zaburzeń mowy. Część 2 — „Perspektywa komunikacji” opisuje relacje między wadami wymowy a komunikacją oraz psychologiczne aspekty komunikowania się.

Olson R. D., *Papierowy świat : pojęciowe i poznawcze implikacje pisania i czytania*, Warszawa 2011. Autor opisuje wpływ pisma w procesie komunikacji i powiązane z nim funkcje poznawcze. Książka jest kolejną próbą udowodnienia, że kultura zachodnia ma swoje źródła w głęboko sięgającej literaturze starożytności.

Żbikowska-Migoń A., Łuszpak A. (red.), *Czytanie, czytelnictwo, czytelnik*, Wrocław 2011. Tom zawiera opracowania podejmujące zagadnienia związane z relacjami człowieka i słowa pisanego z różnych perspektyw i w różnym stopniu szczegółowości.

oprac. pracownicy Biblioteki Pedagogicznej w Krakowie

Przegląd piśmiennictwa

Boryczka B. (red.), *E-learning wyzwaniem dla bibliotek: materiały z ogólnopolskiej konferencji*, Elbląg, 23-24 września 2009 r., Warszawa 2009. Rozwój nowych technologii informatycznych sprawia, że pojawiają się nowe możliwości w zakresie metod i sposobów kształcenia. Jedną z nich jest e-learning, zwany inaczej e-kształceniem, e-edukacją, zdalnym nauczaniem, a istotą jest wykorzystanie mediów elektronicznych podczas procesu kształcenia. E-learning stosowany jest w wielu dziedzinach, a bibliotekarze — jako grupa zawodowa pomagająca użytkownikom w poszukiwaniu informacji i wiedzy — są zainteresowani tą metodą, zarówno do podnoszenia własnych kwalifikacji, jak i w celu zaspokajania potrzeb czytelników w tym zakresie. Praca „E-learning wyzwaniem dla bibliotekarzy”, jest zbiorem materiałów z ogólnopolskiej konferencji, jaka odbyła się w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu. Układ artykułów jest przejrzysty — pogrupowany w trzech częściach związanych kolejno z: „E-learningiem w teorii”, „E-learningiem w kształceniu i doskonaleniu bibliotekarzy”, „E-learningiem w praktyce”. Pierwsza grupa to prezentacja podstaw teoretycznych e-learningu w oparciu zarówno o literaturę fachową jak i własne przemyślenia i doświadczenia referentów, związane z różnym podejściem do tej metody kształcenia i nauczania, i co istotne — wskazaniem na możliwości ale i trudności w praktycznym jej zastosowaniu. Druga część pracy to skupienie uwagi na konieczności fachowego przygotowania bibliotekarzy. Precyzyjnie sformułowała to jedna z prelegentek, mówiąc: „Bibliotekarze występują bowiem w dwóch trudnych rolach: uczestników kursów online oraz nauczycieli zdalnego nauczania, którzy umiejętnie wykorzystują nowe formy przekazu informacji w elektronicznym środowisku”. Ciekawe są informacje o narzędziach informatycznych (stale zresztą udoskonalanych!) wykorzystywanych w e-learningu, ale ważne i interesujące są też pomysły, jak choćby i ten o powołaniu banku e-kursów tworzonego wspólnie przez zespoły bibliotekarzy. Wreszcie „E-learning w praktyce” — to dzielenie się doświadczeniem z codzien-

nej pracy i praktyki zawodowej bibliotekarzy z różnego typu bibliotek — szkolnych, pedagogicznych, akademickich, naukowych. Praktyczna wiedza, porady i wskazówki z pewnością dodadzą odwagi tym, którzy dopiero będą startować w wirtualnej przestrzeni edukacyjnej.

Ippoldt L., Kosętko H., Pietrzkiewicz I. (red.), *Biblioteka szkolna — tendencje rozwoju : teoria i praktyka*, Kraków 2009. Współczesne biblioteki szkolne muszą ulegać przeobrażeniom, aby sprostać nowym wymogom i nadszyc za szybko zmieniającą się rzeczywistością. Na potwierdzenie tych słów zamieszczono w publikacji prace wielu wybitnych znawców przedmiotu z zakresu teorii i praktyki funkcjonowania polskich i zagranicznych bibliotek. Zawarte w książce informacje przyczynią się z pewnością do poszerzenia wiedzy bibliologicznej o nowe zagadnienia, przybliżą najnowsze tendencje w rozwoju polskich i światowych bibliotek szkolnych. Przedstawia także sposoby przekształcania bibliotek w centra informacji, wykorzystujące nowoczesny sprzęt, profesjonalny warsztat informacyjny i stosujące nowoczesne metody pracy. Uwzględnione w niej zostały również problemy współpracy bibliotek szkolnych ze środowiskiem bibliotekarskim i lokalnym oraz ich oferty skierowane do czytelników pełno- i niepełnosprawnych. Ważne miejsce w opracowaniu zajęły zagadnienia prawne, zwłaszcza w kontekście ciągłych zmian przepisów dotyczących bibliotek szkolnych. Nie mogło zabraknąć omówienia form rozwoju i doskonalenia zawodowego nauczycieli bibliotekarzy, jako istotnych czynników warunkujących prawidłowo działającą placówkę. Publikacja jest adresowana zarówno do bibliologów teoretyków, jak i nauczycieli bibliotekarzy, chcących wzbogacić swój warsztat pracy i poprawić jakość funkcjonowania biblioteki oraz uzupełnić bądź podnieść swoje kwalifikacje.

Kisilowska M., *Biblioteka w sieci — sieć w bibliotece: wybrane społeczne i kulturowe aspekty współczesnego bibliotekarstwa*, Warszawa 2010. Autorka, Małgorzata Kisilowska, doktor habilitowany nauk humanistycznych w zakresie bibliologii, w omawianej publikacji charakteryzuje w interesujący sposób kulturę obecnej doby, wirtualne społeczności sieciowe oraz przebiegające w nich procesy komunikacyjne. Wszechobecna rzeczywistość wirtualna, komunikacja społeczna realizowana w środowisku elektronicznym, nomadyczność (brak przywiązania do miejsca/przestrzeni), swoboda korzystania z nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych — to tylko niektóre wyznaczniki współczesnego społeczeństwa sieciowego. Biblioteki chcąc sprostać wyzwaniom cywilizacyjnym, muszą w tej sieciowej przestrzeni zaistnieć — tworzyć ją, modyfikować oraz wprowadzać w jej struktury swoich klientów. Przemiany cywilizacyjne, których jesteśmy świadkami stawiają przed bibliotekami nowe zadania. Autorka podkreśla: *do kluczowych funkcji bibliotek społeczeństwa sieciowego zaliczyć trzeba udział w tzw. procesie społecznego włączenia, którego celem jest praca z grupami najsłabszymi społecznie, „na granicy” sieci, zagrożonymi zerwaniem relacji lub tymi, które nie mają*

możliwości takich relacji sieciowych nawiązać. I tu otwierają się przed bibliotekami nowe wyzwania. Ich roli edukacyjnej w procesie społecznego włączenia nie da się przecenić. Wypełnianie nowych funkcji wymaga uwzględnienia potrzeb współczesnego konsumenta. Bibliotekarz musi odpowiedzieć na pytanie: *Kim jest dziś użytkownik biblioteki? Jak do niego docierać?* Postawienie tej diagnozy warunkuje efektywność działalności bibliotecznej.

Kuruliszwili S. (red.), *Komputer w edukacji gimnazjalno-licealnej: praca zbiorowa*, Warszawa 2011. Książka *Komputer w edukacji gimnazjalno-licealnej* jest zbiorem publikacji pracowników Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, dotyczących zagadnień współczesnej edukacji na poziomie gimnazjalno-licealnym, która coraz powszechniej wykorzystuje różne możliwości technologii informacyjno-komputerowych. Prace — w większości analizy wyników badań własnych — są poświęcone korzyściom płynącym z zastosowania grafiki komputerowej w celu rozwijania umiejętności i zainteresowań uczniów, a także problemom związanych z e-learningiem. Część prac przedstawia też możliwości stosowania nowych technologii w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Omawiane są też pozytywne i negatywne formy wpływu przekazów internetowych na postawy młodzieży. Wyciągając wnioski płynące z tych publikacji, można stwierdzić, że stosowanie technologii informatycznych, a zwłaszcza graficznych i multimedialnych form przekazu znacząco ułatwia uczniom szybsze i trwalsze zapamiętywanie nowych informacji. Z kolei grafika komputerowa ze względu na swoją atrakcyjność, a także ogromną popularność wśród młodzieży, pobudza uczniów do rozwijania własnej kreatywności. Prace na temat e-learningu podkreślają gotowość uczniów do korzystania z takich form nauczania, głównie dzięki podnoszącej się sprawności korzystania z mediów elektronicznych wśród młodzieży, ale w większości szkół nie stosuje się tych nowych rozwiązań poza wspomaganiem procesu nauczania informacjami z Internetu. Z punktu widzenia bibliotek, które chcą pełniej wykorzystać technologie informacyjne w pracy z czytelnikiem, warto szczególnie zwrócić uwagę na publikację *Grafika komputerowa jako narzędzie twórczości młodzieży* Joanny Łukasiewicz-Wieleby. Autorka podaje praktyczne informacje na temat obrazu cyfrowego, popularnych programów graficznych, a także wskazówki, jak uczyć grafiki oraz przykładowe zdjęcia, pokazujące bogactwo możliwości, jakie niesie ze sobą grafika komputerowa. Justyna Wiśniewska w pracy *Elearning w kształceniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi* podaje szereg istniejących projektów e-learningowych, które powstały z myślą o tej grupie uczniów, omawia ich charakter i podaje strony internetowe tych projektów. Omawiana publikacja przynosi wiele informacji i rozwiązań praktycznych, jak również ogólną wiedzę na temat nowych technologii komputerowych, szczególnych aspektów ich stosowania w procesie edukacyjnym, a także możliwości i zagrożeń, które im towarzyszą.

Lewandowicz-Nosal G. (red.), *Internet w bibliotece dla dzieci i młodzieży: od teorii do praktyki: poradnik: praca zbiorowa*, Warszawa 2009. Książka omawia zagadnienia wykorzystania Internetu w bibliotecznej pracy z dziećmi i młodzieżą. Autorami są bibliotekarze pracujący w bibliotekach szkolnych i publicznych oraz nauczyciele akademicy, a więc osoby, dla których zagadnienia związane z wykorzystaniem Internetu stanowią codzienność w ich pracy zawodowej. W prezentowanej gracy bibliotekarze dzielą się swoim doświadczeniem w tworzeniu i prowadzeniu stron internetowych oraz konkursach czytelniczych realizowanych z wykorzystaniem sieci. Piszą o wadach i zaletach wykorzystania gier komputerowych w bibliotekach szkolnych, a także o ofercie z tego zakresu dla najmłodszych — dzieci w wieku przedszkolnym. Autor jednej z rozpraw proponuje, aby nie zabraniać dzieciom korzystania z gier on-line, lecz ustalać warunki, na jakich może się to odbywać. Przydatną rzeczą jest wskazanie adresów konkretnych stron i omówienie ich zawartości. Kilka artykułów przedstawia przykłady różnorodnego wykorzystania zasobów sieci do m.in. budowania warsztatu informacyjnego bibliotekarza, tworzenia i udostępniania audialnych i audiowizualnych dokumentów on-line oraz zastosowania w działalności bibliotecznej narzędzi i technologii Web 2.0 do coraz skuteczniejszej komunikacji i wymiany informacji z czytelnikami. Poprzez własne strony internetowe biblioteki propagują czytelnictwo, polecają wartościowe lektury i mają szansę dotarcia do potencjalnych czytelników, z którymi nie spotkaliby się w świecie realnym. Publikacja zawiera także przykłady wykorzystania komputera i Internetu jako narzędzia w realizacji projektów animujących czytelnictwo dzieci, przeprowadzania konkursów czytelniczych lub inspirowanych literaturą piękną. Ciekawą propozycją jest zastosowanie gier fantasy w bibliotekach i centrach multimedialnych, co — jak obserwują bibliotekarze — przyczynia się do wzrostu poziomu i jakości czytelnictwa. Z lektury wyłania się obraz Internetu jako przestrzeni, w której można pokazać własne osiągnięcia i pomysły bibliotekarzy, „spotkać się” z innymi czytelnikami, ale także znaleźć inspiracje i odpowiedzi dla własnej pracy. Jak memento brzmi na tym tle tytuł jednego z artykułów: „Czyje są te śmieci?”, w którym autor sugestywnie porównuje Internet do stale rosnącej biblioteki, gdzie na regałach stoją oprawne tomy, z których tylko nieliczne są normalnymi książkami. Inne zawierają bezładne ścinki gazet, podarte zdjęcia, porysowane płyty audio, kartki z odręcznymi zapiskami itp., itd. Uświadamia nam, że oprócz wartościowych materiałów egzystuje w sieci wiele publikacji będących zwykłym bełkotem, rojącym się od błędów merytorycznych. Tym ważniejsza jest rola bibliotekarza, jako tego, który powinien być pośrednikiem i nauczyć jak mądrze korzystać i współtworzyć treści w sieci, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

ISSN 2299-565X